

ČASOPIS
GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI

Slovo

ČÍSLO 4 • ROČNÍK LVIII • 1. APRÍL 2026

VLADYKA JONÁŠ

- 1. apríl (streda)** – Liturgia vopred posvätených darov vo Farnosti Pavla Petra Gojdiča v Starej Ľubovni
- 2. – 5. apríl (štvrtok – nedeľa)** – obrady Paschy v katedrále v Prešove
- 12. apríl (nedeľa)** – odpustová slávnosť v Choňkoviach
- 25. apríl (sobota)** – intronizácia nového pražského arcibiskupa Mons. Stanislava Přibyla, Praha
- 26. apríl (nedeľa)** – vizitácia farnosti Gerlachov

VLADYKA CYRIL

- 1. apríl (streda)** – otvorenie priamej leteckej linky Košice – Rím, Košice
- 4. apríl (sobota)** – Fatimská sobota v bazilike minor v Michalovciach (08.30)
- 5. apríl (nedeľa)** – Paschálna utiereň (05.00)
- 6. apríl (pondelok)** – Michalovce (10.00)
- 8. apríl (streda)** – odpustová slávnosť GPS Košice
- 12. apríl (nedeľa)** – svätá liturgia s posviackou obnovenej fasády chrámu a farskej budovy v Kuzmiciach (10.00)
- 13. apríl – 19. apríl (pondelok – nedeľa)** – spoločná cesta Rady hierarchov
- 21. apríl (utorok)** – Dikastérium pre kauzy svätých, Rím
- 22. apríl (streda)** – biblická olympiáda (spoločná modlitba a privítanie), Eparchiálny úrad Košice (08.30)
- 23. apríl (štvrtok)** – odpustová slávnosť CZŠ s MŠ sv. Juraja, Trebišov (10.00); oslava 30. výročia gymnázia, Trebišov (15.00)
- 24. apríl (piatok)** – Rada pre rodinu
- 25. apríl (sobota)** – Akadémia Karola Wojtyły – 10. výročie, Badín
- 26. apríl (nedeľa)** – eparchiálna odpustová slávnosť, Slovinky (10.00); formácia mladých kňazov, Klokočov (18.00)
- 29. apríl (streda)** – 30. výročie gymnázia, Trebišov (17.00)

VLADYKA MILAN

Facebook: Instagram: Webstránka

ASOCIÁCIE, KTORÉ PRI SLOVÁCH MÁME, ODHALUJÚ NAŠU ŽIVOTNÚ SKÚSEŇ. NAŠE VNÚTRO. ALEBO SÚ TO LEN AUTOMATICKÉ REAKCIE NA NIEČO ZAUŽÍVANÉ. KEĎ POČUJEME SLOVO KRÍŽ, PREDSTAVÍME SI VÄČŠINOU BOLEŠŤ. TRÁPENIE. ALE KRÍŽ NIE JE LEN TO.

BOŽIE SLOVO CEZ PROROKA JEREMIÁŠA HOVORÍ, ŽE NAŠE ŽIVOTY SÚ AKO HLINA V HRNČIAROVÝCH RUKÁCH. KRÍŽ SA PRI TOMTO OBRAZE MÔŽE STAŤ NÁSTROJOM, VĎAKA KTORÉMU HLINA ZMÄKNE. ZVLÁČNIE. STÁVA SA PODDAJNOU. DOSŤÁVA TVAR. ODHAĽUJE KRÁSU. KRÍŽ JE NÁSTROJ LÁSKY, KTORÝM SA KAMENNÉ SRDCE MENÍ NA SRDCE Z MÄSA. KTORÝM SA NUDNÁ HLINA MENÍ NA MATERIÁL NA VZÁCNE UMENIE. KRÍŽ JE LÁSKA. KRÍŽ JE VĎAČNOSŤ. ČÍM JE KRÍŽ PRE TEBA?

„PRIĽNUTIE K BOHU JE MOJOU SILOU.“
SVÄTÝ AUGUSTÍN

VALÉRIA JURÍČKOVÁ

PRÍBEH SA NEKONČÍ

Kedysi som si v kníhkupectve vyberala knihy aj podľa toho, či sa končia šťastne. Nalistovala som posledné strany a ak výsledok nebol pozitívny, smola. Knihu som nečítala. Pritom hodnotenie toho, čo je a čo nie je pozitívny koniec, som mala veľmi zjednodušené na „prežil, nezomrel“.

Pri čítaní biblických príbehov to mám dodnes podobne a veľmi nerada čítam udalosti o Jefteho dcére či Samsonovi. Oveľa radšej mám tie so šťastným koncom.

Napríklad ten o Zuzane, ktorú falošne obvinia a keď ju už vedú na popravu, Boh ju skrze múdrosť proroka Daniela zachráni. Alebo podobný príbeh dvoch matiek, ktorých múdro rozsúdi kráľ Šalamún. S veľkou úľavou iste čítame aj o povýšení Jozefa v Egypte po sérii nespravodlivých udalostí, ktoré sa mu diali. A môžem smelo pokračovať Danielom v levovej jame, tromi mladíkmi v ohnivej peci, mnohými príkladmi vzkriesenia a pod.

Keď si v tejto optike čítame udalosti Ježišovoho zajatia, súdu a ukrižovania, nečíta sa to ľahko. Zradí ho jeden z najbližších, blízky apoštol. Séria vypočúvaní je v podobnom duchu. Obviňujú ho z toľkých vecí! Prepustia Barabáša namiesto Ježiša! Zbojníka, ktorý by si trest zaslúžil. Ak by sme čakali zázračné vyslobodenie či akúkoľvek zmenu vo vývoji „deja“, zbytočne. Nepríde nový svedok ani iný zvrät. Ježiša odsúdia a veľmi tvrdým spôsobom zabijú na kríži. Nevinného. A potom vstane z mŕtvych. A my si povieme, že všetko sa skončilo dobre. Ak by to bol iba príbeh, mali by sme pravdu. Lenže toto nie je beletria.

Ježišovo umučenie a zmŕtvychvstanie je realita, ktorá sa mňa (a teba) týka veľmi osobne. Ak by som ju vnímala len ako historický príbeh, ktorý sa kedysi udial a už si ho len pripomínam ako sviatok, vôbec by to nebol „dobrý koniec príbehu“.

Kedysi v osemdesiatych rokoch sme v televízii sledovali český seriál o kuchárovi Svatoplukovi Kuřátko. V dobe pred internetom a smartfón-

mi sme mohli hlasovať zhasínaním svetla v byte a podľa poklesu spotreby energie sa rozhodovalo o ďalšom pokračovaní deja seriálu. Áno, veselá spomienka plná nostalgie aj naivity. V každom prípade ilúzia, že môžem ovplyvniť vývoj príbehu, je lákavá. Človek chce mať vplyv. Dosah. Mať moc zmeniť situáciu, vývoj. Ježiš zomrel na kríži a na tretí deň vstal z mŕtvych. „Je dokonané,“ povedal. Zo svojej strany spravil všetko. Teraz je len na mne, či sa tento „príbeh“ skončí šťastne. Lebo on sa neskončil zmŕtvychvstaním. Na štvrtý deň sa začal nanovo a pokračuje stále. Každý deň, až kým nedosiahnem pozvanie: „Poďte, požehnaní môjho Otca, zaujmite kráľovstvo, ktoré je pre vás pripravené od stvorenia sveta!“ (Mt 25, 34) A ja mám reálny vplyv na to, čím budú udalosti Paschy pre môj život.

Čo konkrétne máme robiť? Prorok Micheáš (6, 8) to vystihol: „Oznámili ti, človeče, čo je dobré a čo žiada Pán od teba: iba zachovávať právo, milovať milosrdenstvo a pokorne chodiť so svojím Bohom.“ Kráčať s ním ako učeníci do Emáuz. Odkrývať pred ním svoje srdce. Rozprávať sa s ním. Úprimne. Bez skrývania. Hľadať jeho blízkosť. A rovnakú lásku ponúkať ľuďom okolo nás. Milovať tak, ako sami chceme byť lúbení. Ježišovo zmŕtvychvstanie odstránilo ťažobu Zákona a my si môžeme vydýchnuť. Opona na svätyni je roztrhnutá a my môžeme s Ježišom kráčať v každej jednej situácii, ktorej čelíme.

Tak vám, milí čitatelia, prajem, aby ste zažívali požehnanie a lásku vzkrieseného Krista. Aby ste sa ovocím Božieho kráľovstva sýtili už tu na zemi a aby ste potom vo svojom čase „vstúpili do radosti nášho Pána“. *Christos voskrese!* ✨

SVÄTÝ OTEC LEV XIV.

CIRKEV VZNIKÁ Z BOŽIEHO PLÁNU LÁSKY PRE ĽUDSTVO

Vo svojich stredajších katechézach pápež Lev XIV. približuje a vysvetľuje jeden z dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu – *Lumen gentium*.

Drahí bratia a sestry, dnes pokračujeme v uvažovaní o koncilovej dogmatickej konštitúcii *Lumen gentium*, ktorá hovorí o tajomstve Cirkvi. *Lumen gentium* hovorí, že Cirkev je dobre usporiadaný organizmus, v ktorom spolu existuje ľudský aj božský rozmer – bez oddelenia a bez zmiešania.

Prvý rozmer je zrejmy na prvý pohľad, pretože Cirkev je spoločenstvo mužov a žien, ktorí zdieľajú radosť aj námahu kresťanského života so svojimi prednosťami i slabosťami. Ohlasujú evanjelium a stávajú sa znamením prítomnosti Krista, ktorý nás sprevádza na ceste života. Tento aspekt, ktorý sa prejavuje aj v inštitucionálnej organizácii, však nestačí na opísanie skutočnej povahy Cirkvi, pretože má aj božský rozmer. Ten nespočíva v nejakej ideálnej dokonalosti alebo v duchovnej nadradenosti jej členov, ale v tom, že Cirkev vzniká z Božieho plánu lásky pre ľudstvo, uskutočneného v Kristovi. Cirkev je teda zároveň pozemským spoločenstvom a mystickým telom Krista, viditeľným zhromaždením a duchovným tajomstvom, skutočnosťou prítomnou v dejinách a ľuďom putujúcim smerom k nebu (*Lumen gentium*, 8). Ľudský a božský rozmer sa harmonicky dopĺňajú bez toho, aby jeden potlačal druhý. Cirkev tak žije v tomto paradoxu: je skutočnosťou zároveň ľudskou aj božskou, ktorá prijíma hriešneho človeka a vedie ho k Bohu.

Aby sa tento stav Cirkvi lepšie objasnil, *Lumen gentium* poukazuje na Kristov život. Kto stretol Ježiša na cestách Palestíny, zakúšal jeho ľudskosť: jeho oči, jeho ruky, zvuk jeho hlasu. Tí, ktorí sa rozhodli ho nasledovať, boli priťahovaní práve skúsenosťou jeho pohľadu plného prijatia, dotýkom jeho požehnávajúcich rúk a slovami oslobodenia a uzdravenia. Zároveň sa však tým, že išli za týmto človekom, otvárali stretnutiu s Bohom. Kristo-

vo telo, jeho tvár, jeho gestá a jeho slová totiž viditeľne zjavujú neviditeľného Boha.

Vo svetle tejto skutočnosti Ježiša sa môžeme opäť pozrieť na Cirkev: keď sa na ňu pozrieme zblízka, objavíme v nej ľudský rozmer tvorený konkrétnymi osobami, ktoré niekedy ukazujú krásu evanjelia a inokedy zápasia a robia chyby ako všetci ostatní. Práve prostredníctvom jej členov a jej obmedzených pozemských aspektov sa však zjavuje Kristova prítomnosť a jeho spásnosť pôsobenie. Neexistuje nijaká ideálna a čistá Cirkev oddelená od zeme, ale iba jediná Kristova Cirkev vtelená do dejín.

V tom spočíva svätosť Cirkvi: v tom, že v nej prebýva Kristus a neustále sa daruje prostredníctvom malosti a krehkosti jej členov. Keď kontemplujeme tento trvalý zázrak, ktorý sa v nej odohráva, chápeme „Božiu metódu“: Boh sa stáva viditeľným prostredníctvom slabosti stvorenia a neprestajne sa zjavuje a pôsobí. Preto pápež František v exhortácii *Evangelii gaudium* vyzýva všetkých, aby sa učili „zobúvať si sandále pred svätou zemou druhého“ (169). To nás robí schopnými aj dnes budovať Cirkev: nielen organizovaním jej viditeľných štruktúr, ale budovaním duchovnej stavby, ktorou je Kristovo telo, prostredníctvom spoločenstva a lásky medzi nami.

Láska totiž neustále rodí prítomnosť Zmŕtvychvstalého. „Kiež by všetci mysleli iba na lásku – hovoril svätý Augustín –, lebo jedine ona víťazí nad všetkým a bez nej nič nemá hodnotu; kdekolvek sa nachádza, všetko k sebe priťahuje.“ (*Sermo* 354, 6, 6) (úryvok katechézy zo 4. marca 2026)

Na tretiu pôstnu nedeľu vo svojej homílii Svätý Otec Lev poukázal na Ježiša, ktorý túži uhasiť každý smäd: Smäd Samaritánky po živote a láske je našim smädom.

Je smädom Cirkvi i celého ľudstva, zraneného hriechom, no ešte hlbšie preniknutého túžbou po Bohu. Hľadáme ho ako vodu, aj keď si to nie vždy uvedomujeme: zakaždým, keď sa pýtame na zmysel udalosti, zakaždým, keď cítime, ako nám chýba dobro, ktoré chceme pre seba i pre tých, ktorí sú nám blízki. V tomto hľadaní stretávame Ježiša. On je už tam, pri studni, kde ho Samaritánka nachádza samotného pod poludňajším slnkom, unaveného z cesty. Kým ona hľadala vodu na každý deň, on jej chce darovať novú, živú vodu, schopnú uhasiť každý smäd a upokojiť každú nepokojnosť, pretože táto voda vyviera zo srdca Boha – z nevyčerpatelnej plnosti každého očakávania. (Marek Baran)

V našom seriáli o fungovaní našich eparchií dnes nazrieme do kancelárií, kde sa slová menia na paragrafy, kde sú plné stoly zmlúv a plné skrine šanónov s reštitučnými a inými majetkovoprávnymi dokumentmi. Tá prešovská sídli už dlhé roky na prízemí Arcibiskupského úradu, v bývalej kancelárii dnes emeritného biskupa Chautura, a spoznáte ju podľa toho, že jej dvere sú zatvorené len veľmi výnimočne. Šéfuje jej právnik JUDr. Pavol Vargaštok. V inej kancelárii, na inom mieste, ale podobné záležitosti rieši v Košiciach JUDr. Matúš Lemeš.

Načo nám vlastne je okrem ekonomického oddelenia a delegátov či synkela pre ekonomiku a majetok aj právne oddelenie? Neprekrývajú sa vaše kompetencie či sféry pôsobnosti?

P. V.: Právne oddelenie zabezpečuje právny servis vo všetkých právnych záležitostiach pre jednotlivé farnosti eparchie aj pre arcibiskupstvo a jeho organizácie. S ekonomickým oddelením sa navzájom dopĺňame – oni riešia ekonomické aspekty, my ten právny.

M. L.: Kompetencie sa skôr dopĺňajú. Ekonomické oddelenie riadi hospodárenie a správu majetku, právne oddelenie vytvára právny rámec pre tieto rozhodnutia – pripravuje zmluvy, zastupuje eparchiu pred orgánmi verejnej moci a dohliada na to, aby všetky postupy boli v súlade s právnymi predpismi.

Ako sme sa dozvedeli minule, cirkevní právnici riešia takmer výhradne záležitosti týkajúce sa kánonického práva a nulity manželstva. Čo najčastejšie riešia v archieparchii/eparchii štandardní „svetskí“ právnici?

P. V.: Najmä majetkovoprávne záležitosti, zmluvy, vlastnícke vzťahy či reštitúcie, pracovnoprávne vzťahy a iné. Typicky napríklad usporiadanie vlastníctva pozemkov alebo prípravu nájomných či kúpnych zmlúv. Pravdaže, zúčastňujem sa na osobných stretnutiach a poradách vrátane zasadnutí ekonomickej rady, ktorej som členom.

M. L.: Ide najmä o zmluvnú agendu, majetkovoprávne vzťahy, stavebné konania či pracovnoprávne otázky – napríklad prípravu nájomnej zmluvy na farský pozemok, komunikáciu so stavebným úradom pri rekonštrukcii farských budov či riešenie právnych záležitostí v cirkevných školách a zariadeniach.

V spoločnosti stále rezonuje otázka cirkevných majetkov. Má už teda naša Gréckokatolícka cirkev takmer 40 rokov po revolúcii všetky majetky vrátené a všetky reštitučné spory vyriešené?

P. V.: Do veľkej miery áno. Tam, kde bol v minulosti správne a v lehote uplatnený nárok, väčšinou áno, ale niektoré prípady sa, žiaľ, skončili v neprospech Gréckokatolíckej cirkvi z objektívnych dôvodov, napr. v minulosti sa zo strany Gréckokatolíckej cirkvi nestihla podať žaloba v lehote, keďže nebol taký jednoduchý prístup k dátam katastra nehnuteľnosti ako teraz, a naši vtedajší právnici a farári naozaj museli vyvinúť enormné úsilie, aby sa dostali k informáciám a dokladom.

M. L.: Reštitučné konania už dnes neprebiehajú. Väčšina majetku bola vrátená, aj keď stále sa stretávame s prípadmi historicky nevyrovnaných vlastníckych vzťahov, ktoré síce už nie sú predmetom re-

štitúcií, no vyžadujú si právne riešenie v rámci správy cirkevného majetku.

Máte vo svojej práci prípady, ktoré sú ťažko riešiteľné, prípadne neriešiteľné, alebo je to skôr administratívna a právna rutina? Pracujete „od stola“ alebo potrebujete aj chodiť do terénu a „vidieť veci zblízka“?

P. V.: Je to kombinácia – časť práce je administratívna, ale pri zložitejších prípadoch treba ísť aj do terénu a overiť reálny stav.

M. L.: Väčšina agendy má administratívny charakter a prebieha v kancelárii, no vyskytujú sa aj prípady, ktorých riešenie si vyžaduje dlhší čas alebo spoluprácu s viacerými stranami. V niektorých situáciách preto treba ísť aj do terénu – napríklad pri osobných rokovaníach alebo na kontrolné dni v rámci stavebnej činnosti, kde je dôležité oboznámiť sa so skutočným stavom vecí priamo na mieste.

Je niečo, čo vás na tejto práci v prostredí Cirkvi baví viac ako v komerčnej sfére?

P. V.: Zastupovať Gréckokatolícku cirkev na Slovensku, najmä Prešovskú archieparchiu, je pre mňa aj našu advokátsku kanceláriu otázkou prestíže, na ktorú sme hrdí a za ktorú sme vďační. To, že ju zastupujeme už dlhodobo, vnímam aj ako prejav dôvery v moju prácu aj v celý tím advokátskej kancelárie. Pravdaže, bez spolupráce s administratívnu pracovníčkou arcibiskupstva Ing. Blažejčíkovou, ktorá nám dlhodobo robí podporu, by to nefungovalo.

M. L.: Na tejto práci ma baví najmä to, že prispieva k zvelaďovaniu Cirkvi a má priamy dosah na fungovanie farností, škôl či charitatívnych diel, a tým aj na život konkrétnych ľudí. ✨

VLADYKA CYRIL

Tomášova veta „kým neuvidím, neuverím“ by sa mohla označiť za motto dnešnej doby. Kým u apoštola bola vyslovená, zoči-voči skutočne neuveriteľnej správe o zmŕtvychvstaní, ktoré presahuje prirodzený poriadok, my ju často používame aj v kontexte ľudských vzťahov. Neraz sa zdánlivo prezentuje ako prejav kritického myslenia alebo zdravej opatrnosti. V skutočnosti v sebe skrýva tichý jed, ktorý pomaly, ale isto rozkladá to najcennejšie, čo máme – vzájomnú dôveru.

U Tomáša mohlo ísť aj o prejav hlbokkej vnútornej krízy po strate niekoho blízkeho – Majstra, ktorého sa rozhodol nasledovať. My dnes robíme niečo podobné. Zo strachu, aby sme neboli sklamaní a zranení, stavíme medzi seba a druhých hradby podmienok.

Chceme dôkazy vernosti, neustále potvrdenia náklonnosti a digitálne stopy pravdivosti.

Problém nastáva v momente, keď sa náš vzťah zmení na neustály súdny proces, pri ktorom v skutočnosti každému naokolo hovoríme: „Si vinný z nedôveryhodnosti, kým nedokážeš opak.“ Keď však prestaneme

VLADYKA JONÁŠ

„On smrťou smrť premohol a tým, čo sú v hrobch, život daroval!“

Drahí čitatelia Slova, *Christos voskrese!*
Dnes stojíme pred tajomstvom, ktoré presahuje akékoľvek slová. Noc bola navždy prežiarená Svetlom, kameň bol odvalený odteraz až naveky a hrob sa stáva miestom, skade znovu vytryskuje prameň života. To, čo bolo znamením konca, sa stalo začiatkom. To, čo bolo pečatou beznádeje, sa otvorilo ako brána nesmrtnosti.

Pascha je víťazstvom Krista, Baránka zabitého a osláveného. Zostúpil do hlbín smrti, aby odtiaľ vyviedol Adama a v ňom i každého jedného z nás. Niet takej tmy v tomto svete, do ktorej by nevstúpilo jeho svetlo. Niet takého pádu v ľudskom živote, z ktorého by on nemohol pozdvihnúť svojím krížom a vzkriesením.

Dnes sa raduje nebo i zem. Dnes anjeli plesajú a my Cirkev spievame: „*Sej deň jehože sotvori Hospod', vozradujemsja i vozveselimsja v oň!*“ Radosť Paschy je tým silným a súčasne tichým darom, ktorý má moc dotknúť sa a premieňať ľudské srdce. Vzkriesený Kristus prichádza ku každému jednému z nás a hovorí: „Pokoj vám!“ A tento pokoj je darom, ktorý svet nemôže dať ani vziať.

Nech sa naše chrámy i domovy stanú miestom oslavy života. Nech v našich rodinách zažiarí svetlo odpustenia. Nech každý z nás nesie so sebou do tohto sveta istotu, že smrť nemá posledné slovo, že hriech nie je silnejší než milosrdenstvo a že láska je mocnejšia než hrob.

Christos voskres – a s ním vstávame aj my.

Požehnanú a radostnú Kristovu Paschu! ✠

veriť slovu druhého človeka bez toho, aby sme ho museli neustále preverovať, dochádza v nás samých k trom deštruktívnym zmenám:

Môžeme byť obklopení ľuďmi, ale ak už z princípu neveríme ich úmyslom, zostávame vnútorne osamotení.

Neustále hľadanie skrytých motívov vyčerpáva našu psychickú energiu.

Skutočná blízkosť vo vzťahu nesie so sebou aj zraniteľnosť. Ak „musím vidieť, aby som veril“, nikdy sa neodvážim otvoriť svoje srdce naplno, pretože nemám záruku, že nebude zranené.

Dôvera nie je absencia rizika. Je to rozhodnutie kráčať v ústrety druhému napriek tomu, že nemáme v rukách všetky záruky sveta. Láska bez dôvery je len kontrola. A hoci nám kontrola dáva falošný pocit bezpečia, v skutočnosti dusí život v každom vzťahu.

Skúsme teda namiesto hľadania dôkazov o chybách druhých hľadať odvahu urobiť prvý krok k dôvere. Pretože tie najdôležitejšie veci v živote – láska, vernosť a priateľstvo – sa nedajú „vidieť“ očami, ale iba zažiť srdcom, ktoré sa nebojí uveriť. ✕

VLADYKA MILAN

Vaši manželia a vaše deti sa vrátili z práce či zo škôl z Čiech, z Nemecka alebo z Bratislavy, aby ste spolu v rodine slávilí najväčšie sviatky – Kristovu Paschu. Dnes sa už akosi ani nepozastavujeme nad skutočnosťou, že niekto z rodiny počas roka doma chýba kvôli práci či štúdiu. Aj počas týchto sviatkov Paschy sa nám naplnia cerkvi veriacimi viac než inokedy. Rodina, kde sú doma otec, mama a deti pospolu, bola v minulosti niečím samozrejším. Každý nachádzal v rodine oporu, keď mu bolo ťažko.

Dnes to až také samozrejmé nie je. Dnes za prácou odchádzajú mnohí naši muži a ženy či celé rodiny, aby mohli dôstojne žiť. Stretávam ich počas vizitácií v Nemecku, vo Švajčiarsku či vo Veľkej Británii. Čoraz viditeľnejšie vnímať aj demografické zmeny v našej cirkvi. Za posledné roky má počet uzavretých manželstiev v Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku klesajúcu tendenciu. Kým v roku 2022 bolo uzavretých 837 sobášov, v roku 2025 už len 559 sobášov. S tým úzko súvisí aj menší počet narodených detí. Lebo deti majú prísť do prostredia, kde manželia žijú spolu.

Funkčná rodina je darom pre Cirkev i pre spoločnosť. Potrebujeme urobiť všetko preto, aby plnila svoju úlohu. My biskupi a kňazi spolu s vami veriacimi stojíme pred vážnou výzvou, ako povzbudzovať mladých ľudí, aby sa nebáli uzavrieť sviatosť manželstva a založiť si rodinu, a ako sprevádzať mladé manželstvá, aby zotrvali v manželskom zväzku. Je tu zároveň potreba pastorácie rozvedených či tých, čo žijú v nesviatostnom manželstve či zväzku.

Vzkriesený Kristus svojou smrťou premohol smrť, aby nám daroval život v šťastí. Nech svetlo Kristovej Paschy ožiari všetkých vás jeho slávou a naplní vás a vaše rodiny nádejou. *Christos voskresel!* ✕

DRUHÉ LÍCE

Počuli ste, že bolo povedané: oko za oko a zub za zub. No ja vám hovorím: neodporujte zlému. Ale kto ťa udrie po pravom líci, nastav mu aj druhé. (Mt 5, 38 – 39))

Nemsti sa za urážku – ani osobne, ani prostredníctvom iných, napríklad cez súd. Pamätaj, že tí, čo ubližujú, nezdedia Božie kráľovstvo. (porov. 1 Kor 6, 10)

Abba Ján Kolos povedal: „Ak ťa zneuctia, nehnevaj sa, buď mierumilovný a neodplácaj zlé zlým.“

Brat sa spýtal abba Pimena: „Čo znamená odplácať zlé zlým?“

Starec povedal: „Táto vášeň sa prejavuje štyrmi spôsobmi: po prvé – v srdci, po druhé – v pohľade, po tretie – na jazyku a po štvrté – samotným skutkom zlého za zlé. Ak dokážeš očistiť svoje srdce, zlo sa neprejaví v pohľade; ak sa však prejaví v pohľade, dávaj pozor, aby si ho nevyslovil; ak ho predsa vyslovíš, rýchlo potlač vášeň, aby si neurobil skutok zlého za zlé.“

Abba Izaiáš hovoril: „Keď chce niekto odplatiť zlé zlým, aj jediným gestom môže zraniť svedomie brata.“

Abba Pimen povedal: „Nik nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí svoj život za svojich priateľov. (Jn 15, 13) Ak niekto počuje zlé, urážlivé slovo a hoci môže odpovedať podobne, premôže sa a nepovie to; alebo keď bol niekto oklamáný, znesie to a nepomstí sa tomu, kto ho oklamal – ten kladie svoj život za blížneho.“

Abba Nil hovoril: „Čokoľvek urobíš z pomsty bratovi, ktorý ťa urazil, všetko ostane v tvojom srdci počas modlitby.“

Abba Fort hovoril: „Tí, čo prebývajú v Bohu, by mali byť takí zbožní, že by nemali ani pomyslieť na urážku, aj keby sa im stala tisíckrát.“

Jeden urazený brat prišiel k abba Sisoovi a povedal: „Ten a ten brat ma urazil! Chcem sa mu pomstiť.“ Starec ho napomínal: „Nepomsti sa mu, syn môj, radšej prenechaj pomstu Bohu.“ Brat však odpovedal: „Neupokojím sa, kým sa nepomstím.“ Vtedy mu starec povedal: „Pomodlime sa, brat!“ Keď vstali k modlitbe, starec sa modlil takto: „Bože, už viac nepotrebujeme tvoju starostlivosť; sami sa chceme mstiť.“ Keď to brat počul, padol starcovi k nohám a povedal: „Už sa nechcem súdiť s bratom; odpusť mi, abba!“

Raz prišiel jeden starček k abba Achillovi a videl, že abba vyplúva z úst krv. Spýtal sa ho:

„Otče, čo je to?“ Achilles odpovedal: „To je slovo brata, ktorý ma urazil. Snažil som sa mu nič nepovedať a prosil som Boha, aby mi slovo urážky vzal z úst. A to slovo sa v mojich ústach zmenilo na krv. Vyplul som ho, upokojil som sa a na urážku som zabudol.“

Za zlo odplácaj dobrom, premáhaj zlé dobrým. Ak ti iní ubližujú, znášaj to; ak ti ubližujú, lutuj ich, že hrešia; ak ti ubližujú, myslí na ich dobro a hľadaj, či by sa nedali priviesť k lepšiemu. Dávaj im dobrý príklad slovom i skutkom.

Abba Pimen hovoril: „Zlo nijakým spôsobom nevyhubí zlo; preto ak ti niekto urobí zlo, ty urob jemu dobro, aby si dobrom vyhubil zlo.“

Matka Teodora sa spýtala pápeža Teofila (titul pápež sa často používal ako čestné označenie pre alexandrijských biskupov): „Čo znamená apoštolov výrok: vykupujte čas (Kol 4, 5)?“ On jej odvetil: „Apoštolove slová hovoria o zisku. Máš napríklad pred sebou čas potupy? Vykúp čas potupy pokorou a trepezlivosťou, a tak z neho získaš úžitok. Čaká ťa čas zneuctenia? Opäť vykúp tento čas trepezlivosťou a dostaneš úžitok. Ak budeme chcieť, takto nám všetky nepriateľské skutky môžu poslúžiť na dobro.“ (pripravil Richard Fučko; foto: Freepik) ✕

VERNÁ ČISTOTE

Svätá Tomajida sa narodila v zbožnej rodine v Alexandrii. Vychovali ju v poznani Písma i v dobrých mravoch. Keď dovŕšila pätnásť rokov, vydali ju za kresťanského mladíka. V manželstve žila čestne a ticho, vynikala čistotou, miernosťou a dobrotou.

V dome jej muža žil aj jeho otec, Tomajidin svokor. Ten sa nechal strhnúť zlými úmyslami. Zasiahnutý jej krásou začal voči nej prechovávať nečistú túžbu. Hľadal príležitosť, aby ju zvedol. Často ju objímal a bozkával pod zámenkou otcovskej náklonnosti. Tomajida jeho konanie nechápala ako zvädzanie – myslela si, že ide o prejav lásky staršieho človeka, a správala sa k nemu s úctou.

Jej manžel bol rybár. Jednej noci odišiel s ostatnými rybármi na more. Keď v dome ostala Tomajida so svokrom sama, pokúsil sa prinútiť ju k hriechu. Zaskočená a vystrašená sa mu postavila na odpor. Prosila ho, aby sa spamätal, aby sa prežehnal a upustil od diabolského skutku. On však neustúpil. Čím viac sa bránila, tým viac sa rozpaľovala jeho vášeň.

Na stene visel meč. Starec ho vytiahol z pošvy a vyhrážal sa jej smrťou. Tomajida odpovedala, že radšej zomrie, než by sa dopustila hriechu. V návale zlosti ju mečom zasiahol a zabil ju – preťal ju napoly. Tak mladá žena odovzdala svoju dušu Bohu a zomrela ako mučenica za zachovanie manželskej vernosti a čistoty.

Vrah bol vzápätí postihnutý slepotou. V panike hľadal východ z izby, no márne.

Keď sa rybári vrátili, našli ho so zakrvavenými rukami. Telo Tomajidy ležalo na zemi. Starec sa k svojmu činu priznal a bol postavený pred súd, ktorý ho odsúdil na smrť štatím mečom.

Správa o tragédii sa rýchlo rozšírila po Alexandrii. Mnohí prichádzali k telu zabitej a s úctou spomínali na jej čistotu. Medzi nimi bol aj prepodobný Daniel. Po tom, ako sa poklonil jej ostatkom, rozhodol, aby jej telo nebolo pochované medzi laikmi, ale uložené v kláštore medzi svätými otcami. Keď sa niektorí bratia pohoršovali, že ide o ženské telo, odpovedal: „Táto žena je matkou mne i vám, lebo zomrela pre čistotu.“ A pochovali ju s úctou.

Neskôr prišiel k otcovi Danielovi istý brat, ktorého veľmi sužoval duch smilstva. Daniel mu povedal, aby šiel k hrobu svätej Tomajidy a modlil sa: „Bože, na príhovor mučenice Tomajidy ma vyslobod' z tohto nečistého zápasu.“ Brat poslúchol. Pomodlil sa, pomazal sa olejom z lampy pri jej hrobe, položil si hlavu na hrob a zaspal. Vo sne sa mu zjavila svätá Tomajida a povedala: „Prijmi požehnanie a choď v pokoji do svojej cely.“ Keď sa prebudil, bol úplne oslobodený od vášni a svojho trápenia. Mnohí ďalší potom prichádzali k jej hrobu a nachádzali úľavu od telesných pokušení na jej príhovor, a oslavovali Ježiša Krista s Otcom i Svätým Duchom na veky vekov. (spracované z knihy: Dmytro Tuptalo – *Životopisy svätých*; foto: Canva AI). ☪

MILAN ZALEHA CSSR

BOH UPROSTRED ĽUDÍ

„Ale či by Boh naozaj býval s ľuďmi na zemi? Veď samo nebo, nebesá nebies ťa nemôžu obsiahnuť, tým menej tento dom, ktorý som postavil!“ (...) Keď Šalamún skončil modlitbu, (...) Jahveho sláva naplnila Chrám. Kňazi nemohli vstúpiť do Jahveho domu, lebo Jahveho sláva naplnila Jahveho dom.“ (2 Krn 6, 18. 7, 1b – 2)

Nemôžem si pomôcť, ale vždy, keď čítam alebo počujem slová z Prologu sv. Jána, ktorý sa číta v Nedeľu Paschy: „A Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami“ (Jn 1, 14), prípadne sa ich modlím počas modlitby Anjel Pána, v myšlienkach sa prenesiem do seminára v Tuchove na hodinu Nového zákona, kde nám náš profesor s nadšením hovoril o tom, že tento text by sa mal správne prekladať: „a postavilo si medzi nami stan“ (v slovenčine sa k tomuto jediný blíži preklad profesora Roháčka, v ktorom je „a stánilo medzi nami“) a že grécke slovo eskénósen, ktoré túto skutočnosť vyjadruje, má tie isté spoluhlásky (SKN) ako hebrejské slovo šekina, ktoré vyjadruje Božiu slávu a prítomnosť. Vtedy vždy znova a znova žasnem nad tým, že Boh chce bývať, mať stan uprostred svojho ľudu.

Toto prebývanie Boha medzi ľuďmi má dve privilegované formy. Tou prvou je Eucharistia. Svätý Alfonz Liguori, zakladateľ redemptoristov, bol tým fascinovaný a chcel týmto nadšením nakaziť aj iných. Preto napísal knižočku *Návštevy Najsvätejšej Eucharistie*, z ktorej to priam tryská. Napísal v nej napríklad toto: „Moja rozkoš je byť so synmi ľudskými. Hľa, nášmu milému Spasiteľovi nestačilo, že zomrel z lásky k nám, ale chcel aj po smrti zostať s nami v Najsvätejšej sviatosti, hovoriac, že jeho rozkoš je byť s ľuďmi.“ „Ľudia“, volá sv. Terézia, „ako je len možné, aby ste urazili Boha, ktorý uisťuje, že ste jeho rozkošou?“ Alebo: „Keď sa večné Slovo vtelilo, skrylo svoje božstvo a ukázalo sa na zemi ako človek, ale v tejto sviatosti s nami prebývajúc,

Pán Ježiš skryl i svoje človečenstvo. Skryté je božstvo, skryté je človečenstvo, jediná láska je zjavná.“

Druhou formou je Biblia – Božie slovo, ktoré sa oblieklo do ľudských slov. Druhý vatikánsky koncil nám v jednom z dokumentov pripomína: „Cirkev vždy mala v úcte Božie Písma tak, ako samo Pánovo telo.“ (DV, 21) Málokto môže mať doma Eucharistiu, ale každý môže mať doma Sväté písmo. Jednou z prvých vecí, ktoré ma naučili v Hnutí Svetlo-život, je tzv. stánok stretnutia. Je to čas, v ktorom, podobne ako Mojžiš, vyjdem „mimo tábora“, na miesto, kde sa stretnem s Bohom v jeho slove. Nemusím ísť fyzicky preč zo svojho domu, dôležité je, aby som sa „oddelil“ od hluku a každodenných činností, ktoré by mi „kradli“

pozornosť, ktorá v tom čase patrí Bohu a jeho slovu. Ak je to možné, odporúča sa vytvoriť si aj v domácnosti konkrétne miesto stánku stretnutia. Môže to byť napríklad stolík v tichšej časti príbytku, na ktorom je položená kniha Božieho slova a svieca. Keď si k nemu niekto sadne a sviecu si zapáli, všetci ostatní v domácnosti vedia, že ich blízky je teraz „v stánku“ a má najdôležitejšie stretnutie dňa. Preto ho nikto neotravuje, nikto sa nič nepýta, neprosí o nejakú pomoc, až do momentu, kým nie je Biblia zatvorená a svieca zhasnutá. To je znak, že sa stánok skončil a že sa vracia do tábora. Takýmto spôsobom sa aj naše domácnosti môžu stať miestom, kde je prítomná šekina – Božia prítomnosť a sláva. ✕

MILAN DIHENEŠČÍK

STAN STRETÁVANIA

Keď Izrael vyšiel z Egypta, nevydal sa len na cestu z otroctva na slobodu. Vydal sa aj na cestu od vzdialenosti človeka od Boha do jeho blízkosti.

Kniha Exodus nám v rámci udalostí odohrávajúcich sa pod vrchom Sinaj prináša prekvapivé Božie želanie: „Postavia mi svätyňu a budem bývať uprostred nich.“

(Ex 25, 8) Boh, ktorý stvoril nebo i zem, túži prebývať uprostred svojho ľudu. Tak vzniká svätostánok, nazývaný aj stan stretávania.

Starozákonný opis stanu stretávania v Knihe Exodus (kap. 25 – 40) ukazuje, že nejde o ľudský nápad, ale o Boží projekt do posledného detailu. Rozmery, materiály i farby majú symbolický význam: zlato hovorí o Božej sláve, purpur a šarlát o kráľovskej dôstojnosti, jemné plátno o čistote. Archa zmluvy s tabuľami zákona pripomína, že stredom Božej prítomnosti je zmluva a Božie slovo.

Stan stretávania nebol teda iba prenosnou svätyňou pre putujúci národ. Bol viditeľným znamením neviditeľnej reality: Boh je prítomný uprostred svojho ľudu. Oblak, ktorý ho naplňal, a oheň, ktorý v noci žiaril nad ním, svedčili o tom, že Pán kráča so svojím ľudom. Nebol to vzdialený boh pohanských národov, viazaný na jedno miesto či nejaký chrám. Je to Boh zmluvy, ktorý zostupuje, aby bol blízko.

Vnútročné usporiadanie stanu malo hlboký význam. Nádvorie, svätyňa a svätyňa svätých vytvárali postupnú cestu k Božej prítomnosti. Opona oddeľovala svätyňu svätých, kde sa nachádzala archa zmluvy, ktorej vrchnák bol miestom zmierenia. Do tohto priestoru smel vstúpiť iba veľkňaz, a to raz do roka, na Deň zmiernenia, s krvou obety za hriechy ľudu (porov. Lv 16). Božia svätosť a ľudská hriechnosť nemohli byť brané na ľahkú váhu. Stan stretávania teda hovoril o blízkosti, ale aj o hranici. Zároveň však ukazoval cestu. Každá obeta, každý kadidlový dym, každé umývanie pri medenom umývadle smerovalo k jednej pravde: bez zmiernenia niet spoločenstva s Bohom. Hriech rozdeľuje, ale Boh sám dáva prostriedok na jeho odpustenie.

Nový zákon nám pomáha vidieť hlbší rozmer tohto starozákonného obrazu. Evanjelium podľa Jána hovorí o Ježišovi: „Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami“ (Jn 1, 14), doslovne: „rozprestrela si stan“ medzi nami. To, čo bolo naznačené v púšti, sa naplnilo v Kristovi. Boh už neprebýva v stane z plátna a dreva, ale prichádza v osobe svojho Syna. Ježiš je skutočným miestom stretávania Boha

a človeka.

Keď Ježiš zomiera na kríži, chrámová opona sa roztrhne odhora nadol (Mt 27, 51). To, čo bolo kedysi oddelené, sa otvára. Cesta do svätyne svätých je sprístupnená. List Hebrejom hovorí, že Kristus vstúpil do nebeskej svätyne raz navždy, nie s krvou capov a teliat, ale so svojou vlastnou krvou (Hebr 9, 12). Stan stretávania bol tieňom; Kristus je skutočnosťou (Hebr 10, 1).

A predsa sa príbeh nekončí. Apoštol Pavol píše, že my sme „chrámom Svätého Ducha“ (1 Kor 6, 19). Božia prítomnosť sa už neviaže na jeden stan či budovu. Cez Krista a v moci Svätého Ducha prebýva Boh v srdciach veriacich a uprostred zhromaždenia Cirkvi. Každé spoločenstvo veriacich sa tak môže stať „stanom stretávania“ – miestom, kde sa Boh dotýka ľudských životov.

A táto pravda nás pripravuje na definitívnu skutočnosť, o ktorej hovorí Kniha zjavenia: „Hľa, Boží stánok je medzi ľuďmi! A bude medzi nimi prebývať; oni budú jeho ľudom a sám Boh – ich Boh – bude s nimi.“ (Zjv 21, 3) Tým sa v definitívne zavriešom Božom kráľovstve završuje aj trajektória Božej prítomnosti začatá na Sinaji.

Stan stretávania nás preto pozýva k trom postojom. Po prvé, k úžasu nad Božou svätosťou. Boh je stále svätý a hodný bázne. Po druhé, k vďačnosti za otvorenú cestu skrze Krista. To, čo bolo kedysi prístupné len veľkňazovi, je dnes darované každému, kto verí. A po tretie, k ochote stať sa miestom Božej prítomnosti pre druhých – v rodine, v Cirkvi, v každodennom živote.

Boh, ktorý kedysi prebýval v stane uprostred púšte, je Bohom, ktorý túži prebývať uprostred nás. Otázkou zostáva: dovolíme mu, aby si urobil svoj stan aj v našom srdci? ∞

MIROSLAV DANCÁK

EFEZSKÝ KONCIL (431)

Pravdepodobne na žiadosť Nestória sa cisár Theodosius II. rozhodol zvolať koncil, a to na 7. júna 431 do Efezu. Efez bol vybraný ako mesto s vynikajúcim námorným a suchozemským spojením, ako aj dobrými podmienkami na ubytovanie mnohých biskupov. Možno sa bral do úvahy aj mariánsky kult, keďže veľká bazilika v Efeze niesla jej meno – bolo to teda vhodné miesto na riešenie otázky *Theotokos*.

Prípravy na zasadnutie boli začaté. Pred svätodušnými sviatkami sa účastníci začali zhromažďovať v Efeze. Medzitým zasiahla Efez vlna horúčav a starší biskupi ochoreli, pričom niektorí údajne zomreli. Atmosféra sa stala napätou. Koncil začal sprievodom s lampiónmi; nadšený ľud sprevádzal biskupov na ich miesto a oslavoval Božiu Matku. Koncilovní otcovia boli tak podporovaní sebavedomou a nadšenou vierou ľudu. Treba taktiež poznamenať, že stretnutie sa konalo v meste, kde žil svätý Ján a Panna Mária. Miesto akoby žiarilo ich svetlom. Niet divu, že výsledok koncilu bol taký: Efez dokonale obhájil božstvo vteleného Ježiša.

Z oficiálnych koncilných dokumentov vyplýva, že koncil bol prevažne kristologickým koncilom. A predsa sa zachoval v pamäti a tradícii ako mariánsky. A nie bez dôvodu. Cyril napísal: „Celá táto diskusia vznikla preto, lebo sme boli presvedčení, že svätá Panna je Matkou Božou.“ A hoci zámerom otcov koncilu nebolo definovať mariánsku doktrínu, tá bola napriek tomu sformulovaná – opakované používanie slova *Theotokos* v oficiálnych dokumentoch koncilu naznačuje, že koncil uznal Máriu za Božiu Matku.

Nemôžeme poprieť, že mariánska úcta sa rozvíjala už pred Efezským koncilom. V dielach cirkevných autorov pred Tridentským koncilom nachádzame mnohé zmienky o Márii a čím bližšie sa dostávame ku koncilu, tým je ich viac. Existujú aj vyobrazenia Márie z prelomu 2. a 3. storočia, ako napríklad tie, ktoré sa nachádzajú v Priscilliných katakombách. Všetky sú však pomerne malé.

Situácia je po koncile iná. Sú zavedené početné sviatky na jej počesť. Budujú sa chrámy, ktoré sú jej zasvätené. Jeden takýto chrám je v Cirkvi všeobecne známy. Po zjednotení v roku 433 sa pápež Sixtus rozhodol postaviť v Ríme kostol na počesť Márie. Vybral si miesto na Esquilínskom vrchu. Tam ho dal postaviť. Je to jedna z najvýznamnejších rímskych bazilík: Santa Maria Maggiore. ☩

VEĽKONOČNÉ KRISTOVO ZJAVENIE

Zjavenia vzkrieseného Krista, ako sú opísané v evanjeliách, sú prekvapujúce. Tí, ktorí prešli na druhú stranu, sú v stave, ktorý sa nedá porovnať s bežnou zemskou existenciou. Ťažko však pochopiť fyzickú podstatu vzkrieseného Ježiša do takej miery, že ho vidíme jesť, dotýkame sa jeho rán a stretávame ho na ceste ako pútnika.

Pojem zjavenie, ktorý sa používa na opis stretnutí vzkrieseného Krista s prvými svedkami, môže vyvolávať nesprávne pochopenie. V skutočnosti Nový zákon používa slovo „vidieť“. Kristus bol teda po svojom vzkriesení videný na miestach, kde sa zdržiaval počas svojho pozemského života. Zjavuje sa učeníkom, ale nespoznajú ho hneď. Preto sa musí nechať spoznať, a to sa deje vďaka tomu, že veľkonočné tajomstvo má ešte ďalší, transcendentný rozmer. Na to, aby sme spoznali Vzkrieseného, nestačia historické vedomosti získané spoločným putovaním po palestínskych cestách, počúvaním jeho slov zastupom na kopcoch či pri spoločnom stolovaní. Treba mať vzťah, ktorým je viera.

Podľa apoštola Pavla sa počas zmrtvychvstania obnoví celé stvorenie, ktoré sa stane súčasťou nového vesmírneho plánu, v ktorom už neexistujú žiadne časové a priestorové obmedzenia, teda ani konečnosť, porušiteľnosť a smrť. (1 Kor 15, 42 – 44) A vzkriesený Kristus je toho predzvestou. ☩

JÁN SABOL

DEŇ KŇAZOV

Sviatosti Eucharistie a kňazstva spolu súvisia. Nielen preto, lebo ich ustanovil Pán počas Poslednej večere. Hoci kňazi nemajú svoj sviatočný deň, počas Veľkého štvrtka si pripomínajú podstatu svojho povolania.

SVÄTYŇA

Kým sa v našom putovaní dostaneme do vnútra svätyne, zastavme sa na pomedzí lode a oltárnej časti. Ikonostas nám predstavuje dejiny spásy a vzory nášho života (svätých). Pred ním nachádzame stupeň s oblúkom v strede: miesto, odkiaľ zaznieva evanjelium, symbolizuje odvalený kameň hrobu. Práve tam sedí anjel a ženám zvestuje novinku paschálneho rána. Je to miesto, odkiaľ sa šíri Božie slovo a jeho poslanstvo do všetkých končín zeme a každej generácie.

Za ikonostasom je už najsvätejší priesťtor – nebo na zemi. Svätyňa je Boží trón uprostred ľudu. Nedostupnosť je vyjadrená práve ikonostasom, neprehľadnou stenou so závesom. Svätyňa nie je hocikaké miesto, je to priestor pre samotného Boha. Tam prebýva náš neviditeľný Stvoriteľ; v kivote Boží Syn; jeho slovo spočívá na oltári a Svätý Duch vo svätom myre (matérii svätého tajomstva myropomazania). Celá Trojica, všetka Božia svätosť a on sám priamo pred nami. A hoci je Bohom, láskavo prichádza k nám. Je to práve Boh, ktorý robí prvý krok k našej spásy – zostupuje z neba a otvára dvere do nového života (dvere ikonostasu sa dajú otvoriť len zo svätyne).

Spása je možná len vďaka milosti a zľutovaniu nášho Boha. Túto Božiu dobrotu vidíme počas Paschy – záves roztrhnutý, dvere otvorené a hrob prázdny. Toto je Pascha, z ktorej všetko vychádza a všetko dostáva zmysel. Chrám je znakom Boha medzi nami, naznačuje Trojicu a človeka volá k vzťahu. Pascha je zas zdroj nášho posvätenia, ba ešte viac: zbožštenia. Pascha je náš prechod k nebu. Pascha je zdroj nášho očistenia, vzkriesenie je prameňom milosti. Táto milosť sa do nášho života dostáva viditeľnými znakmi. Je ich sedem a voláme ich sväté tajomstvá. (Pavol Burda) ∞

Kým viaceré povolania majú svoj sviatočný deň, Medzinárodný deň kňazov neexistuje. Pre Katolícku cirkev pápež Ján Pavol II. v roku 2002 ustanovil Svetový deň posvätenia kňazov. Pripomína sa Slávnosť Najsvätejšieho Srdca Ježišovho na začiatku leta. V niektorých častiach sveta si deň kňazov pripomínajú počas tretej septembrovej alebo štvrtej októbrovej nedele. Veľký štvrtok je dňom, keď sa sviatosť Eucharistie a kňazstva pripomína najviditeľnejšie. Je naplnený hlbokou symbolikou.

Utierenie dňa má charakter liturgie Krista Ženícha – *Nymphios*. Slávnostný hymnus *exapostilarion* – *svitlen* sa v niektorých byzantských cirkvách spieva pred otvorenými dvermi ikonostasu s pohľadom na bohato zdobený oltár a slovami odkazujúcimi na podobenstvo o svadobnej hostine. S prosbou ku Kristovi Ženíchovi, Darcovi svetla, aby „prežiaril odev mojej duše“, aby som mohol vstúpiť do svadobnej siete. V minulosti býval Veľký štvrtok aj dňom verejného odpustenia hriechov, najmä kaľúcnikom s cirkevným trestom.

Centrom dopoludňajšej božskej liturgie je ustanovenie Eucharistie spojené s obradom umývania nôh. Biskup ju slávi spolu s kňazmi, ktorí vykonávajú svoju službu presbyterov – starších vo farnostiach v jeho mene. Iba biskupi a kňazi sú nositeľmi kňazského úradu. Kňaz ho prijíma vkladáním rúk biskupa. Jemu je rezervované ustanovovanie cirkevných úradov. Kňaz má prinášať eucharistickú obeť, vysluhovať sviatosti a požehnanie. O tom všetkom píše už ranokresťanský spis *Apoštolské konštitúcie* z konca 4. storočia. Spis takisto povzbudzuje kňazov, aby zverený ľud povzbudzovali k dobročinnosti a k úľave ľudského utrpenia.

V Asýrskej cirkvi Východu sa zachovala tradícia spojená s Veľkým štvrtkom. Biskup v tento deň mieša starý kvások s novým. Nazývajú ho *malka* – král. Delia ho medzi farnosti a počas roka sa používa na pečenie eucharistického chleba. Ide o peknú symboliku vzťahu s ustanovením Eucharistie Ježišom Kristom.

Večer už kňaz slávi večiereň s Bazilovou liturgiou so svojimi veriacimi. Prosba utierne Veľkého štvrtka o účasť na Kristovej svadobnej hostine tak prichádza k svojmu naplneniu. A to vďaka službe jeho prostredníka kňaza, ktorý v Kristovom mene vo svätej spovedi opiera veriacim svadobné rúcha a prináša v Eucharistii veriacim samotného Krista Ženícha.

Keď si biskupi a kňazi počas Veľkého štvrtka takto pripomínajú svoje povolanie, môžete tento deň využiť na poďakovanie Bohu, že cez svoju Cirkev, sviatosti a jeho služobníkov nám dokorán otvoril dvere svojej milosti a požehnanie s príslubom večného života. ∞

GABRIELLA HORNYÁK

AMATÉRSKE CHRÁMOVÉ ZBORY

Spev je nástrojom hudobnej tvorby. Je to najstaršie umenie, ktoré sa tvorí v hrdle a ktoré je formou hlasu prirodzeným prejavom človeka.

Spevom vyjadrujeme rôzne emócie – smútok, radosť i šťastie, ale môže byť aj nástrojom modlitby. „Kto spieva, dvakrát sa modlí.“ Tento výrok pripisujeme sv. Augustínovi z Hippa a vyjadruje, že máme srdce otvorené Bohu. Zboristi prinášajú svojim spevom kúsok neba už tu na zemi a načúvajúcim vytvárajú predobraz toho, čo verných pri Kristovi čaká.

Prvé zbory vznikali v prvom až štvrtom storočí, väčšinou spievali jednohlasné modlitby – žalmy, boli úzko späté so židovskou tradíciou a vyznačovali sa jednoduchosťou.

Po štvrtom storočí sa začali vytvárať ambroziánske a neskôr gregoriánske chorály, ktoré formalizovali spev do latinskej liturgie.

Byzantský cirkevný spev sa vyvíjal ruka v ruke s bohoslužobným životom Cirkvi a má sa líšiť od svetskej hudby. Spev má byť jednohlasný s tzv. *isonom*, jednotlivé slabiky textu má každý interpret vyslovovať v rovnakom momente, nie sú prípustné extrémne vysoké či nízke tóny. Dokonca má odlišné notovanie od ruských alebo západných notovacích systémov, tzv. *neumy*, čo sú starobylé znaky označujúce, o koľko vyššie alebo nižšie sa spieva tón v závislosti od predchádzajúceho. Šimon Marinčák vo svojich publikáciách píše o prepojení byzantských spevov s Veľkou Moravou. Tieto spevy sa dostali na naše územie prostredníctvom našich vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda, ktorí priniesli so sebou okrem ikonopiscov, básnikov, architektov aj spevákov. Najprv to boli jednoduché spevy, žalmy, neskôr zložitejšie liturgické časti.

A ako vznikne cirkevný spevácky zbor alebo čo potrebujete na to, aby ste si ho mohli založiť? Je to veľmi zaujímavý proces. Najprv musíte vedieť, čo sa bude spievať a kto bude členom zboru. Či pôjde o zmiešaný, či o mužský, alebo ženský zbor. Potrebujete jedného človeka, ktorý má hudobné vzdelanie, alebo napríklad kantora zo svojej farnosti, ktorý vás bude učiť a viesť, či niekoho, kto má skúsenosti so zborovým spevom.

Potom nasleduje nábor zboristov – oslovením, pozvaním – a následne ich zaradenie podľa intonácie do hlasov.

Zo začiatku je ideálne vyberať si jednoduché piesne, možno jednohlasné, neskôr dvoj-, troj- a potom štvorhlasné. Zvoliť si pravidelnosť nácvikov, určiť deň, kedy budú prebiehať (aspoň jeden- až dvakrát týždenne). Mal by sa vyčleniť čas na individuálne nácviky, kde sa precvičuje každý hlas zvlášť, aby sa zdokonalil v speve. Každú skúšku by ste mali začať rozospievaním a dychovými cvičeniami. Najprv v jednom tóne, aby sa ukázalo, ako dlho sú zboristi schopní tento tón podržať na štyri doby, na osem dôb, potom pridať o tón viac a takto vyspievať oktávu (je to interval medzi prvým a ôsmym tónom diatonickej stupnice). Túto stupnicu skúsiť zaspievať jedným dychom, potom každý tón krátko a do tretice predĺžené tóny. Dnes nájdete na internete množstvo príkladov, z ktorých sa dá čerpať. Dôležité je aj budovanie vzťahov, krátke stretnutia, rozhovory, výlety, možno s rodinami, kde sa môžete navzájom lepšie spoznávať. Ak by boli v zbore nejaké nezhody, vždy si ich skúste vyrozprávať, lebo ak má niekto žiaľ, nikdy nedokáže spievať celým srdcom.

Keď je už skladba, ktorú nacvičujete, hotová, treba ju čo najskôr ukázať verejnosti, zorganizovať koncert, čím sa eliminuje aj prípadný strach zo spievania. ☺

KEĎ SA HLAS STÁVA MODLITBOU

Za každým fungujúcim zborom stojí niekto, kto dokáže spojiť hlasy, schopnosti aj časové možnosti ľudí do jedného celku. V prípade amatérskeho zboru je úloha o to náročnejšia, že sa opiera najmä o dobrovoľníkov. Tí z popradského zboru Archangelikos spievajú s radosťou a vierou už vyše desať rokov pod dirigentským dohľadom pani Gabrielly Hornyák, vyštudovanej farmaceutky, ktorá dôsledne hľadá rovnováhu – či už ide o miligramy v receptúre, či precízne nasadený tón v chráme.

Je teda dirigovanie podobná alchymia, kde stačí jedna nesprávna prísada a súzvuk sa rozpadne?

Áno, harmónia súzvuku je veľmi komplexná, každý každého musí počúvať, aby sme boli v harmónii. Niekedy robíme dýchacie cvičenia, ktoré spájame s udržaním harmónie, niekedy zboristov rozhodím, aby sa vedeli udržať sami. Keď som prišla do zboru, musela som robiť úpravy, lebo zboristi síce boli pridelení do hlasov, ale výšky mali prehádzané, napr. tenor spieval soprán a pod. Im bolo príjemnejšie spievať v takejto tónine, ale mojim ušiam tie sopránové výšky chýbali.

Pamätám si na naše prvé sústreďenie – vtedy ma len poprosili, aby som im pomohla s jednou skladbou na festival. Bolo to bolo pár týždňov po tom, ako som sa pracovne presťahovala do Popradu. Tá skladba pre soprán bola výškovo veľmi náročná. Môžem povedať, že ma vtedy nikto nemal v láske ☹ a prvé hodiny nácikov ľutovali, že ma zavolali ☺. Ale na konci dňa sme vyšli pred chatu, okolo sme mali len prírodu a začali sme spievať. Zrazu všetci pochopili, akú nádheru môže ľudský hlas vytvoriť, keď sa každý tón dostane na svoje miesto. Bol to pre nás všetkých veľký zážitok a ja som vtedy pomaly prevzala vedenie zboru.

Okrem toho, že Archangelikos je mužsko-ženský zbor, je aj vekovo, charakterovo a osobnostne pestrý. Ako sa vám darí zladíť popri hlasoch aj povahy a nálady jeho členov?

Spievať v cirkevnom zbere je služba, ktorá je duchovne veľmi zodpovedná. Členovia zboru dostávajú povolanie

od Boha. On im dáva silu, aby vytrvali, aby zvládali sklbiť pracovný a rodinný život so spievaním. Tým vytvárame silné spoločenstvo a snažíme sa prijať každého takého, aký je, či už ide o najmenšieho člena – šesťročnú slečnu –, alebo toho najstaršieho. Každý má svoju úlohu, každý hlas je potrebný. Napr. ak niekto nevládze držať tón, vedľa stojaci mu pomôže, keď sa niekto rýchlejšie naučí frázu, pomáha s ňou druhému. Ale najhlavnejšie je modliť sa jeden za druhého.

Vedenie zboru nie je ľahká úloha, lebo človek musí byť vodcom, ísť príkladom, byť oporou v najťažších chvíľach, byť trpezlivý a dobrý odborník. To dirigent dokáže len vtedy, keď mu ostatní pomáhajú, keď ho rešpektujú a počúvajú. U nás to funguje, hoci to so mnou nemajú ľahké, som veľmi prísna a neustúpim, lebo myslím dopredu a pred očami mám cieľ, ktorý chcem dosiahnuť.

Máte nejaký špecifický cvik, ako sa rozospievať po celom dni v práci, keď sú hlasivky unavené a človek v mysli uteká k ďalším povinnostiam?

Spievať večer a spievať ráno je niečo úplne iné. Večer sú už hlasivky unavené, musíme si dávať dvakrát väčší pozor. Samozrejme, na začiatku sa vždy rozospievame. Skúšku mávame dve hodiny, ale ak treba, aj viac. Keď spievame na rannej liturgii, schádzame sa už polhodinu predtým, lebo musíme hlasivky pripraviť na spev, otvoriť ich. Vtedy robíme navyše aj rannú rozcvičku – natiahnutie krčných svalov, pomalé krúženie hlavou... Čo sa týka osvieženia, zboristi majú piť len vodu alebo čaj, lebo mliečne výrobky veľmi zaťažujú hlasivky.

Našou tajnou zbraňou je moja sestra Ágnes, ktorá je hlasovou pedagogičkou a učí nás správnu techniku dýchania a spievania. Žiaľ, nemôže k nám chodiť často, ale raz za rok nám vždy pomôže.

Aký je repertoár vášho zboru, kde všade ste ho predstavili a kam všade sa ešte chystáte alebo by ste túžili zavítať?

Spievame len liturgické skladby a väčšinou u nás v cirkvi. Chceme obohatiť obrady svojím spevom, aby veriaci pocítili kus neba na zemi. Tým, že spievame, prevezmeme časť ich modlitby – a to je tá duchovná zodpovednosť, ktorú som spomínala. Pozývajú nás na festivaly duchovných piesní, spievali sme na festivale *Hospody, pomiluj* v Poráči, *Ozveny staroslovienčiny* v Telgarte, na *Festivale duchovných piesní byzantského obradu* v Prešove, na festivale Rusínov v Kamienke aj v Malom Lipníku, na goralskom festivale v Červenom kláštore, ale aj v zahraničí – v Maďarsku, Česku, Poľsku a na Ukrajine. Najbližšie nás čaká *Voskresenje* a dostali sme pozvanie spievať 5. júla na *Cyrilo-metodských dňoch* v skanzene v Starej Lubovni.

Spievate s radosťou a váš výročný koncert v decembri ukázal, že aj na skoro profesionálnej úrovni. Na čom by mali bazírovať a na čo nezabúdať iné spevácke zbory, ktoré by chceli chváliť Boha podobne dôstojnou a za srdce chytajúcou formou ako vy?

Obeta, túžba a modlitba – to sú tri najdôležitejšie veci, ktoré treba. Boh vás už povedie ďalej a vaše hlasy zladí do harmónie, aby ste ho velebili. Počúvajúcim prajem otvorené srdce, keď takúto modlitbu budú počúvať. ✨

ADRIANA MATOLÁKOVÁ

NAOZAJ VSTAL

Pre nás gréckokatolíkov nie je Veľká noc len najväčším sviatkom v kalendári, ale samotným stredom bytia. Pascha totiž nie je len statická spomienka na historickú udalosť, ale skutočný prechod – dynamický pohyb zo strachu do slobody. O tom, ako tento teologický koncept pretažiť do reality, sa rozprávame s otcom arcibiskupom Cyrilom Vasilom, košickým eparchiálnym biskupom. Zaujímalo nás, či má kresťanská radosť miesto aj v našom neraz cynikom svete a prečo je prázdny hrob stále tou najrelevantnejšou správou dňa.

Liturgický rok nám cyklicky prináša tie isté sviatky s predpísaným slávením. Aby išlo o sprítomnenie udalosti, nie iba historickú spomienku, chce to od človeka čosi viac. Ako vy osobne prežívate udalosti Paschy?

Prežívam ich v dvoch navzájom prepojených rovinách. Ako kňaz a biskup ich vnímam ako vrchol liturgického roka, teda slovami veľkonočného kánonu ako „prazdnikov prazdník“. Zaiste je s tým spojených aj viacero praktických pastoračných povinností – ale ide o radosť povinnosti, ktoré človeka nezaťažujú. Ako kresťan prežívam sviatok Paschy s veľkou vnútornou radosťou z oslavy, lepšie povedané, zo znovuprežitia, základného prvku našej viery – viery v živého Krista, umučeného a zmŕtvychvstalého, čakajúceho na mňa za bránou smrti, ktorá sa tak stáva bránou k večnému životu v ňom a s ním.

Čo sa odohráva vo vašom vnútri, keď počas paschálnej noci zaznie: *Kristus vstal z mŕtvych – Christos voskrese?*

Po dňoch pôstu, po tichu spomienky sústredenej na utrpenie Veľkého piatka a trpezlivom, rozjímavom tichu očakávania Veľkej soboty znie zvolanie nedeľného rána „*Christos voskrese!*“ ako duchovný veľký tresk. Pri speve veľko-

nočného kánonu s neustále sa opakujúcim refrénom oslavujúcim Kristovo zmŕtvychvstanie vnímam nielen slová modlitieb a hymnov, ale hlavne duchovný prechod od tmy k svetlu. Keď sa pri obchádzaní chrámu so zažatými sviecami zahľadím do tvári veriacich osvetlených sviečkami, cítim hlboké prepojenie s celým spoločenstvom, ktoré zdieľa posolstvo víťazného svetla žiariaceho z prázdneho hrobu. Uvedomujem si, že nie som len „služobníkom“ či vysluhovateľom obrady, ale svedkom – jedným z dlhého radu svedkov bežiacich presvedčiť sa, že hrob je naozaj prázdny a že Kristus „smrťou smrť premohol“. Som svedkom, ktorý oznamuje túto radostnú správu spoločenstvu bratov a sestier. Cítim vďačnosť, že môžem ľuďom odovzdať tú najlepšiu možnú správu: „Nádej existuje.“ Je to moment, keď sa moja individuálna viera spája so spoločne prežívanou istotou, ktorá víťazí nad samotou, strachom a smutnou perspektívou nevyhnutnosti smrti, ktorá sa mi vyhráža, že je záverečnou stanicou.

Pre mňa je to aj v istom zmysle intímny moment. V duchu môžem vyprázdňovať vlastné „hroby“ – zlyhania, únavy alebo pochybností – a v tomto zvolaní cítim, ako ma Kristus berie za ruku a vytahuje von, zdvíha k sebe. Je to pocit oslobodenia, keď si nano-

vo uvedomujem, že moje povolanie má zmysel, pretože neslúžim len akejsi mŕtvej ideológii, ale živému Bohu.

Je to chvíľa, keď sa čas zastaví a nebo sa dotkne zeme. Už to nie je len história, je to prítomnosť, ktorá všetko mení a dáva zmysel tomu, čo budem od zajtra znovu ohlasovať a konať.

Východná liturgia je plná symbolov a spevu. Nie je to pre dnešného racionálneho človeka len akoby „krásne predstavenie“? Kde sa v tom všetkom končí radosť z estetiky a začína skutočné stretnutie s Kristom?

Estetika liturgie nie je samoučelným divadlom ani akousi lacnou kulisou – je skôr vzácnou krištáľovou nádobou uchovávajúcou ešte vzácnejší nápoj, nabrany priamo z prameňa života. Brúsený krištáľ láme svetlo do farebnej prizmy, ktorá vrhá pestrofarebné odrazy pri každom pohybe a zmenenom uhle pohľadu – táto hra svetla a jeho farieb potešuje zrak a zdôrazňuje hodnotu pokladu, ktorý sa v krištáľovej nádobe uchováva. Isteže, opojnú chuť vzácneho vína nezakúsím len pozieraním na krištáľový krčah, v ktorom je uchovávané, ale na druhej strane, takéto vzácné víno nepodávam ani v plastových pohároch alebo plechovom hrnčeku.

Liturgia a jej symboly sú súčasne jazykom, ktorý – ak je správne vysvetlený a chápaný – má lepšiu vyjadrovaciu schopnosť než sucho podaná informácia. Predstavme si situáciu ľudskej lásky a vzťahu. Milovaný môže poslať milovanej notársku zápisnicu, v ktorej jej podáva notárom potvrdenú informáciu o vyhlásení, že ju miluje. Môže jej však aj zložiť báseň alebo pieseň, ktorú jej bude spievať alebo šepkať do ucha – obsah bude možno ten istý, ale povedzte, čo viac rozbuší srdce milovanej a privedie ju k tomu, aby si oprela hlavu o jeho plece a snívala spolu s ním o šťastí, ktoré ich spolu očakáva? Krásne slávená liturgia nie je automatickou garanciou duchovného zážitku „stretnutia sa s Kristom“... Je však niečím, čo sa v stáročnej múdrosti a skúsenosti Cirkvi sformovalo ako jeden z najúspešnejších predpokladov či príležitostí, ktoré sme dokázali ľudským umom a umením vytvoriť, aby sme na takéto tajomné stretnutie pripravili pôdu.

Mnoho ľudí vníma Veľkú noc cez košíky, šunku a voľno v práci. Hoci aj my neraz kritizujeme, že pre ľudí sú sviatky už len o jedle a oddychu, predsa aj tieto

atribúty majú svoj zmysel. Aké miesto má v prežívaní Paschy toto špecifické stolovanie a rodinný čas?

V Starom zákone bola súčasťou obety aj obetná hostina, ktorá utužovala pocit rodinnej spolupatričnosti i príslušnosti k vyvolenému národu. Kristus sám využil večeru starozákonnej Paschy na ustanovenie Eucharistie ako spôsobu svojej trvalej prítomnosti uprostred svojho ľudu. Aj prvé kresťanské komunity sa schádzali nielen na lámaní chleba, teda na Eucharistii, ale stretnutie potom pokračovalo spoločným stolovaním, tzv. agapé. Zdieľanie spoločného stola je znakom spolupatričnosti. Cirkvevné spoločenstvo sa schádza okolo obetného stola, domáca cirkev – rodina sa schádza okolo rodinného stola. Požehnanie veľkonočného jedla je teda akýmsi viditeľným premostením medzi dvoma „stolmi“ – stolom Eucharistie a rodinným stolom. Požehnané jedlo je sväteninou, a preto je dobré, keď má veľkonočný sviatočný obed radostnú, ale v istom zmysle slova aj posvätnú atmosféru. Zapojenie všetkých zmyslov do oslavy Boha sa totiž nekončí len počúvaním Božieho slova, jeho oslavou naším hlasom, vnímaním vône kadidla či pohľadom na svetlo sviec a krásu ikon či obrazov, ale aj chuťou pokrmu – o to viac, že tak ako pri vianočných jedlách, aj veľkonočné stolovanie má svoje špecifiká, chute a pokrmy. Svätenie sviatku je aj v zachovaní odpočinku – veď sviatočný odpočinok pripomína Boží odpočinok

po završení stvorenia. Nové ľudstvo bolo zrodené práve završením nového stvorenia v Kristovom zmŕtvychvstaní – v prvý deň nového týždňa – a oslavuje túto udalosť aj sviatočným odpočinkom.

V Utierni vzkriesenia spievame o víťazstve nad smrťou. Ľudia však aj naďalej starnú, chorľavejú a strácajú blízkyh. V čom konkrétne teda spočíva to víťazstvo tu a teraz, v našej každodennosti? Čo znamená sila vzkriesenia pre tých, ktorí čelia chorobe, starajú sa o nevládnych či stoja nad hrobom milovaných?

Pascha nie je len oslavou historického faktu Kristovho zmŕtvychvstania, je odpoveďou na najzákladnejší, prirodzený a odôvodnený strach človeka, strach pred smrťou spojený s vedomím jej nevyhnutnosti. Súčasne je však novým svetlom, ktoré preniká za hranice temnoty smrti. Čo dodá silu zomierajúcejmu človeku alebo pozostalému plačúcemu nad hrobom? Tvrdenie, že ľudský život je ako nezmyselná mydlová bublina, ako niečo, čo sa smrťou skončí v priepasti ničoty? Alebo to, že tento náš život je len viac-či menej dlhou predhrou večného života, toho nového života, ktorého „kvalitu“ budujeme už teraz silou a hĺbkou našej túžby po spojení sa s pôvodcom a darcom života, po spojení s Kristom, ktorý „smrťou smrť premohol“?

Zmenilo sa vaše prežívanie Paschy, keď ste ako mladý muž odišli z ne-

slobodného Československa priamo do Ríma, centra univerzálnej Cirkvi?

Spomínam si na prvú Paschu v emigrácii v roku 1988. Žil som vtedy v ukrajinskom kolégiu. Bol som prítomný na veľkonočnej vigílii v Bazilike sv. Petra – bolo to krásne... Ale nič mi chýbalo. Potom som išiel o polnoci do Ruského kolégia – *Russika*. Aj tam to bolo krásne. Ale stále mi čosi chýbalo. A tak som prišiel domov, v izbe som si otvoril *irmologion* a začal som sa modliť – spievať celý kánon Paschy podľa našich karpatských melódii, ktoré spievame na Slovensku. A až vtedy som si uspokojenie vydýchol a v duchu si povedal: Teraz je naozaj Pascha! Teraz som doma! A prestala pre mňa existovať osamotenosť emigranta, lebo v duchu som bol v našej dedinskej cerkvi, kde som sa tento spev naučil... Tu som bol doma.

Veľa cestujete po svete. Zažili ste paschálne slávenia aj mimo Slovenska. Prežili ste niektoré mimoriadne intenzívne, intenzívnejšie ako obvykle?

Dva roky po emigrácii som sa mohol vrátiť domov, už do slobodnej krajiny, a sláviť Paschu v Cirkvi, ktorá dostala plnú slobodu, v krajine, ktorú o pár týždňov nato mal navštíviť pápež Ján Pavol II. A to bola pre mňa ďalšia nezabudnuteľná Pascha, ktorá asi ostala v pamäti každého, kto ju vtedy zažil. Prezident, dovtedy disident Havel privítal pápeža na pražskom letisku slovami: „Nevím, zda vím, co je to zázrak. Přesto se odvažuji říci, že jsem v této chvíli

účastníkem zázraku.“ A na vajnorskom letisku, na úvod liturgie svätý pápež zdôraznil tento veľkonočný rozmer slovami: „Nemožné sa stalo možným až teraz, keď vám po štyridsaťročnom putovaní púšťou a po toľkých Veľkých piatkoch svitlo veľkonočné ráno s radostným *Aleluja*. Svoju vďačnosť Pánovi za jeho ochranu vyjadríme slávením veľkonočnej obety. Pripravme sa na jej slávenie a na stretnutie so zmrŕtvychvstalým Pánom Ježišom v Eucharistii.“

A keď sa obzriete do dávnejších čias a porovnáte ich so súčasnosťou, vidíte viac radosti zo zmrŕtvychvstania alebo viac únavy a formalizmu?

Ako každý deň života, tak aj každá Pascha je v niečom opakujúca sa a v niečom nová a úplne iná. Mení sa naše vnímanie a situácia, v ktorej Paschu slávime. Neexistuje teda jeden absolútne spoločný menovateľ, ktorým by sme mohli zovšeobecniť duchovnú skúsenosť Paschy v srdci každého jednotlivca.

Nedávno ste ukončili náročnú misiu v Sýrsko-malabarskej cirkvi na juhu Indie, počas ktorej ste sa stretli aj s odporom niektorých veriacich a kňazov, protestnými akciami i vyhrážkami. Bolo niečo, čím vás indická cirkev obohatila duchovne aj ľudsky?

Sýrsko-malabarská cirkev je úžasným, prekvitajúcim a hlboko nábožensky založeným a praktizujúcim spoločenstvom kresťanov. Jej sila spočíva v úprimnej viere praktizovanej v rodinách a farnostiach, vo veľkom počte duchovných kňazských a rehoľných povolaní a v silnom zapojení laikov do života farských spoločenstiev. Forma katechizácie a misijné nadšenie malabarských katolíkov sú exemplárne. Bez štipky pochybností považujem toto kresťanské spoločenstvo za najkrajšie kvitnúci kvet v záhrade celosvetovej Cirkvi.

Neporiadky, ktoré sa tam vyskytli v jednom biskupstve – a ktoré som bol vyslaný naprávať –, spôsobili a spôsobujú niektorí (nie celkom málopočetní) kňazi, ktorí nepochopili zmysel liturgickej obnovy a cesty, ktorá v nej vedie a na ktorú sa vydalo tridsaťštyri z tridsiatich piatich eparchií a celá Synoda biskupov Sýrsko-malabarskej cirkvi. V podstate ide z ich strany o prejav domýšľavosti, keď sa táto skupina kňazov považuje za múdrejšiu ako celá miestna cirkev, všetci biskupi i sám pápež. Od takejto domýšľavosti je už len krôčik k duchovnej pýche... A vieme, „čím pýcha dýcha“. Modlím sa za ich precitnutie a obrátenie. Kiežby mohla byť už tohtoročná Pascha chvíľou ich obrátenia. ✕

DANIEL VRÁBEL'

UŽHORODSKÁ ÚNIA

Postavenie kresťanov východného obradu v 17. storočí v Uhorsku nebolo vôbec jednoduché. Keďže neboli súčasťou oficiálnej Cirkvi v krajine (ani žiadneho reformačného prúdu), neboli výrazne podporovaní ani štátom, ani žiadnym mocným šľachticom.

Východní kňazi nepatrili do kňazského stavu a boli na úrovni poddaných. To znamená, že si nemohli vyberať desiatky, ale svoju obživu si museli zaobstaráť sami. Celý deň pracovali na poli a na pastoračnú prácu im často neostal čas. Navyše, viacerým kňazom chýbalo potrebné vzdelanie na vykonávanie ich služby. Raný novovek je v cirkevných dejinách známy predovšetkým šíriacou sa reformáciou. I keď táto udalosť sa východných kresťanov výhradne nedotkla, našli sa aj medzi nimi individuálne osobnosti, ktoré chceli východný obrad pretvoriť v myšlienkach reformácie alebo to bolo na nátlak protestantských pánov.

Spomenuté (ale aj iné) udalosti mali negatívny vplyv na cirkevný život, ktorý výrazne upadal. Riešenie tejto situácie mnohí videli v úradnom zjednotení s Katolíckou cirkvou a ako príklad toho, že to môže fungovať, videli východných kresťanov v Poľsku, ktorí ešte v roku 1595 uzatvorili tzv. Brestskú úniu, čím sa opäť zjednotili s rímskym biskupom. Uhorským šľachtickým rodom, ktorý podobnú úniu chcel aj v Uhorsku, bol rod Drugetovcov. Dôvodom bolo, že ich panstvo bolo nábožensky rozmanité, čo komplikovalo vnútornú jednotu panstva. K prvému pokusu o uzatvorenie únie malo dôjsť na Turíce v roku 1614 v Krásnom Brode. Ale myšlienka spojenia sa s Katolíckou cirkvou sa nepáčila všetkým východným kresťanom. Báli sa, že prídu o svoj obrad a budú úplne latinizovaní. V deň, keď malo dôjsť k uzatvoreniu únie, došlo v Krásnom Brode k nepokojom a výtržníctvu, iniciovaným

hlavne odporcami únie. Na mieste museli zasahovať vojaci, niektorí ľudia utiekli, iní boli evakuovaní. Akt uzatvorenia únie sa preto odložil.

Myšlienka únie sa však medzi cirkevnými predstaviteľmi držala ďalej, k jej veľkému oživeniu došlo až o viac ako tridsať rokov neskôr. No ešte predtým sa myšlienky únie mukačevskí biskupi stále držali. Duchovný život východných kresťanov v Uhorsku bola väčšinou riadený z monastierov, najvýznamnejších z nich bol monastier v Mukačeve. Predstavený daného kláštora mal postupom času najväčší vplyv na kresťanov východného obradu na našom území. Postupne sa tak vytvorila Mukačevská eparchia. Mukačevskí biskupi, ako bol napr. Ján Gregory alebo jeho nástupca Bazil Tarasovič, stále podporovali jednotu s Katolíckou cirkvou, druhý menovaný sa však preto dostal do problémov u kalvínskeho šľachtica Juraja Rákociho, na ktorého území takisto žili východní kresťania. No najväčšími propagátormi únie boli dvaja baziliáni – Gabriel Kosovický a Peter Parthénus, ktorí vykonávali medzi ľuďmi pastoračnú činnosť. Neskôr dokonca dostali od Drugetovcov misijný dom v Užhorode, čím sa vytvorilo nové centrum zjednocovacieho procesu. No aktívni boli aj katolíci, konkrétne jágerský biskup Jakušič, ktorý sa snažil zistiť, aké pomery vládnu medzi východnými kresťanmi, a povzbudzoval ich k vytvoreniu únie. Nakoniec to dospelo k tomu, že v Užhorode bolo dohodnuté stretnutie biskupa Jakušiča a východných kňazov, ktorí sa vyslovili za zjednotenie. Tu sa chceli opäť pokúsiť vytvoriť akt

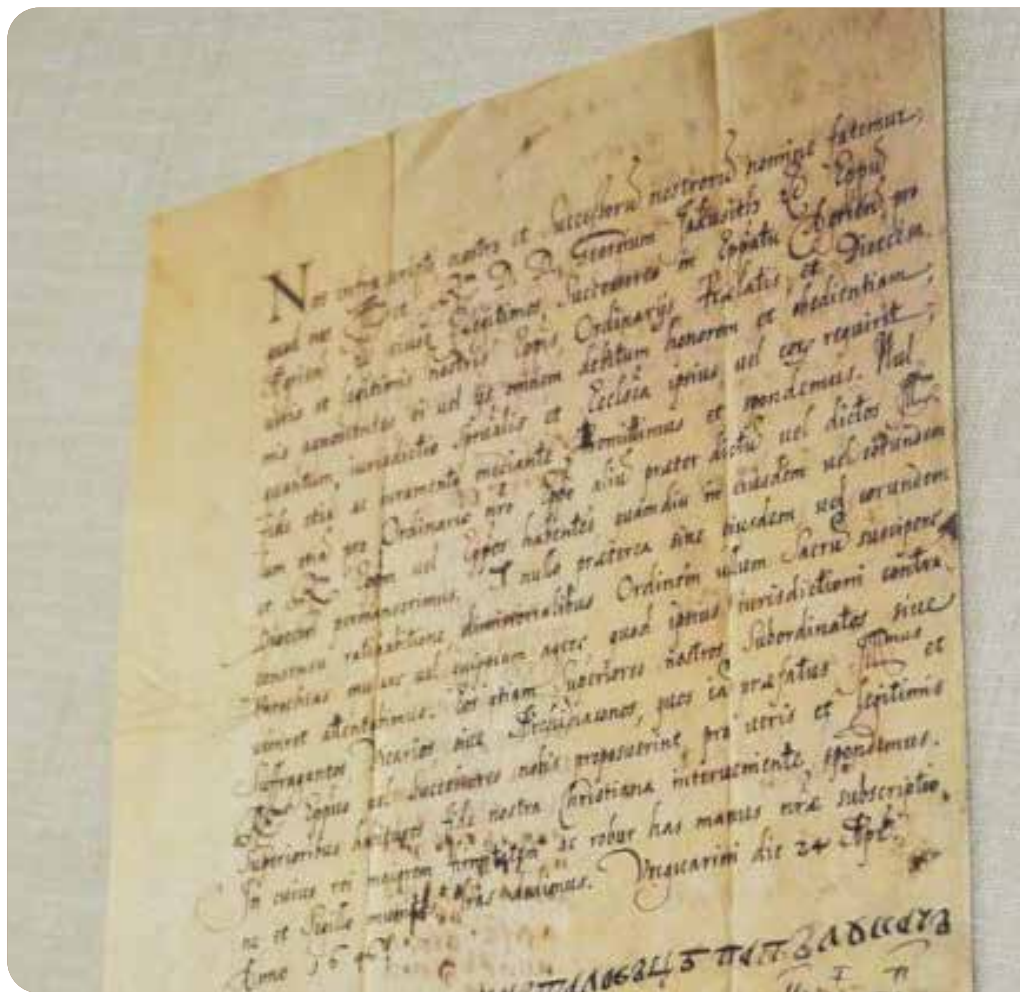

zjednotenia. Tentoraz sa však snažili byť pritom čo najdiskrétnejší, aby opäť nedošlo k protestom alebo nepokojom. 24. apríla 1646 šesťdesiattri východných kňazov v kaplnke na hrade Užhorod podpísalo dokument, ktorý pojednával o vzniku únie medzi východným a západným obradom v Uhorsku, ktorá dostala názov podľa miesta, kde vznikla – *Užhorodská únia*. V rámci nej sa východní kňazi zaviazali, že uznajú pápeža Inocenta X. za hlavu Cirkvi a že ho budú rešpektovať rovnako ako i jeho nástupcov. Veľa východných duchovných, ktorí chceli byť prítomní pri uzatvorení únie, sa do Užhorodu v daný deň nedostavilo. Išlo väčšinou o tých, ktorí pochádzali z panstva protestantských šľachticov Rákociovcov, pretože sa báli, že by upadli do nemilosti, keďže Rákociovci úniu nepodporovali. Sám pápež sa o vzniku únie dozvedel až v roku 1651.

Následne sa realizácia únie a jej výsledky začali šíriť aj v ďalších uhorských stoliciach a pridávalo sa k nej stále viac východných duchovných, i keď trvalo ďalších takmer sto rokov, kým bola únia väčšinou východných kresťanov akceptovaná. Zjednoteným východným kresťanom sa hovorilo buď v jednoduchosti *zjednotení*, alebo *uniati* – slovo *gréckokatolíci* vzniklo až za vlády Márie Terézie.

Zjednotení kresťania tak získali sľubované zlepšenie životnej úrovne aj duchovného života. Mali rovnaké práva ako rímskokatolícki, získali zákonnú ochranu od štátu. Zjednotení bohoslovci mali možnosť študovať na rímskokatolíckych seminároch, veriaci mohli častejšie pristupovať k sviatostiam. Mukáčevská eparchia sa začala rozvíjať, zároveň zjednotení kresťania mali možnosť zachovať si svoju kultúru a tradície. Z pohľadu Rímskokatolíckej cirkvi išlo pri uzavretí únie hlavne o vrátenie sa k jednote bez kultúrnych konfliktov. Došlo k posilneniu katolicizmu v krajine a rozšíreniu vplyvu pápeža, a taktiež to bola jedna z foriem rekatolizácie, keďže sa takýmto spôsobom zvýšil počet katolíkov. Zároveň sa úniou znížilo riziko náboženských konfliktov.

Časom sa však vyformovalo veľa sporov medzi rímskokatolíckymi a zjednotenými biskupmi, pričom niektoré z nich sa dostali priamo pred panovníka. Išlo o vzájomné nepochopenie alebo príliš veľké rozdielnosti v obradoch.

No aj o situácie, keď sa rímskokatolícki biskupi snažili presadiť väčší vplyv nad zjednotenými kresťanmi. Zároveň sa postupom času u zjednotených kresťanov objavovali stále väčšie sťažnosti, že do ich obradu sú pretláčané západné

prvky, či už zvonka, alebo zvnútra.

Aj keď Užhorodská únia nebola prvým pokusom o prinavrátenie jednoty, je jednou z najúspešnejších a najdlhšie trvajúcich. (foto: grkatpo.sk, užhorod.info, wikipenia.org)

ADRIANA MATOLÁKOVÁ

VIAC NEŽ CENTRUM

SAVORE JE RODINA

Niekedy je najlepšie nevedieť nič. Prísť na miesto bez predsudkov aj bez očakávaní. Taký bol i môj príchod do Centra Savore na Sigorde. Rómska misia bola pre mňa dlhý čas len abstraktným pojmom z rozprávania iných, zo správ v našom časopise či z vystúpenia rómskych detí na vianočnom večierku. Najlepšie vraj vidíme tak, že zavrieme oči pred tým, čo sme si mysleli dovtedy. Nechala som teda doma všetky hmlisté teórie a prišla len s jedným cieľom: pozeráť, počúvať, spoznať a možno aj pochopiť.

Otec Martin Mekeľ – hlava, duša, manažér a riaditeľ centra v jednom – ma vyzdvihol na rózcestí, pretože v dopoludňajších hodinách, navyše v čase jarých prázdnin, chodia spoje na Sigord len zriedka. Po klukatej ceste lesom sa dostávame na miesto. Nie je to romantická chalúpka ani honosný penzión, ale obyčajná budova, aká by mohla stáť na hociktovej ulici v meste. Budova bývalého lesníckeho učilišťa s internátom bola roky nevyužitá, dnes v nej prebieha kontinuálna rekonštrukcia a zároveň duchovný a formačný program pre tých, ktorých zvykneme nazývať neprispôsobivými či marginalizovanými. V Centre Savore nie sú ani jedným.

„K práci s Rómami som sa dostal, keď ma ako seminaristu oslovil jeden rómsky chlapec na ulici v Telgárte,“ spomína otec Martin, „chcel, aby sme mali nejaké spoločenstvo, nejaké stretnutia, tak som si povedal, prečo nie. Môj otec tam bol starostom, takže sme mali možnosť využívať nejaké priestory, kde sme sa stretávali, robili hudbu... Zrazu sa pridávali viacerí a postupne sa to rozbehlo, robili sme si program, chodievali na púte. Keď som sa vrátil z prázdnin, otec Luboš Kohút ma nakontaktoval na saleziánov, ktorí sa venovali Rómom v Jarovniciach. Vďaka nim som k tejto misii pričuchol viac a posledné dva roky seminára som už chodil do Jarovnic každý týždeň. No a po vy-

sviacke som bol poslaný do Varhaňoviec, kde bolo viac Rómov ako Slovákov. Potom do Hlinného, kde bolo takisto viac Rómov ako Slovákov. A pretože som s nimi pracoval, odvádiť ma vždy vyhnali.“ Srdče sa rozosmeje a dodá, že vtedy vладыka Babjak pochopil, že touto cestou to nepôjde a ako prvého kňaza v eparchii ho v roku 2005 vyčlenil do špeciálnej pastoraácie.

Začal sa venovať výlučne Rómom. Otvoril im nielen svoje srdce, ale aj svoju rodinu a dom. No ak si za tým predstavíte strhanú obetavú manželku a strádaajúce deti, ich pokoj, úsmev a radosť v očiach vás z tejto predstavy hneď vyvedú. S manželkou Majkou sa spoznali ešte v Bratislave, Martin začína študovať meteorológiu, ona bola študentkou farmácie. Už vtedy si boli v tejto oblasti blízki. „Túžila som ísť na misie,“ prezrá-

dza Majka a so smiechom dodáva: „Ale potom som si povedala, načo pôjdem do Indie, keď to isté mám aj tu.“ Všetky tri ich deti im v misii pomáhajú, dcéra Dorotka práve prichádza domov z internátu a sotva zloží batoh, rieši s mamou a dobrovoľníčkou Alžbetkou materiály na sobotnú ženskú konferenciu, na ktorú sa im prihlásilo viac ako dvesto žien. A keď najmladšieho syna Martina podpichnem provokačnou otázkou, či nikdy nežiaril a nezazlieval otcovi, že sa venuje viac cudzím chlapcom ako jemu, placho sa usmeje: „Nie, pretože tí chlapci boli ako moji bratia a ocko sa vždy naplno venoval aj mne.“

Otec Martin ma prevádza rozsiahlym komplexom centra – učebne, ubytovacie priestory, klubovňa, kaviareň, kuchyňa, nahrávacie štúdio, telocvičňa, jedáleň, spoločenská miestnosť... Ešte veľa práce

je pred nimi, ale to, čo majú zrekonštruované, majú krásne. Od roku 2020, keď sa sem nasťahovali, spravili všetky možné úpravy od výmeny elektrických obvodov cez podlahy, stropy, stierky až po tie najmenej detaily na stenách či zrkadlo vo výťahu 😊. Celú rekonštrukciu i prevádzku zariadenia zabezpečujú Slováci a Rómovia spoločne, ich úmyslom je dobre spolu vychádzať a vytvárať príjemné prostredie pre ľudí zvonka. Prichádzajú k nim na rôzne podujatia, deti do školy v prírode, občas firmy na kurzy či konferencie, folklórne súbory a športové tímy na sústreďenia. Ich spoločenská miestnosť aj jedáleň sú priestrané, telocvičňa obrovská.

Sú jarné prázdniny a v centre práve prebieha kurz *Služinaha*. Skupinky rómskych chlapcov sa takto stretávajú raz mesačne na tri dni, aby sa naučili slúžiť. Pracujú v štyroch skupinách, kde ich dobrovoľníci učia najrôznejším zručnostiam – jedna skupina si s dobrovoľníčkou z Charity skúša vedenie skupinky a vytváranie zábavných aktivít, ďalšia sa venuje masmediálnej komunikácii pod vedením zamestnanca centra a marketingového vedúceho Raša Višňovského a dobrovoľníčky Alžbetky, zopár chlapcov maluje v rámci rozvíjania praktických zručností jednu z miestností. Po hodinovom workshope a krátkej prestávke sa skupinky vymenia. „Je to formácia pre služobníkov, z ktorých máme vychovať animátorov, ľudí, ktorí raz budú slúžiť Cirkvi a viesť ďalších,“ vysvetľuje zámer kurzu jeho vedúci Dávid Siroka, ktorému pomáhajú štyria spolupracovníci, ktorých tu nazývajú služobníci. Ich cieľom je viesť mladých i k praktickým zručnostiam, takže v rámci workshopov už mali aj lyžovanie, varenie, upratovanie či prestieranie stola. A rómsky naturel ich prirodzene pobáda aj k organizácii hudobných workshopov – mladí Rómovia vedú chvály, modlitby, spievajú na liturgiách. Ak máte v sebe kúsok temperamentu a neprekážajú vám hudobné nástroje počas liturgie, zažiť

rómsku liturgiu vám vrelo odporúčam. Pre mňa to bolo niečo, čo rezonovalo mojim vnútrom veľmi intenzívne.

Okrem práve prebiehajúcej aktivity organizujú aj týždňový letný tábor či *Sigord Sport Team*, kde popri športových aktivitách, ktoré mladých spájajú, ich vedú aj duchovne, majú spoločné liturgie a hlbšie sa venujú chlapcom, ktorých majú na tzv. *stretkách* v ich farnostiach. Služobníci totiž nepôsobia iba v priestore centra, ale s otcom Martinom pravidelne prichádzajú za Rómami do farnosti. „Tých ľudí treba nájsť, priviesť k Bohu aj formovať. Rómovia, ktorí už chodia do kostola, sú istým spôsobom naformátovaní, s nimi sa pracuje ľahšie,“ priznáva Martin a vysvetľuje, ako stále neúnavne hľadajú ľudí, prichádzajú do rómskych dedín a rozširujú svoju misiu ďalej – robia katechézy, stretnutia, výlety, idú s farníkmi na púť, stretávajú sa s ľuďmi. To je podľa otca Martina najpodstatnejšie. Oni zo Sigordu chodia pravidelne slúžiť do Varhaňoviec, Červenice a Žehne, ale robia aj množstvo zastrešujúcich aktivít pre ostatné rómske spoločensktvá, ktoré sa medzičasom vyvinuli v okresoch Bardejov, Vranov či Stará Ľubovňa. Sigord je ich zastrešujúcou organizáciou a otec Martin koordinátorom.

Na obed prichádzame neskoro, ale kuchárka Vierka s kolegyňou Luckou pre nás ešte misu fantastickej hubovej polievky a dva tanieriky kuracieho mäsa v zemiakovej placke nájdú 😊. Otca Martina už zháňajú chlapci z kapely a ja sa púšťam do reči s milými ženami v kuchyni. Sú tu veľmi spokojné, otca Martina poznajú už dávno a varia nielen rady, ale aj veľmi dobre. Pani Vierka sa usmieje, že jej je úplne jedno, či varí pre desať alebo dvesto ľudí, všetko je len otázka organizácie, dobrých hrncov a dobrých pomocníkov. Od februára nevaria už len pre centrum, ale aj pre záujemcov z blízkych dedín, kam im obed rozváža Vierkin manžel Imro. Spočiatku rozvážali

aj tridsať obedov, po nutnom navýšení ceny im odber klesol, no aj desať rozvezených obedov je pre centrum finančnou pomocou. Vedenie centra nie je totiž len duchovnou službou, no aj nekonečnou sériou administratívnych krokov, papierov, písaní projektov, žiadostí o granty...

Poobedňajší program *Služinaha* pokračuje prednáškou s pozvaným otcom Patrikom Malarčíkom. Najprv prednesie krátku prednášku, potom chlapci prenesú do miestnosti gauč na tzv. *gauč talking* a vybraný moderátor Jožko Čureja kladie hostovi na lístkoch pripravené otázky. Berie to vážne, oblečie si čistú košelu, vezme prsteň a dôstojne moderuje diskusiu. Neskôr mi prezradí, že má dvanásť rokov, chodí sem už dlho a dúfa, že raz z neho bude dobrý služobník a možno aj kňaz.

Večerná liturgia dáva tušiť, že chlapcov s podobným zmyslaním aj snami je viac. Rómska liturgia je taká, ako ju poznáme všetci, a predsa iná. S inou melódiou, no hlavne inou dynamikou. Chlapci spontánne tleskajú, takmer všetci sa zapájajú do prosieb, vyslovujú ich nahlas, pri jednej vtipne sformulovanej sa otec Martin pri oltári srdečne rozosmeje a ostatní idú autora podarenej prosby potľapať po ramenách či mu uznanlivo potriať rukou. Nik nedbá na pózy, nik si nevšíma, či sused sedí, stojí alebo tleska. Zdá sa, akoby v tej chvíli existovalo iba spoločenstvo a Boh. Všetko je ľahké a prirodzené. I tichý hlas otca Martina v konfrontácii s rómskou spontánnosťou a hlučnosťou je akosi namieste. Liturgia trvá takmer dve hodiny, no mne sa zdá, že ubehla sotva polhodina.

Keď večer za tmy odchádzam, z okien sa ozýva hluk a prekrikovanie detí v spoločenskej miestnosti. Program pokračuje. Je to zásluha ľudí, ktorí vedia, že dôvera sa nebuduje na papieri, ale vzájomným rešpektom a trpezlivosťou. Savore Sigord možno nespasí svet, ale v tej chvíli a na tom mieste mi dáva jednoznačnú odpoveď na otázku, či táto misia má zmysel. ☪

MARCELA ŠKULTÉTYOVÁ

NAŠE DIEŤA JE INÉ

Ja viem, o inakosti som písala minule, ale teraz je to o inej inakosti. O tej, ktorú si dieťa prinieslo na svet. Alebo získalo chorobou. Inakosť, ktorá dieťaťu niečo zobrala.

Janka sa narodila s detskou mozgovou obrnou. Rúčka a nôžka jej zostali postihnuté. Jej otec situáciu nezvládol a odišiel. Mama si našla nového manžela a Janka poputovala k starkej. Myslím si, že na jej šťastie. Starká bola rozumná žena a nezostala pri ľutovaní chýdať dieťaťa, ktoré nielenže prišlo o rodičov, ale ani poriadne nechodí a má problém s rúčkou. Janka síce skončila v špeciálnej škole, lebo nebola schopná naučiť sa poriadne písať, ale keď som sa s ňou – už ako dospelou – stretla, pôsobila dojmom vzdelanej, sebavedomej ženy. Áno, krívala a pravú ruku nemala najohybnějšíu, ale čo jej bolo ubraté na pohybe, to s pomocou starkej mala navyše v mysli.

Pavlinka bola štvrtým dieťaťom. Javila sa šikovná, ale ako sa začala škola, začali sa problémy. Nechcela čítať, plač a krik sa striedali. „Bratia to zvládli, nemôžeš byť hlúpejšia ako oni!“ Odporučila som vyšetrenie u detského psychológa. Moje podozrenie sa potvrdilo – Pavlinka nebola hlúpejšia ako bratia, ale mala ťažkú dyslexiu (poruchu spôsobujúcu problémy s čítaním). Psychológ matke poradil, ako sa učiť, a ona sa pustila do pomoci svojej šikovnej dcéry s plnou vervou. Aj angličtinu sa kvôli nej naučila. Spolu zvládli základnú školu, strednú už Pavlinka zvládla sama. Umelecké nadanie zdedila po mame a maturitou si otvorila dvere k adekvátnemu sebauplatneniu. A tam už prebehla svojich rovesníkov na celej čiare.

Samko sa narodil zdravý. Potom však prišlo závažné ochorenie, liečba. Dieťa dlho kolísalo na hranici medzi životom a smrťou. Život nakoniec zvíťazil, ale Samko zostal iný. Prejavilo sa to hneď po zaškolení – problémy s učením. Mama sa s ním učila, koľko len obaja vládali, ale výsledky neboli ani zďaleka adekvátne ich námahe. Otec sa odtiahol do dielne. Sam-

**Ak však spolu s ním
nájdeme cestu,**

ktorá je preň schodná, ak
v niečom inom môže zažiť
úspech, položili sme základ jeho
sebavedomiu.

ko bol rád, keď mohol zdúchnuť od učebníc k nemu, a tam spolu majstrovali. Otec ho púšťal aj k prácam, ktoré boli nad jeho vekovú úroveň. Ukázalo sa, že Samko je veľmi zručný a rýchlo sa učí novým veciam. „Vieš, deti sa mi vysmieľajú,“ sťažoval sa Samko mamke zo začiatku. Deti zachytia každú inakosť a dokážu byť veľmi kruté. Keď však chlapec zistil, že v zručnostiach vysoko prevýši svojich rovesníkov, prestal sa nad ich poznámkami trápiť. A keď spolužiaci pomaly zisťovali, čo dokáže, poznámky prestali.

Naše dieťa je iné... Áno, treba overiť, nakoľko možno posunúť hranicu jeho obmedzení. Oveľa dôležitejšie je však

zmapovať jeho zachované schopnosti, potenciály. Poznám chlapca, ktorý sa narodil slepý, s mnohými telesnými postihnutiami, ale matka objavila jeho hudobný talent a pomohla mu naučiť sa hrať na klavíri. Stal sa z neho muzikant, ktorý sám tvorí skladby. Pavlinkina mama pomáhala dcére s učením, ale hlavne spolu tvorili dekorácie. Jankina starká pomáhala vnučke zvládať všetky domáce práce, akoby bola zdravá, ale aj najšť kamarátky, ktoré boli na jej intelektovej úrovni.

Zvládnutie základnej školy je v takomto prípade náročnou úlohou, ale treba si uvedomiť, že známky dieťa neuzívajú. A niekedy sa na nich nedá postaviť ani sebavedomie. A ak si dieťa neverí, ak sa vníma ako horšie od svojho okolia, stagnuje. Ak zistí, že v škole nie je schopné dokázať, čo od neho požadujú, prestane sa snažiť. Ak však spolu s ním nájdeme cestu, ktorá je preň schodná, ak v niečom inom môže zažiť úspech, položili sme základ jeho sebavedomiu. Rozdúchali sme iskierku jeho snahy. A tu ho už nebude treba tlačiť ako loptu pod vodu, ako je to pri školských úlohách. ∞

ADRIANA MATOĽÁKOVÁ

KEĎ LÁSKAVOSŤ NIE JE LÁSKA

Vzťahy – osobné, rodinné i pracovné – môžu byť bezpečným miestom na blízkosť, rešpekt a rast, ale aj priestorom, kde sa nenápadne usádzajú vzorce správania, ktoré zraňujú. Priestorom, kde sa pomaly učíme byť menší, tichší, opatrnejší. Nie preto, že by nám to niekto priamo prikázal, ale preto, lebo sme si zvykli, že pokiaľ je len vtedy, keď vyhovíme.

Manipulácia nevstupuje do nášho života s hlasným varovaním, nie je hlučná ako krik či hádka, prichádza nenápadne – v slovách, ktoré znejú starostlivo, ale nesú v sebe podmienku. V ostrom či chladnom pohľade, ktorý hovorí viac než všetky vyslovené vety, v tichu, ktoré má trestať. A často ju spoznáme, až keď sme natoľko oslabení, že cesta k oslobodeniu je mimoriadne náročná.

V osobných vzťahoch sa manipulácia často demonštruje ako láska. „Keby si ma naozaj miloval/milovala, urobíš to.“ „Nikto ťa nikdy nebude ľubiť/chápať tak ako ja.“ „Bez teba by som to nezvládol/nezvládla.“ Znie to romanticky, no v skutočnosti vytvára silný podvedomý tlak – spája našu hodnotu s poslušnosťou, oslabuje našu sebaistotu, núti nás veriť, že naša budúcnosť existuje len v spojení s manipulátorom. Počiatočný bezmedzný obdiv vystrieda kontrola a namiesto bezpečia prichádza strach, že ak nevyhovíme, zlyháme. Láska sa mení na test. Obstojíme či neobstojíme?

Manipulátor nemusí byť vedome zlý človek ani chladný stratég. Často ide o človeka, ktorý sám nevie, ako si vypýtať

KRÍZOVÁ LINKA POMOCI IPČKO

☎ 0800 500 333

✉ poradna@ipcko.sk

Podporte nás

Prispajte na krízovú psychologickú pomoc.
Najvdacnejšie sú pre nás pravidelné dary, vďaka ktorým zvládneme aj ťažké obdobia.

IBAN:
SK39 1111 0000 0012 1187 8029

blízkosť inak než nátlakom. Používa obviňovanie, hnev, plač ako nástroj na zneistenie druhého. Môže sa stavať do roly trpiaceho, aby nás donútil nie byť zodpovednosť za jeho pocity a správanie. Možno sa bojí odmietnutia, možno si neverí, možno sa naučil, že city sa získavajú cez výčitky. Lenže strach nevysvetľuje všetko. A už vôbec neospravedľňuje.

V pracovnom prostredí má manipulácia sofistikovanejšiu podobu. Namiesto citov pracuje s výkonom, lojalitou či strachom o miesto. To je ono známe: „Na tvoje miesto čakajú desiaty ďalší.“ Či termín firmná kultúra: „Takto to u nás chodí, takto to bolo vždy, buď profesionál.“ Ani profesionalita a lojalita však nie sú dôvodom na úplné popretie samého seba. Keď sa z prvotného „prosím ťa“ stane povinnosť, keď sa nadčasy berú ako dôkaz oddanosti

a odmietnutie ako zrada tímu, naše hranice sa strácajú. Začínáme mať pocit, že musíme stále dokazovať svoju hodnotu, pretože spätná väzba prichádza nepravidelne – raz ako pochvala, hneď zas ako kritika, ktorá nás vracia späť na začiatok. Znakom manipulácie je aj zmätok. Čoraz častejšie žijeme s pocitom, že sme urobili niečo zlé, hoci nevieme presne čo. Zrazu sa snažíme viac vysvetľovať, viac sa obhajovať, viac sa prispôbovať. A pritom sa vzdalujeme sami seba. Manipulácia totiž neútočí priamo, ale podkopáva istotu, že naše pocity sú legitímne a naše názory majú váhu.

Ako sa jej teda účinne brániť a nestáť sa obeťou, ale ani podvedomým manipulátorom? Všetky zdravé vzťahy stoja na transparentnosti a jednoznačnej komunikácii. Mali by sme sa vedieť ozvať, ak sa nám niečo nepáči, bez toho, aby sme museli útočiť. Stanovme si hranice a jasne komunikujme, čo je už pre nás neakceptovateľné. Ak si nie sme istí, či to, čo zažívame, je manipulácia, všimajme si, ako sa cítime dlhodobo. Cítime rešpekt alebo napätie? Musíme byť neustále v strehu? Je v nás stále potreba niečo dokazovať? Ak sa akokoľvek cítime pod tlakom druhého, vyjadríme nespokojnosť. Ak nepomôže, urobme radšej krok späť a ustúpme. Ukončíme vzťah, zmeňme prácu, vyhľadajme podporu. Láskovosť totiž nie je v tom, že vydržíme všetko, ale v tom, že vnímame vlastnú hodnotu, ktorú nám dal Boh, a nebudeme ju znižovať, aby sa iný človek cítil väčší. ☺

SAMUEL KOLESÁR

TECHNOLÓGIE SÚ TU PRE ČLOVEKA. NIE NAOPAK

Rýchly pokrok nevyvoláva medzi ľuďmi len nadšenie, ale aj obavy. Dnedávna bol strašiakom internet či automatizácia výrobných procesov vo firmách. Mnohí sa báli, že ich nahradí nejaký stroj. Alebo že činnosť spoločnosti, v ktorej pracujú, zrazu s internetom prestane mať zmysel – hovoriť by o tom vedeli napríklad videopožičovne, ktoré nahradili platformy ako Netflix, či tradičné kamenné obchody, ktoré strárajú pre e-shopy.

Toto všetko zatienil príchod umelej inteligencie. Médiá často skloňujú, že s jej rozvojom postupne príde vlna nezamestnanosti, keďže bude vedieť robiť administratívnu, účtovnícku či copywriterskú činnosť omnoho efektívnejšie než človek.

Podobne ako v minulosti pri automatizácii sú dnes najviac ohrozené rutinné činnosti, na ktoré treba mať isté vzdelanie a schopnosti, no nie sú príliš komplexné a intelektuálne náročné. Umeľá inteligencia by mala ovplyvniť najmä veľkú časť strednej triedy, ktorá pracuje v kanceláriách – takzvané biele goliere.

Prax sa však môže ukázať komplikovanejšia. Hoci umelá inteligencia vie viac ako človek, prispôbiť ju potrebám jednotlivých firiem nie je lacné ani jednoduché. Finančné výsledky spoločností, ktoré by mala najviac ovplyvniť (znížiť náklady na zamestnancov), zatiaľ nesvedčia o tom, že technológia už spravila diery do sveta. Má aj ďalšie nevýhody – napríklad nedokáže niest zodpovednosť.

Zlatou strednou cestou je tak nezatvárať si oči pred pokrokom, no zároveň sa vyhnúť panike.

Tí, čo sa cítia ohrození, sa môžu učiť nástroj používať. V mnohých smeroch vie naozaj zefektívniť prácu. Na druhej strane sa však netreba znechutiť tvrdeniami, že každý sa po príchode umelej inteligencie musí rýchlo a bezpodmienečne prispôbiť. Aj pri nej platí, že bola stvorená pre človeka a nie naopak. (foto: Pinterest)

Ak je pre zamestnanca homeoffice skúškou osobnej disciplíny, pre zamestnávateľa je skúškou riadenia a schopnosti viesť. Nejde o automatický nárok ani o univerzálne riešenie, ale o vedomé rozhodnutie zamestnávateľa.

Prvou otázkou zamestnávateľa nemá byť, či je homeoffice moderný alebo technicky možný, ale či je vhodný pre konkrétnu prácu a konkrétneho človeka. Nie každú činnosť možno riadiť na diaľku a nie každý zamestnanec zvládne slobodu bez vonkajšej kontroly. Zaviest homeoffice plošne, bez rozlíšenia pracovných pozícií a miery zrelosti zamestnancov znamená preniesť zodpovednosť tam, kde na to nie sú vytvorené podmienky.

Homeoffice zároveň zásadne mení spôsob riadenia. Kontrola prítomnosti stráca význam a nahrádza ju hodnotenie výsledkov. To predpokladá jasné zadania, realistické termíny a schopnosť pomenovať, čo sa považuje za dobrý výsledok práce. Ak tieto veci chýbajú, homeoffice len odhaľuje slabiny v riadení a vytvára priestor na nedorozumenia.

Osobitnou výzvou je hranica medzi kontrolou a dôverou. Zákon chráni súkromie zamestnanca (§ 13 ods. 4) a dohľad zo strany šéfa má svoje jasné limity. Zamestnávateľovi zároveň ostáva povinnosť zabezpečiť bezpečné a zdravé pracovné podmienky aj pri práci z domu (§ 146).

VALÉRIA JURÍČKOVÁ

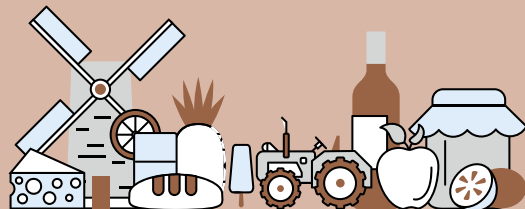
HOMEOFFICE

POHĽAD ZAMESTNÁVATEĽA

Biblia používa obraz správcu, ktorému bolo zverené niečo cudzie (porov. Lk 12, 48). Zamestnávateľ spravuje prácu, čas aj ľudí nie ako vlastníctvo či automatický nárok, ale ako svoju zodpovednosť pred Bohom. Tento obraz hovorí o rozlišovaní, nie o rovnakom zaobchádzaní za každú cenu. Zamestnávateľ, ktorý zavádza homeoffice, rozhoduje o tom, komu a v akej miere zverí slobodu – nie ako ústupok, ale ako prejav zodpovedného vedenia. Homeoffice funguje tam, kde vedenie vie, prečo ho zavádza, komu ho zveruje a aké hranice pritom platia. Funguje tam, kde sloboda stojí na poriadku.

PETER LAZORÍK

NÁDEJ

Každé vysiate semienko je aktom viery v budúci život. Apríl je časom, keď väčšinu semien vysejeme do pôdy. Je to čas usilovnej práce. Je to čas radosti z každej klíčiacej rastlinky. Zem sa otvára, raší nový život a záhradník na tom aktívne spolupracuje.

No nie každá zelenina potrebuje každý rok siať. Jestvujú trváce druhy zeleniny, ktoré sa oplatí pestovať a krásne dopĺňajú pestrú paletu plodín.

Večná cibuľa. Aj takto zvyknú ľudia nazývať rôzne druhy cibúľ, ktoré sa pestujú predovšetkým v Ázii. Na rozdiel od bežnej cibule netvorí veľkú cibuľu, ale skôr pripomína jarnú cibuľku. Jej veľkou prednosťou je nenáročnosť a vytrvalosť. Rastie celý rok. Už skoro na jar sa dá zbierať, krehká a svieža vie byť aj v lete. Rovnako aj na jeseň naplní hriadku čerstvou vňaťou.

Medvedí cesnak. Tento vytrvalý cesnak je našim domácim druhom, ktorý bežne rastie v lesoch. No dá sa

úspešne pestovať aj doma. Vyžaduje však tienisté a vlhké miesta. Ideálne pod korunami stromov či v tieni budov. Nepotrebuje hriadku, porastie aj na riedkom trávniku.

Špargľa. Mladé výhonky sú lahodné, a pritom sa ľahko dá vypestovať aj doma. Hoci prvé roky treba mať s touto rastlinou veľa trpezlivosti. V zásade je nenáročná a jestvuje viacero spôsobov pestovania. V lete zas zdobí záhradu ako zelený huňatý mráčik.

Rebarbora. Známa i neznáma. No nemala by chýbať v žiadnej záhrade. Ak už nie pre dobré stonky, tak aspoň pre nevšedný vzhľad. Jej obrovské listy dodajú aj tmavšiemu kútu pekný vzhľad.

Je nenáročná, znáša dobre tieň. Jej stonky sa dajú rôznorodo využiť. Kto nemá rád príliš kyslé, jestvujú odrody s oveľa miernejšou kyslosťou.

Jestvuje ešte mnoho ďalších druhov vytrvalej zeleniny, ale o nich inokedy. Kristovo víťazstvo nad smrťou sa odzrkadľuje aj v príbehu o Jurajovi a drakovi. Juraj – roľník Božou mocou zabíja draka, ktorý trápil obyvateľov mesta. Nielen jar, ale samotný Boh nás pozýva k novému životu. ☘

JURAJ JANIČEK

APRÍL NA DVORE DROBNÉHO CHOVATEĽA

Apríl je na dvore zvláštny čas. Zvieratá už cítia jar, človek tiež, a keď sa tráva zazelená, hneď je chuť otvoriť bránu a pustiť kravy aj ovce von. Len prvé vypúšťanie na pasienok nie je len o radosti, ale aj o dobrom oku. Po zime treba pozrieť nielen trávu, ale aj to, či je vo výbehu voda, či nie je rozlámaná ohrada a či sa slabšie kusy v skupine nestratia medzi silnejšími.

Najskôr býva problém s napájačkami. Cez zimu sa v nich usadí špina, niekde zle tečie voda, inde ostane mláka a blato. Zvieratá vyjdú na jar von s chuťou, ale keď nenájdu čistú vodu alebo sa tlačia pri jednej vani, rýchlo vznikne nepokoj. Krava ešte odstúpi, ale slabšie teľa alebo malé jahňa po bahnení ostane bokom. A keď sa k vode nedostane pravidelne, hneď vidno, že nemá silu ako os-

tatné. Preto sa oplatí prvé dni tie slabšie kusy viac sledovať a podľa potreby ich aj prikrmovať, aby nezaostali ešte viac.

Druhá vec sú samotné výbehy. Po zime sa ukáže všeličo. Niekde visí drôt nižšie, niekde je jamka, ktorú nebolo pod snehom vidno, a pri bráne býva rozdupané mokro. Raz som ráno išiel otvoriť ohradu a najprv som si všimol staré vedro pri plote, prevrátenú napájačku a dve menšie jahňatá, čo stáli bokom od oviec. V tej chvíli som si povedal, že dnes nebude najdôležitejšia tráva, ale pokoj a poriadok.

Tretie riziko je práve skupina. Keď sa vyženú všetky zvieratá naraz, silnejšie kusy sa hneď tlačia dopredu. Slabšie teľatá a jahňatá sa držia vzadu, viac si lahnú, horšie sa dostanú k vode aj k lepšiemu miestu. Pri ovciach po bahnení to

vidno rýchlo. Jedno mláďa je živé, druhé je drobnejšie a potrebuje viac času. Preto je dobré prvé dni nechať stádo vonku kratšie, viackrát sa naň pozrieť a všímať si práve tie tichšie kusy. Niekedy stačí pár dní poctivého sledovania, pokojnejšie miesto pri kŕmení a menšie dokŕmenie, aby sa slabší kus postavil na nohy a dobehol ostatné.

Apríl býva blízko Veľkej noci a človek pri práci cíti, že nestačí len upratať dvor, opraviť plot a vyčistiť napájačku. Aj v nás sa po zime drží všeličo staré, tvrdé a zanesené. Veľká noc pripomína, že Pán nehľadá len na to, čo máme navonok v poriadku, ale chce meniť naše srdce od koreňa. „Stvor mi čisté srdce, Bože.“ (Ž 51, 12) Keď sa človek nechá vnútri očistiť, aj jeho robota, slová a starosť o živé tvory dostanú inú váhu. ☘

RICHARD FUČKO

SPOVEDANIE CHORÝCH

Možno sme si už zvykli na farské oznamy začiatkom mesiaca – v prvý piatok spovedáme chorých. Možno sa nás to vďaka Bohu netýka, možno máme blízkeho rodiča či starého rodiča, ktorý už obzvlášť v zime do chrámu pravidelne nechodí. Ako taká pastoračná návšteva a spoveď vyzerá a ako možno niekoho nového nahlásiť, nám prezradili traja kapláni.

Vo farnosti Kružlov máme viacero veriacich, ktorí z rôznych zdravotných dôvodov už nie sú schopní navštevovať chrám. V službe chorým sa striedam s otcom Michalom, farárom farnosti, a venujeme im svoj čas primárne v prvopiatkovom týždni. Veriaci majú možnosť kedykoľvek nahlásiť svojich blízkych kňazovi a požiadať o jeho návštevu u chorého. Máme stabilný počet zapísaných, ktorý sa však z času na čas mení podľa okolností. Pri návšteve chorého vysluhujem sväté tajomstvo zmierenia a pokánia a následne chorému podám Eucharistiu spôsobom, ktorý stanovuje liturgický poriadok uvedený v trebníku. Vzhľadom na aktuálny zdravotný stav a disponovanosť veriacich pristupujem ku každému chorému individuálne a vo viacerých prípadoch sa pred podaním Eucharistie modlím modlitbu Verím, Pane, a vyznávam a po prijatí svätých tajomstiev chorého požehnám Eucharistiou slovami: „Spas, Bože, svoj ľud a požehnaj svoje dedičstvo“ spolu s dodatkom: „Videli sme pravé svetlo...“ Takáto návšteva chorého v jeho dome je zároveň vzácnym časom nášho osobného i duchovného rozhovoru, ktorým sa vzájomne obohatíme.

otec Martin Tokár, kaplán v Kružlove

Pre mňa je čťou chodiť takto na prvé piatky za chorými našej farnosti. Prebieha to tak, že v prvý piatok a v približne tú istú hodinu prídem do bytu chorého. Zvyknem cestovať autom, ale v Košiciach môže byť niekedy náročné nájsť voľné parkovacie miesto. Po príchode do bytu som zavedený na miesto, kde bude spoveď prebiehať. Porozprávam sa so všetkými prítomnými, kajúcnika vyspovedám, udelím rozhrášenie a vytiah-

nem darochraniteľnicu, kde je častica eucharistického Krista. Spolu sa pomodlíme modlitbu *Verím, Pane a vyznávam* a lyžičkou dám Krista chorému. Chvíľu sme ticho, kým sa pomodlíme.

Chorí alebo ich príbuzní sa môžu nahlásiť u farára, či už e-mailom, telefonicky, alebo osobne. On ich zapíše do zoznamu a následne buď on, alebo ním poverený kňaz ide na prvý piatok k nim na návštevu. Zmysel to má, lebo chorý sa môže zmieriť s Bohom a prijať ho pod fyzickým spôsobom. Je to pre chorých veľká duchovná vzpruha, znamenie, že na nich Cirkev nezabúda a rada k nim chodí, len o nich musí vedieť.

otec Maroš Tažík, kaplán v Košiciach-Starom meste

Prvé piatky sú v našich cerkvách zvlášť spojené so sviatosťou zmierenia. Táto milosť však neostáva len za dverami chrámu, ale vychádza von, aby sa stretla s tými, ktorým už zdravie nedovoľuje zúčastňovať sa na liturgických sláveniach. Prvý piatok sa u nás v Poprade začína rannou svätou liturgiou o siedmej hodine, pri ktorej sa odloží Eucharistia do darochraniteľnic, aby sa následne odniesla chorým. Keďže sme dvaja, zoznam chorých už máme rozdelený a pravidelne navštevujeme tých istých. To otvára priestor nielen na podanie sviatosti, ale aj na kontakt s človekom, vypočutie, rozhovor a vytvorenie vzťahu. Niektorí sú schopní prísť z času na čas do chrámu, čiže počet sa môže líšiť, preto zvyknem dopredu telefonicky zavolať. Zapísať niekoho do zoznamu sa dá kedykoľvek, či už telefonicky, alebo aj osobne. Po Poprade sa presúvam zväčša autom, od tých najvzdialenejších až po sídlisko Juh, kde sa

nachádza náš chrám. Pri návšteve začíname sviatosťou zmierenia a po nej nasleduje podanie Eucharistie chorému. Množstvo modlitieb sa líši od okolností a času.

Vnímam, že chorým je naozaj ľúto, že už nemôžu prichádzať do chrámu najmä na sviatky a musia tráviť napr. Narodenie Pána doma. Byť v chráme, zúčastniť sa na modlitbe spoločenstva je milosť, ktorú si veľakrát neuvedomujeme. Na druhej strane mám však veľkú radosť z toho, že im môžem povedať, že hoci oni nemôžu prísť do chrámu, Kristus prichádza k nim, aby sa im daroval. On prvý prichádza a on sa prvý dáva.

otec Michal Onderko, kaplán v Poprade

RADKA ONDERKOVÁ

VYSTAHOVALECTVO RUSÍNŮV DO USA NA PRELOME 19. A 20. STOROČIA

Rusíni nikdy netvorili vlastný štát, stále boli súčasťou iného štátu, či už Rakúsko-Uhorska, Československa, alebo neskôr Slovenska. Kontinuálne rusínske obyvateľstvo obýva územie piatich štátov, a to Ukrajinu, Slovensko, Poľsko, Maďarsko a Rumunsko. Okrem toho, že žijú v tejto karpatskej oblasti, ktorá je ich domovinou, nachádzajú sa aj menšie enklávy alebo diaspóry Rusínov po celom svete. Rusíni, usilujúci sa o zlepšenie svojej ekonomickej situácie, sa v rámci monarchie sťahovali najmä do južných oblastí Uhorska. Najčastejšie sa usádzali v oblasti Slavónska (Sriem), v severných oblastiach Bosny či v Banáte, no najviac sa ich usadilo vo Vojvodinskom regióne Bácska.

Migrácia v rámci habsburskej monarchie prerástla do emigrácie, ktorá smerovala najmä do Spojených štátov amerických. K masovému vystaňovalstvu do USA došlo po roku 1867, no hlavne po hospodárskej kríze v roku 1873 a zastavené bolo až obmedzeniami zo strany Spojených štátov v roku 1921 aktom nazvaným *Johnson Act*.

Netrvalo dlho a vystaňovalstvo do USA nabralo masový charakter. Emigrantov z Uhorska štatistiky prvýkrát uvádzajú až v roku 1861, keď sa z územia vystaňovalo 51 osôb do USA. Do roku 1910 z Rakúsko-Uhorska do USA emigrovalo 3 172 461 osôb. Od roku 1899 štatistiky začali uvádzať aj národnosť migrujúcich. Rusínov uvádzali pod názvom *Ruthenian (Russniak)*. Na americkej strane boli tieto štatistiky veľmi podrobné. Uvádzal sa v nich celkový počet migrujúcich, počet žien, mužov, počet osôb v rozmedzí 0 – 14 rokov, 14 – 45 rokov, 45 a viac rokov.

Rusínski imigranti tvorili 1,5 % (147 375) z celkového počtu, ktorý predstavoval 9 555 673 migrantov z celého sveta. Medzi emigrujúcimi Rusínmi sa nachádzali najmä muži.

Rusínski imigranti prichádzajúci do USA boli najmä robotníci alebo poľnohospodári (80,6 %).

Emigráciu obyvateľstva rusínskej národnosti sa oslabovalo vlastné etnikum v rámci monarchie, no na druhej strane práve to umožnilo emigrantom ekonomické posilnenie a vlastnú etnickú emancipáciu, ktorá prebiehala najprv za hranicami Uhorska. Zo strany Slovákov, ktorí taktiež emigrovali do USA, prichádzali prvotné impulzy. Spolupráca medzi oboma národnosťami bola založená na báze širšie chápaného slovanstva, no i na užšej teritoriálno-štátnej báze. Formovali sa rusínske spolky sociálneho a ekonomického charakteru a tým, že boli založené na etnickej báze, vznikol priestor na národné prebúdzanie a politickú činnosť.

CIRKEV A SPOLKY

Keďže ešte na začiatku osemdesiatych rokov 19. storočia nebol na americkej pôde žiaden gréckokatolícky kňaz ani chrám, niektorí imigranti žiadali gréckokatolíckych biskupov v Európe, aby im kňazov poslali. Prvým gréckokatolíckym kňazom v Amerike bol Ivan Volanskij z Haliče, ktorý emigroval v roku 1884. V roku 1889 prišiel do Ameriky Alexander Dzubay, prvý gréckokatolícky kňaz z Uhorska. V roku 1921 bolo v USA z Prešovského biskupstva 42 gréckokatolíckych kňazov. Okrem nich tu boli aj gréckokatolícki kňazi z iných európskych biskupstiev, preto americký apoštolský administrátor Gabriel Martyák vydal 11. októbra 1920 nariadenie, aby biskupstvá ďalších kňazov neposielali.

Imigrantskí robotníci si postupne v Amerike začali vytvárať svojpomocné podporné združenia a bratstvá, ktorým pravidelne odvádzali menšiu sumu. Niektoré z nich sa spojili do väčších organizácií, ako bol napríklad Združenie gréckokatolíckych cirkevných bratstiev či Spolok gréckokatolíckych rusínskych bratstiev, ktorý mal pred prvou svetovou vojnou takmer 54 000 členov. Okrem toho, že tieto organizácie poskytovali poistenie svojim členom, vydávali i rusínske noviny a zborníky, ako napríklad *Amerikansky russky viestnik*, ktorý v rokoch 1892 – 1952 vydával Spolok gréckokatolíckych rusínskych bratstiev. ∞

CHRISTOS VOSKRES, VELIČNO ZVON

**1. CHRISTOS VOSKRES,
VELIČNO ZVON VOS-
KRESNYJ ZALUNAV.
A TOMU ČEŠŤ,
TOMU POKLON,
KTO SMERTI MOC ZDOLAV.**

**2. CHRISTOS VOSKRES
I PRAVDA S NIM SJA-
TA VOSKRESLA DNES.
A ISČEZLA VJA ŤMA
JAK DYM, ŠČO S VIT-
ROM V SVIT NESE.**

**3. CHRISTOS VOSKRES,
RAĐIJE VRAZ, NE-
VOLENYJ NAROD.
BO TO JEMU PRIJŠOV Z NIM
ČAS, VOSKRESEŇ A SVOBOD.**

RICHARD FUČKO

KOŠICKÝ KAPLÁN

Vraví sa, že doma nikto nie je prorokom. V Košickej eparchii slúži jeden duchovný otec, ktorý sa neustále vracia domov, práve preto, aby ohlasoval Božie slovo a vysluhoval sviatosti. Otec Tomáš Fischer vyrastal v tieni košických katedrál, v *kaplánke* vystriedal viaceré košické chrámy a dnes pri jeho mene už dva roky svieti netradičná pastoračná služba.

Otec Tomáš, ak vás nájdeme v schematizme kňazov, pri vašom aktuálnom pôsobení od roku 2024 máte napísané „kaplán s osobitným poslaním a práva-mi farára pre vybrané obce košickej aglomerácie“. Čo sa pod týmto poslaním skrýva?

V úvode zodpovedania na jednotlivé otázky chcem srdečne pozdraviť všetkých čitateľov. Zároveň vyjadriť, že ma osobitné poslanie v Cirkvi nie je nič výnimočné, keďže každý jeden z nás má osobitné a výnimočné poslanie v živote a Cirkvi cez svoj nádherný dar života a svoju ľudskú osobitosť.

Čo sa týka odpovede na uvedenú otázku, ide o poslanie, službu a úlohu, ktorej rámec sa odkrýva postupne pri jednotlivých výzvach, ktoré táto služba prináša. Predovšetkým ide o rozvinutie misijnej činnosti pre veriacich Gréckokatolíckej cirkvi a – rád spomeniem – sympatizantov byzantsko-slovanského obradu.

Aké obce sú vo vašom pôsobisku?

Súčasťou tohto pôsobenia je mestská časť Košice-Krásna a obce na juhovýchod od mesta Košice, a to Vyšná a Nižná Hutka, Vyšná a Nižná Myšľa, Skároš, Ždaňa a obce Valalíky, Kokšov-Bakša, Geča, Čaňa a obec Haniska, ktorá uzatvára tento celok.

Podľa čoho boli vybrané práve tieto obce?

Tieto obce sa stali prioritou misie na základe dvoch skutočností. V tomto regióne, ktorý je dnes už takpovediac predmestím Košíc, sa ku Gréckokatolíckej cirkvi pri poslednom sčítaní obyvateľstva prihlásilo do deväťsto ľudí. A ďalším faktom je výstavba veľkej automobilky v obci Valalíky, kde sa očakáva veľký príchod obyvateľstva, pre ktoré sa vytvára zázemie týkajúce sa infraštruktúry, bytovej otázky, a preto je nutné, aby

aj naša cirkev na tieto okolnosti odpovedala svojou prítomnosťou a záujmom o potreby veriacich.

Máte v niektorej z týchto obcí aj svoj domov?

Bývam v obci Belža, ktorá je predovšetkým sídlom gréckokatolíckej farnosti Belža so svojim farárom. Ale pre mňa sa stala východiskovým bodom, z ktorého prichádzam k jednotlivým pastoračným výzvam tejto misie.

Čo je cieľom tejto misie?

Cieľ dnes reálne pozná Boh. Ľudskou úvahou je sprítomniť vlastnú cirkev veriacim – dnes po vyše roku môžem povedať – v osobitnom a rodinnom duchu.

Čo je jej najväčšou výzvou?

Z materiálneho hľadiska najväčšie výzvy a problémy máme ako jednotlivé rozbehnuté spoločenstvá takpovediac

za sebou. Predchádzali tomu rôzne jednanie, žiadosti a predovšetkým modlitby, aby sme mohli započat túto cestu. A čo je pred nami, je výzvou pre každého jednotlivca, ktorý je súčasťou toho-ktorého spoločenstva, a to v takej miere, aby nevznikali problémy. A to si žiada skutočne z každej strany intenzívnu duchovnú, ľudskú, ale aj materiálnu zaangażovanosť.

A čo vám, naopak, prináša v tejto službe najväčšiu radosť?

Radosťou je fakt, že v mnohých okolnostiach som bytostne vnímal Božiu zaangażovanosť pre toto dielo. Na základe toho by som ja osobne, ale aj duchovné rodiny tejto misie mali vnímať, aká má byť naša odpoveď na toto dielo.

Sväté liturgie ste počas svojho kňazského života slávil v katedrále, v sídliskových chrámoch, v najväčšom pútnickom mieste Košickej eparchie – a dnes ich slávite aj v zapožičaných kostoloch, domovoch nádeje či kinosálach. Ako vnímate svätú liturgiu napríklad v tom kine?

Tu si dovoľím poukázať skôr na to, ako to vnímali niektorí veriaci. A z toho vnímajúc, že naše duchovné priority sú niekedy iba zmyslové. Viac ráz som sa stretol s postojom: Na svätú liturgiu do kina neprídem. A tu musím spomenúť, že to ani pre mňa osobne nebolo ľahké. Treba však povedať, že kto vytrval a hľadal podstatu spoločenstva okolo živého Krista hoc aj v provizóriu, vytvoril základ dnes už živého spoločenstva, ktoré funguje v zapožičanom chráme miestnej rímskokatolíckej farnosti v obci Geča.

Ako vnímajú tieto liturgické priestory vaši veriaci?

Keď veriaci chcú mať svoju cirkev

nablízku, sú vďační za každú možnosť a príležitosť s ňou a v nej žiť svoju vieru, tradíciu a vzťah k Bohu.

Ako vyzerá váš bohoslužobný program v nedeľu? Kde všade sú aktívne spoločenstvá?

Za posledný rok vznikli tri živé spoločenstvá. Jedno sa nachádza v obci Nižná Myšľa, kam prichádzam v prvú a tretiu sobotu v mesiaci sláviť svätú liturgiu s nedeľnou platnosťou. Nedeľné slávenie začínam o 8.45 v Stredisku sociálnej pomoci mesta Košice na Garbiarskej ulici v Košiciach, kde som duchovným správcom. Zároveň každú nedeľu slúžim liturgiu v gréckokatolíckom spoločenstve v mestskej časti Košice-Krásna, v priestoroch domu nádeje o 10.00 hod. Ako druhé v nedeľu prichádzam duchovne sprevádzať gréckokatolícke spoločenstvo v obci Geča so začiatkom liturgie o 11.30 hod. Následne prinášam eucharistického Ježiša chorým do priľahlej obce Čaňa.

Koľko kilometrov počas takého víkendu a týždňa precestujete?

Misia si žiada veľmi osobný prístup. Tu úsmevne spomeniem, že do určitej miery sa moje auto stalo sakristiou a kanceláriou. Svojho času som mal prívlastok kufříkový kňaz, vlastnými slovami doplňujúc: taký díler Božích tajomstiev. Riešenie pastoračných záležitostí – či sú to nauky, alebo iné duchovné potreby – prebieha v jednotlivých rodinách a ich domácnostiach. Čísla, ktoré uvádzam, poukazujú výlučne na dochádzanie a zabezpečenie bohoslužieb. A to sú bohoslužby cez víkend a týždeň v jednotlivých komunitách. Cez víkend je to približne 70 km a cez týždeň okolo 200 km. S tým, že tu nie je uvedené dochádzanie k zomierajúcim do strediska a všetko ostatné zabezpečovanie, ktoré patrí k organizácii života spomenutých spoločenstiev. Za približne rok fungovania misie so všetkými náležitosťami, ktoré je aj ťažké všetky vymenovať, som prejazdil okolo 40 000 kilometrov.

Čo je podľa vás kľúčom k tomu, aby sa v týchto obciach vybudovalo živé spoločenstvo?

Trpezlivosť, láska k Bohu a Cirkvi, načúvanie a vernosť.

Ako sa zmenili Košice počas vášho života – vnímali ste ich inak ako dieťa, inak ako bohoslovec, kaplán a inak dnes ako misionár aglomerácie Košíc?

Košice sa zmenili vizuálne aj materiálne. Svojou infraštruktúrou zároveň sprostredkujú veľa nových možností. Určite aj nové generácie a prísun oby-

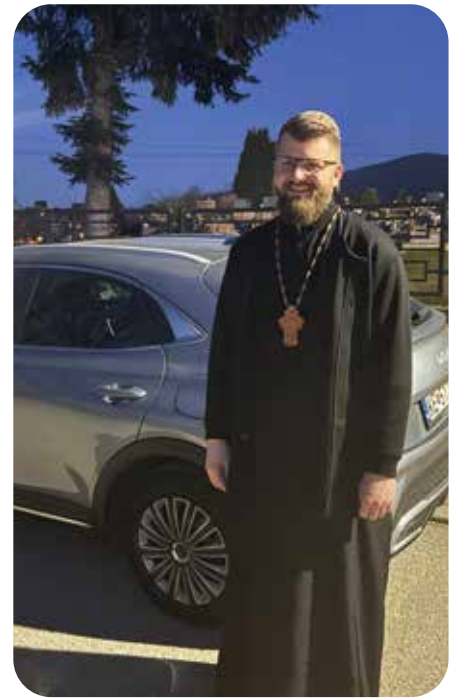
vateľstva tomuto mestu priniesli nový rozmer. Ako kňaz si kladiem otázku, čím môžem prispieť k tomu, aby to boli Košice ako za čias môjho detstva a dospievania. Mesta, ktoré som vnímal ako bezpečné, v ktorom mi staršie generácie boli vzorom úcty a vzájomného rešpektu, dialógu, vyberaného spôsobu komunikácie a zároveň túžby žiť dar viery v slobode.

Čo potrebujú najviac?

Pokoj, ľudskosť a na všetkých úrovniach spoločenského života dialóg vedúci k budovaniu spoločného dobra.

Ak by ste si mohli niečo odkázať pri prijatí tohto dekrétu – akú radu by ste si dali?

Stále nanovo a neprestajne si pýtať radu od Ježiša. Aby som mal neochvejnú trpezlivosť a pokoj s vedomím, že Pán je blízko. ✝

ADRIANA MATOĽÁKOVÁ

BUĎME MAXIMALISTAMI V LÁSKE

V piatok 6. marca napoludnie prijala Bratislavská eparchia i celá gréckokatolícka metropolia na Slovensku správu o vymenovaní nového bratislavského biskupa. Po rezignácii vladyku Petra Rusnáka z dôvodu dosiahnutia kánonického veku sa novým biskupom Bratislavskej eparchie stal Milan Lach SJ, dovtedajší bratislavský pomocný biskup a apoštolský vizitátor pre slovenských gréckokatolíkov v západnej Európe. Aby ste ho spoznali možno trochu bližšie, opýtali sme sa ho na niektoré oblasti, ktorým sa vo svojej duchovnej službe dlhodobo a zanietene venuje.

VLADYKA MILAN A MLÁDEŽ

Každý z nás bol mladý, mladost je jedno z najkrajších období života človeka. Milí mladí priatelia, prežite ju pekne a naplno. Majte svoje sny a nasledujte ich. Ale predovšetkým stále majte v srdci Krista, pretože jedine on vás urobí šťastnými.

VLADYKA MILAN A SKAUTING

Skauting je životný štýl, spôsob života, ktorý privádza k Bohu a ktorý mladému človeku pomôže pripraviť sa na život. Neznám lepšiu mimoškolskú formálnu metódu ako skauting, v mojom prípade katolícky. Jeho členom a duchovným asistentom som sa stal až ako dospelý v roku 2003, pretože keď som bol dieťaťom, bol komunizmus a skauting bol ako organizácia zakázaný.

VLADYKA MILAN A ZAHRANIČNÉ MISIE

V roku 2017 som bol Svätým Otcom poslaný do eparchie Parma v Spojených štátoch, aby som tejto cirkvi pomohol. Päť a pol roka som sa snažil urobiť svoje maximum na Božiu slávu. Som spokojný. Túto skúsenosť mi nikto nevezme, veľmi ma obohatila a som vďačný všetkým ľuďom, ktorých som tam stretol. Boli to Američania s americkou kultúrou, neboli ako naši Rusnáci, ako gréckokatolíci tu u nás, ale boli to dobrí ľudia. Boli to ľudia, ktorí mali srdce, a tí, ktorí sa chceli modliť, prijali aj výzvu biskupa, pastiera,

kňaza na obrátenie a počúvanie Božieho slova. A tí, ktorí nechceli, neprijali. Ale tak je to aj na Slovensku, aj v Amerike, kdekoľvek. Ľudia majú slobodu a treba ju rešpektovať. A treba byť trpezlivý. Vyše roka som bol aj apoštolským vizitátorom, za ktorého ma vymenoval ešte pápež František. Chodil som navštevovať našich veriacich v zahraničí, ktorých je podľa mojich skromných odhadov skoro pätnásťtisíc a potrebujú kňazov. Najviac ich je v Nemecku, Rakúsku, Švajčiarsku, Veľkej Británii, ale aj v škandinávskych krajinách, v Holandsku, Francúzsku... Preto vyzývam našich mladých kňazov, aby si otvorili srdce a keď ich Svätý Duch volá, išli pomôcť týmto ľuďom, aby duchovne nezahynuli.

VLADYKA MILAN A BIOETIKA

Je veľmi dôležité venovať pozornosť dôstojnosti človeka. Dnes je človek v mnohých oblastiach ľudskej spoločnosti ponížovaný a jeho dôstojnosť je urážaná. Sme stvorení na Boží obraz a podobu, a preto v každom chorom, v každom, kto trpí, máme vidieť Krista a prejavovať mu lásku. Samozrejme, musíme sa venovať aj zdravotníckym pracovníkom, ktorí sú v prvých líniiach a potrebujú duchovnú podporu kňazov zozadu. A čo sa týka bioetiky, vystávajú nové oblasti, na ktoré aj Cirkev hľadá odpoveď, ako napríklad čo so zmrazenými embryami pri umelom oplodnení. Mnohí ľudia v týchto témach nemajú jasno a robia potom mylné kroky s ďalekosiahlymi následkami.

VLADYKA MILAN A JEZUITI

Jezuitov som spoznal v tom najlepšom životnom období, keď som sa rozhodoval pre povolanie. Mal som dvadsaťjeden rokov a bol som v seminári. Po treťom ročníku som odišiel a vstúpil k jezuitom. Veľký vzor som mal vo vladykovi Jánovi Babjakovi, ktorý bol kedysi farárom u nás v Lubici, a v Prešove som spoznal otca Juraja Bumberu, svojho neskoršieho duchovného vodcu, a ďalších našich gréckokatolíckych jezuitov – otca Michala Fedora, pátra v Košiciach, či vladyku Cyrila Vasilá. Všetci boli pre mňa živým vzorom toho, akú spiritualitu chcem žiť. Som vďačný za jezuitskú formáciu, ktorú som dostal. Z nej zijem doteraz.

VLADYKA MILAN A MNÍŠTVO

Mníšstvo je pre našu Gréckokatolícku cirkev naozaj veľmi potrebné, priam nevyhnutné. Ak si chceme svoju identi-

tu východných kresťanov katolíkov udržať, nevyhnutne potrebujeme mníšstvo a mníšske povolania, či už ženské, alebo mužské. Mníšstvo je späté s našou spiritualitou, našou liturgiou aj s celkovým vnímaním Boha. Naše kláštory v Krásnom Brode, na Bukovej hôrke a na mnohých iných miestach boli vždy centrami duchovného života, kde sa náš ľud duchovne obnovoval. Mnisi sú svedkami Božej lásky a dobroty a modlia sa za nás všetkých. Slovo mních pochádza zo slova *monos*, čo znamená jedno. Oni sú jedno s Bohom už tu na zemi.

VLADYKA MILAN A NOVÁ EVANJELIZÁCIA

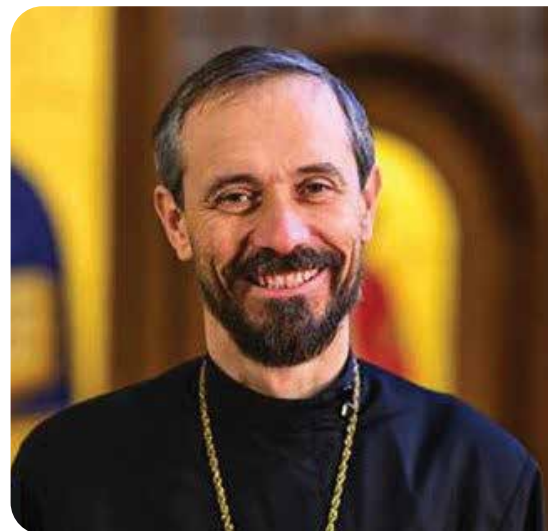
Ak nebudeme evanjelizovať navonok, spreneverujeme sa svojmu poslaniu kresťanov. Musíme byť otvorení pre ľudí zvonka a musíme im svedectvom svojho života s radosťou ukazovať, kto je Kristus v našom živote. Netýka sa to len kňazov, ale každého pokrsteného človeka. Každý jeden z nás je poslaný, aby žil svoj život pred inými radosť a autenticky.

VLADYKA MILAN A BRATISLAVA

Bratislava je hlavné mesto, kde sa fakticky rozhoduje o mnohom, čo sa deje na Slovensku. Je to akoby neuralgický bod Slovenska. A preto je potrebné, aby sme tu boli aj my, naša cirkev. Mnohí naši ľudia sa čoraz viac sťahujú do Bratislavy a kňazi od vekov sprevádzali svojich ľudí, aby neostali duchovne sami. A toto sa snaží robiť aj Bratislavská eparchia so svojimi kňazmi – byť pri ľuďoch, aby mali nádej v neustále obnovovanú Božiu lásku. Bratislava nie je pre mňa neznámou, som tu už od roku 1997. Pokračoval som tu v štúdiách teológie do roku 2001, a potom znovu s prestávkou v Ríme a Košiciach som od roku 2011 do roku 2013 pôsobil akademicky ako prodekan na teologickej fakulte Trnavskej univerzity, kde som aj učil. A po návrate zo Spojených štátov som v Bratislave už štvrtý rok.

VLADYKA MILAN A KONÍČKY

Keď mám čas, chodím si zabehať okolo Dunaja. Potrebujem sa hýbať. Aj biskup potrebuje mať čas na seba, na svoje zdravie, aby mohol slúžiť ďalej. Okrem toho skauting, hory, lesy, v zime občas lyžovanie, či už zjazd, alebo bežky – to je moje. Na knihy mi veľa času neostáva, ale v detstve som mal prečítané všetky mayovky aj všetky winetuovky, neskôr ma zaujímali skôr životopisy, hlavne životopisy svätých. Ale mám obľúbený film,

ktorý odporúčam každému. *Pán prsteňov*. Tam je celá teológia spásy. Tolkien tam zakomponoval mnohé duchovné postupy rozlišovania duchov, napríklad dobra a zla, princípy, ako sa má človek rozhodovať. Hudbu nepočúvam žiadnu, skôr si vyberám podcasty o Biblii, o Božom slove či duchovnom živote a preferujem ticho. Hoci hrám na klarinet, momentálne je moja preferencia iná a keď mám možnosť, chcem byť v tichu. Cítim, že potrebujem aj ľudí pozývať do modlitby ticha, Ježišovej modlitby. Je veľmi hlboká, kontemplatívna a zároveň svojím obsahom jednoduchá, autentická, skoncentrovaná na osobu Ježiša Krista.

VLADYKA MILAN A SOCIÁLNE SIETE

Som prítomný na sociálnych sieťach v miere prispievania. V miere prijímania iba minimálne. Považujem ich za dôležité nástroje, lebo je potrebné, aby sme evanjelizovali aj tam. Ale sociálne siete sú len prostriedkom. Cieľom nášho života je Ježiš Kristus. Východná teológia hovorí o božstvení – *Teósis*. Byť Bohom. Stať sa svätým. Ak mi čas trávený na sociálnych sieťach pomáha priblížiť sa ku Kristovi, je to dobré. Ak nepomáha, je otázne, či tam mám zotrvať.

A VLADYKOV ODKAZ ČITATEĽOM NA ZÁVER?

Jediný zmysel má láska. Láska je Boh. Povzbudzujem všetkých našich čitateľov, aby sa nebáli byť v nej maximalistami. Aby sme mali veľké túžby a tou najväčšou túžbou je stať sa svätým. A to sa dá len skrze Krista, s Kristom a v Kristovi. Toto prajem vám všetkým. Žehnám vám a prosím o modlitby za mňa, za našich kňazov aj za našich veriacich. A ja vás ubezpečujem o svojich modlitbách za vás. (foto: Július Kotus) ☺

RICHARD VAŠEČKA

UČITEĽ, JE TO MOJE JEDINÉ DIEŤA

Za Ježišom prichádza otec, ktorého trápi vážny stav jeho jediného dieťaťa: „Učiteľ, prosím ťa, pozri sa na môjho syna, je to moje jediné dieťa!“ (Lk 9, 38) „Ježiš chlapca uzdravil a vrátil ho jeho otcovi.“ (Lk 9, 42)

Aj za nami učiteľmi neraz prichádzajú rodičia, ktorých trápi vážny stav ich milovaného dieťaťa. Učiteľ a rodič musia byť najbližší spojenci, pokiaľ ide o dobro dieťaťa. Ježiš sa o chlapca úprimne zaujímal: „Ježiš sa opýtal jeho otca: ‚Odkedy sa mu to stáva?‘ On odpovedal: ‚Od detstva.‘“ (Mk 9, 21) Zaujímáš sa aj ty o svojich žiakov? Komunikuješ s rodičmi? Vieš, v akom rodinnom prostredí tvoji žiaci žijú? Vieš, čo prežili v detstve? Hľadáš korene toho, prečo sa tak správajú? Iste, nie všetko je v našej moci a v našej kompetencii. Ale ak máme spolu s rodičmi prispieť k ozdraveniu našich detí a mládeže, potrebujeme sa o nich úprimne a aktívne zaujímať. Nielen odučiť si svoje. Niekedy to musíme byť dokonca my, kto upozorní rodičov, že ich dieťa je pod zlým vplyvom. A požiadať ich o spoluprácu.

Nakoniec, aj my sme (väčšinou) rodičia a vieme, čo je to byť otcom či matkou. Tento otcovský a materinský prístup máme uplatňovať nielen k svojim vlastným deťom, ale aj k tým, ktoré nám boli zverené; k našim žiakom. Často s nimi trávime viac času ako ich rodičia.

Nezabúdajme však ani na nebeského Otca a nebeskú Matku. Modlíš sa za svojich žiakov? Ježiš totiž hovorí, že niekedy sa nedá pomôcť nijako inak, „iba modlitbou a pôstom“ (porov. Mt 17, 21). ☩

VERONIKA VERBOVÁ

AKO ROZPOZNAŤ, ČI DIEŤA ZVLÁDA STRES ZDRAVÝM SPÔSOBOM, A ČO MÔŽEME AKO RODIČIA UROBIŤ, AK VIDÍME, ŽE REAGUJE NEVHODNE?

Či chceme, alebo nie, stres je prirodzenou súčasťou života dieťaťa. Môže to byť písomka, konflikt s kamarátom či strach zo zlyhania. Rozhodujúce nie je to, či stres prežíva, ale ako ho zvláda. Psychológia rozlišuje tri skupiny *copingových* stratégií (stratégií zvládania stresu): zamerané na problém, na emócie a vyhýbavé stratégie.

Stratégie zamerané na problém vedú k hľadaniu riešenia – dieťa si po zlej známke naplánuje opravu alebo sa po hádke pokúsi veci vysvetliť. Ako rodičia môžeme pomôcť otázkami: „Čo by si mohol nabadúce urobiť inak?“ „Ako ti môžem pomôcť pri učení?“

Stratégie zamerané na emócie pomáhajú zvládnuť prežívanie – rozhovor, plač, kreslenie, pohyb, modlitba či chvíľa ticha. Ak

dieťa príde domov so slovami: „Nikto sa so mnou nebavil,“ môžeme reagovať: „To muselo bolieť.“ Až potom hľadať riešenie. Pomáha aj spoločná prechádzka, objatie či krátka večerná modlitba, v ktorej dieťa pomenúva, čo ho trápi.

Vyhýbavé stratégie sa snažia stres „obísť“. Dieťa môže predstierať, že sa nič nestalo, odmietajú ísť do školy pre bolesť brucha, tráviť nadmerný čas pri obrazovke, mobile, zatvoriť sa do izby, sebapoškodzovať sa alebo reagovať výbuchom hnevu, aby prekrylo strach, napätie. Úľava je však len dočasná a problém sa vracia. Tu je dôležité neostať len pri zákaze. Namiesto „Mobil ti beriem“ môžeme povedať: „Všimla som si, že pred písomkou tráviš viac času pri mobile. Máš z nej obavy?“ Pomáha rozdeliť úlohu na menšie kroky, nastaviť krátke intervaly učenia a ponúknuť svoju prítomnosť.

Úlohou nás rodičov nie je správanie detí rýchlo zastaviť, ale porozumieť mu. Namiesto: „Prestaň vyvádzať“ môže zaznieť: „Vyzeráš nahnevane. Čo sa stalo?“ Pomáhajme deťom pomenovať emóciu a hľadať spolu primerané riešenie. Každé dieťa potrebuje vedieť, že zlyhanie nemení jeho hodnotu a že sa dá naučiť stres zvládnuť. ☩

RICHARD KUCHARČÍK

MAJSTER MANŽELSTVA

Vedeli ste o tom, že na Katolíckej univerzite, Teologickej fakulte v Košiciach beží už takmer desať rokov unikátny program *Master v teológii manželstva a rodiny*? Ide o špecializovaný formáčny program určený kňazom, manželom, zasväteným, jednotlivcom, ktorí túžia pochopiť a žiť Boží plán s človekom v plnosti.

Štúdium má interdisciplinárny charakter. Prepája teológiu, filozofiu, spoločenské vedy s praxou. Nejde však iba o akademické poznatky. Cieľom je formácia osoby – mysle aj srdca –, aby absolventi dokázali sprevádzať deti, mladých, snúbencov, manželov a rodiny v konkrétnych životných situáciách – v Cirkvi i vo svete.

Na *Mastri* dýchame oboma pľúcami

Medzi aktuálnymi 29 študentmi, ale aj absolventmi, záujemcami, ba dokonca i profesormi nechýbajú ani gréckokatolíci: kňazi – sami či s manželkami, manželské páry i jednotlivci.

„Momentálne som študentkou prvého ročníka. Pochopila som, že Boh ma týmto štúdiom zachraňuje,“ hovorí Júlia. Jej slová odhaľujú, že nejde o obyčajné doplnenie vzdelania. „Veľakrát som sa v živote napočúvala frázu typu: ‚Musíš najskôr milovať Boha, on musí byť pre teba prvý.‘ A ja som si myslela, že takto to aj mám. Teraz zisťujem, že som doteraz mnohým veciam, ktoré vyznám aj vo *Vyznaní viery*, nerozumela. Som vďačná za túto školu a celý proces, ktorým si v nej prechádzam,“ dodáva.

Podobnú cestu opisuje otec Jozef Matejovský s manželkou Annou: „Do programu sa ako prvá z našej rodiny prihlásila moja manželka. Už som si zvykol, že dobré a hodnotné veci nájde skôr ako ja. Na úvodné stretnutie som bol iba šoférom, ktorý ju odviezol a ostal na liturgickom slávení. Tam sa to zmenilo, sám neviem prečo, a *Master* sa stal našim spoločným programom na najbližšie dva roky.“ Z „taxikára“ sa stal študent. „Bol to vhodne strávený čas. Okrem poznatkov sme získali priestor na osobnú formáciu a veľa nových priateľov. Bol to čas, ktorý nás oboch viedol k službe manželstvám a rodinám. Poznámky z prednášok máme odložené – už neraz boli užitočné.“

Štúdium s pridanou hodnotou

Podobnú skúsenosť majú aj manželka Ďodo a Darinka. Teoretické poznatky sa pre nich stali svetlom pre každodennosť: „Každé štúdium je obohatením o nové vedomosti. *Master* je však štúdiom s pridanou hodnotou, otvárajúcim nielen myseľ, ale aj srdce na pochopenie plánu Boha s človekom.“ Zdôrazňujú, že interdiscipli-

nárny prístup im pomáha prijímať teologické učenie spôsobom, ktorý pretvára ich manželský dialóg, rozhodovanie i pohľad na život.

Do lavíc si sadol aj gréckokatolícky kňaz otec István Mondok Pálmay. Svoju motiváciu vyjadruje jednoducho: „Cítim, že mojím poslaním je pomáhať ľuďom, párom, rodinám, aby sa stali skutočnými mužmi, skutočnými ženami a skutočnými kresťanskými rodinami. *Master* mi poskytuje príležitosť a nástroje.“

Program tak vytvára spoločenstvo ľudí, ktorí chcú rásť – osobne, ľudsky, kresťansky aj pastoračne. Absolventi získavajú nielen akademický titul, ale predovšetkým schopnosť citlivo a odborne sprevádzať rodiny vo farnostiach, eparchiách, ale aj vo svojich zamestnaniach najrôznejšieho zamerania. Prihlásenie v tomto akademickom roku je možné do 30. apríla 2026.

Svedectvá ukazujú, že ide o viac než štúdium. Je to cesta premeny, na ktorej sa teológia stáva životom. A práve to dnes naše rodiny potrebujú – ľudí, ktorí poznajú pravdu o manželstve nielen z kníh, ale zo skúsenosti premeneného srdca. ✕

MATÚŠ SEJKA

JEŽIŠOV COMEBACK

V minulej katechéze sme si priblížili Ježiša Krista ako toho, kto sa obetoval namiesto nás. Hovorili sme o kríži. O bolesti. O tom, že išiel až do krajnosti lásky. Keď však Ježiša ukrižovali, jeho učeníci nezostali stáť pod krížom ako hrdinovia. Naopak, vzali nohy na plecia. Rozutekali sa. Každý iným smerom. Strach zvíťazil nad odvahou. Nádej sa rozpadla. A úprimne – kto by sa im čudoval?

Predstav si, že chceš založiť nové hnutie či spoločenstvo. Máš víziu, máš ľudí, ktorí ti veria. A hneď na začiatku zomrieš. *Game over*. Koniec príbehu. Sen sa skončil.

Lenže v prípade Ježiša to tak nebolo. Ježiš naozaj zomrel. Nebol to trik. Nebola to ilúzia. Rimania vedeli, čo robia. Učeníci to videli na vlastné oči. Boli zlovení. Sklamaní. Zmätení.

Emauzskí učeníci to povedali jasne: „My sme dúfali...“ (Lk 24, 21). Dúfali. Minulý čas. Pre nich sa to skončilo.

My v tejto dobe vieme, že smrťou Ježiša Krista sa všetko neskončilo, práve naopak, všetko sa ešte len začalo. Prišiel *comeback*, ktorý málokto čakal. Neprišiel ako duch. Neprišiel ako spomienka. Prišiel živý. Lámal chlieb – presne tak ako pri Poslednej večeri. A práve pri lámaní chleba ho spoznali. Odvtedy je „lámanie chleba“ – Eucharistia – miestom, kde kresťania stretávajú živého Krista. Takto nás učí aj *Katechizmus Katolíckej cirkvi*: „Eucharistia je zdrojom a vrcholom celého kresťanského života.“ (KKC 1 324)

Možno si povieš: „Ale čo ak si to celé vymysleli?“ Lenže tu je problém – ak by to bol podvod, učeníci by zo seba neurobili zbabelcov. Nevykreslili by sa ako tí, čo pochybujú. A už vôbec by si ako prvého svedka nevymysleli ženu – Máriu Magdalénu –, ktorej svedectvo vtedy nemalo právnu váhu.

Ak chceš presvedčivý podvod, urobíš zo seba hrdinu. Oni zo seba urobili slabých ľudí, ktorí pochybujú.

A ešte niečo. Títo vystrašení muži

sa po stretnutí so vzkrieseným Kristom zrazu menia. Z utekajúcich sa stávajú odvážni svedkovia. Sú ochotní trpieť a zomrieť za to, čo hlásajú.

Otázka teda nie je, či sa niečo stalo. Otázka je, čo sa stalo, že sa tak dramaticky zmenili? Ježiš mení strach na odvalu.

Predstav si tú scénu. Učeníci sú zavretí. Dvere zamknuté. Strach ich doslova paralyzuje. Boja sa, že skončia rovnako ako Ježiš.

A zrazu Ježiš stojí uprostred nich.

Nepýta sa: „Kde ste boli?“ Nevyčíta im útek. Nevracia sa, aby ich zosmiešnil. Prvá veta, ktorú hovorí, je: „Pokoj vám.“ (Jn 20, 19)

To je prvá vec, ktorú robí vzkriesený Ježiš – prináša pokoj tam, kde je chaos. Odvalu tam, kde je strach. A potom na nich dýchne. Dáva im svojho Ducha.

Strach sa mení na misiu. Z utekajúcich sa stávajú tí, ktorí idú do sveta. Z tých, čo sa skrývali, sú zrazu svedkovia. To sa nestane kvôli spomienke. To sa stane, keď stretneš niekoho živého.

Ak Ježiš vstal z mŕtvych, potom nie je len historická postava. Nie je len zakladateľ náboženstva. Je živý. To znamená:

môže vstúpiť do tvojho strachu,
môže vstúpiť do tvojho hriechu,
môže vstúpiť do tvojich pochybností,
môže vstúpiť do tvojich zlyhaní.

Tak ako vstúpil do zamknutej miestnosti, môže vstúpiť aj do zamknutých častí tvojho srdca.

Svätý Gregor Naziánsky píše, že Kristus vstupuje aj cez „dvere strachu“, ktoré si človek zamkol zvnútra.

Vzkriesenie nie je len informácia. Je to pozvanie.

Možno si povieš: „Fajn, Ježiš vstal. A čo teraz?“ Ak je Ježiš živý, potom: kresťanstvo nie je nuda, modlitba nie je monológ, Eucharistia nie je rituál, Cirkev nie je klub.

Je to vzťah. Vzkriesenie znamená, že tvoj príbeh sa nemusí skončiť pádom. Že tvoj hriech nemá posledné slovo. Že tvoja slabosť nie je koniec.

Svätý Ján Zlatousta v homílii na svätú Nedelu Paschy hovorí: „Nikto nech sa nebojí smrti, lebo Spasiteľova smrť nás oslobodila!“

Ježišov *comeback* je dôkazom, že Boh má vždy posledné slovo.

Otázka dnes neznie: „Stalo sa to?“ Otázka znie: Je Ježiš živý aj v mojom živote? Alebo mám zamknuté dvere? Možno dnes Ježiš stojí uprostred tvojho strachu a hovorí: „Pokoj tebe.“

A možno čaká len na to, aby si mu otvoril. ✨

OTÁZKY NA ZAMYSLENIE/DISKUSIU:

1. Kedy som sa cítil úplne stratený alebo vystrašený?
2. Ako sa správam, keď niečo pokazím alebo prehrám?
3. Kde potrebujem dnes nový začiatok s Ježišom?

Katechéza a aktivita pre deti:

VERONIKA MELUŠOVÁ

ZABUDNUTÁ V TEPLÁKOCH

GABRIEL MELUŠ

GABO ZA VOLANTOM

„Mami, prečo si nelahneš ku mne?“

„Lebo ma bolí chrbát a tu v tulivaku vedľa teba je mi lepšie.“

„Bolí ťa chrbátik? Môžem sa za teba pomodliť?“

„Môžeš.“

„Pane Ježišu, prosím ťa za mamku, aby ju už nebolel chrbátik. Amen.“

„Mami, teraz si už ku mne môžeš ľahnúť.“

To dieťa si vždy nájde cestu k tomu, čo chce. A to má len dva roky. Niekedy nad tým žasnem, čo dokážu tí malí ľudia, ako vedia prekvapiť. Nemôžem sa však sťažovať, keď mi vlastná dcéra ide príkladom. Modlí sa. A ja? Ja mám stále niečo na programe. Pípa práčka, horia termíny, treba navariť, upratať kuchyňu aj šupnúť niečo na Instagram – furt dačo. A modlitba sa potom veľmi ľahko odsunie na vedľajšiu kolaj. A keď sa k nej aj konečne dostanem, myšlienky mi utekajú na všetky strany. Raz mi jeden kňaz povedal, že už samotné bytie mamou je modlitba. Ťažko sa mi to prijímalo, zdalo sa mi to ako malá výhovorka pre mamy. Ale Boh je vraj prítomný v obyčajnosti – v utieraní stola, v uspávaní aj v nekonečnom odpovedaní na otázky.

Vždy, keď ma dobehnú výčitky, pripomeniem si jeho slová. Presviedčam sa, že aj moje mamovanie je forma modlitby. Nemôžem byť na seba taká prísna, keď moja dvojročná dcéra skladá ruky a s detskou dôverou sa modlí za môj chrbát. Deti predsa rady napodobňujú to, čo vidia. A ona nás vidí modliť sa. „Napodobňujte mňa, ako ja napodobňujem Krista,“ píše svätý Pavol. Premýšľam, či niekedy budem mať odvahu povedať svojej dcére: Napodobňuj ma – vo všetkom. Rodičovstvo je veľká životná výzva. Je to neustála práca, nielen na výchove našich malých ľudí, ale aj nás samých. Niekedy sa opúšťam, že by som to mala robiť lepšie. Ale na to má odpoveď môj múdry muž, ktorý ma včera prekvapil slovami: Ak na sebe nevidíš progres, je to možno preto, lebo stále dvíhaš latku. Áno, niečo na tom bude. Asi vedel, prečo mi to povedal. On vie najlepšie, aká prísna viem byť na seba. Byť dobrou mamou je neustála práca. Nevie, či to robím stopercentne, ale zatiaľ viem len to, že ona učí mňa a ja učím ju. A možno práve takto má vyzerať naša malá modlitba.

Ak si mama a máš aj ty sem-tam výčitky, vitaj v mojom klube. Na tento mesiac si dajme predsavzatie: Budme na seba láskavejšie. ☺

Na každú dieru jestvuje záplata. Naučil som sa to práve v aute, ktoré sa po dlhom čase opäť stane mojou pojazdnou kaplnkou. Nie je totiž jednoduché sklbiť plnohodnotný pracovný život s plnohodnotným rodinným životom a k tomu viesť aj plnohodnotný duchovný život. To sú tri plnohodnotné životy naraz, je to ako masťnými rukami chytať elektrické úhory vo vani.

Mnohokrát som sa vyhovárал a sám pred sebou ospravedľoval, že skrátka nemám čas na modlitbu. Bolo obdobie, keď som vstával o piatej, aby som stihol vlak do práce. Raz som vstával aj o štvrtej, a vtedy som mal šťastie, že som do práce cestoval autom a sám. Napriek tomu, že to nebolo ľahké obdobie, mám na tie rána pekné spomienky – práve vďaka modlitbe, pri ktorej ma nemohol vyrušovať nikto a nič. Všetci spali, cesty boli prázdne a ja som mal pre seba exkluzívnych štyridsaťpäť minút, ktoré som mohol stráviť v modlitbe.

Že aj v aute sa môžu diať malé zázraky, mi nedávno pripomenula moja dvojročná dcéra. Nemám prenikavý hlas, skôr naopak. Aby ma bolo počuť, musím sa snažiť. A tak sa zo zadnej sedačky ozval detský štebot:

„Tato, hovor hlasnejšie, nepočujem ťa.“

„Nemôžem hovoriť hlasnejšie, bolí ma hrdlo.“ (Nebolelo ma hrdlo, ale nechcelo sa mi kričať.)

„Pomodlím sa za tvoje hrdlo, tato. Pane Ježišu, prosíme ťa, aby tatka nebolelo hrdlo.“

„Amen, drahá. Amen.“

„Amen. Tato, už môžeš hovoriť hlasnejšie.“

Autoškola mojej dcéry, priateľa. A pripomenula mi, že tomu, kto verí, je všetko možné (Mk 9, 23).

Pán koná aj za volantom. V našich pojazdných plechovkách trávim veľa času, je to miesto na počúvanie hudby a podcastov, na rozhovory a telefonáty, ale aj na hádky a sváry. Keďže nás z auta nepočuť, máme úplnú slobodu prejavu a šťavnatým spôsobom môžeme komentovať dianie v premávke, práci, politike a neviem kde ešte. Možno práve teraz, v pôstnom čase, sa dá spoza volantu namiesto kritizovania cien potravín žehnať bratom a sestram, s ktorými sme sa nevideli už dlhé mesiace a máme problém zdvihnúť telefón. Namiesto stavania múrov sme volaní k výstavbe mostov. Nech hrá cez pôst rádio iným, svoje paluby povýšme na urodzené mobilné spovednice, kaplnky a chrámy. ☺

MARTINA MACKOVJAKOVÁ

SILA VÍRUSU

Prišiel potichu, bez povšimnutia. Neohlásil sa vopred, len si rovno sadol za náš stôl. A kým sme si ho všimli, udrel v plnej sile a na pár dní nás úplne odstavil od všetkého bežného.

Tak sme ho zažili aj my. Rotavírus. Toľkokrát sme o ňom počuli, a stále nás obchádzal. Už som si myslela, že nám deti vyrastú aj bez tejto (ne)potrebnej skúsenosti. Naopak, priebeh posledných dní si budeme dlho pamätať. To, čo sa začínalo ako bežná nevoľnosť u nášho najmenšieho syna, sa za pár hodín premenilo na masívnu explóziu u ďalších troch. Pozerali sme na naše deti, bezvládne ležiace, neschopné ani poriadne hovoriť, nieto sa ešte hýbať alebo jesť. Vírus kompletne ovládol ich telo a nedovolil im nič z toho, čo boli dovtedy schopné samostatne robiť. Nám s manželom ostávalo iba s trpezlivosťou sa o ne starať a veriť, že to nebude trvať dlho, že v situácii, keď nás budú potrebovať, im budeme k dispozícii, že naše slová o tom, že im pomôžeme a že to spolu zvládneme, budú pre ne dostatočnou útechou a ochotou nevzdať sa.

Vždy, keď sa nám dejú situácie takéhoto druhu, uvažujem o tom, čo sa máme naučiť. Čo nám táto skúsenosť má priniesť do života. Napríklad aj v kontexte prebiehajúcej Veľkej štyridsiatnice. Niekedy sú ponaučenia zjavné hneď, niekedy na ne čakáme dlhšie.

Možno to bude znieť ako obligátne kliše, ale toto je otázka, ktorú by sme si každý rok mali pred začiatkom pôstu položiť. Aký vírus prišiel do nášho života, zasadol za náš stôl a následne udrel v plnej sile a odstavil nás od Božej prítomnosti? Čo je tá oblasť v našom živote alebo naša vlastnosť, ktorá je pod vládou vírusu, paralyzuje nás a nedovolí nám rásť?

Odpovede na tieto otázky sa nehládajú ľahko. Niekedy ich vidieť nechceme. Niekedy ich vidieť hneď ani nie sme schopní a potrebujeme im dať čas. Naše deti si museli odriekať jedlo, hru, bežné radosti dňa a v nádeji nejaký čas čakať na vyličie-

nie. K odriekaniu museli pridať aj liečbu, rehydratovanie organizmu a veľa spánku.

Aj pre nás sa toto javí ako jediná správna pôstna cesta. Práve v odriekaní sa máme možnosť očistiť, dať priestor zlým veciam odísť a správnym priestor opäť sa naštartovať.

Rôzne naše oblasti napadnuté vírusom potrebujú liečbu a rehydratáciu. Pôst nám ponúka ako jednu z možností liečby aj rôzne modlitby a obrady. Využime bohatstvo našej byzantskej tradície. Určite je toto potrebná skúsenosť. ☩

VLAHA PRIJATIA

Už sa to začína! Príroda sa prebudila zo zimného spánku, všetko bude pučať a kvitnúť. Rada chodím v tomto čase vlakom. Na horách sa ešte belie sneh, a čím idete južnejšie, tým viac kvetov a zelene. A ešte ma fascinuje, že stromy pučia každý svojím tempom. Niektoré budú mať už listy, iné ešte len rozvíjať puky a niektoré budú dlho vyzeráť, akoby vyschli a až navela, navela sa zazele najú. Príroda potrebuje na svoj rast teplo a vlahu, my ľudia lásku a prijatie. Kamarát vravieva, že nemáme súdiť ľudí, lebo vidíme len vonkajšie správanie, ale nevidíme do srdca človeka. Nevieme, čo prežil. Nieкто začínal od mínus tristo a nieкто od nuly. „Drž sa ďalej od pána M,“ upozornili ma kedy si, keď som začala pracovať v domove dôchodcov. „Nemá rád ľudí, s nikým

sa nebaví a je hrubý.“ Niečo ma však k nemu priťahovalo. Pekne som sa mu vždy prihovarila, on na mňa zagánil a zahundral nadávkou. Nevzdávala som sa. Po pár mesiacoch prestal nadávať, po nejakom čase mi začal odpovedať na pozdrav a neskôr sa dal so mnou do reči. Po ďalších mesiacoch začal rozprávať. Otec ich mlátil do krvi, on často vlastným teličkom chránil mladšieho bračeka. Smutne ukončil svoje rozprávanie: „Stal sa zo mňa taký istý netvor ako otec. Pil som, bil ženu. Zničil som si rodinu, zaslúžim si byť sám.“ To nebola zloba, ale hanba a vina, čo ho držali od ľudí. Čakal, že budem od neho bočiť. Keď nevidel odsúdenie, niečo sa v ňom roztopilo. Prestal sa strániť okolia, vedel byť už aj láskavý a vtipný. Zlomený strom sa zazelenal. (Elena Uhláriková) ☩

MARTA GROMOŠOVÁ

ROZUMIEŤ REČI

„A ty rozumieš, keď sa rozprávam s Veronikou?“ opýtala sa so sebavedomím sebe vlastným naša vnučka. Už hodnú chvíľu som sa snažila zapojiť do konverzácie medzi ňou a našou najmladšou dcérou, ale boli to márne pokusy. V takýchto prípadoch sa odvolávam na neohybné slovné druhy, zvlášť na spojky a predložky, občas citoslovcia druhu onomatopoeje, ale tentoraz som ich v texte nepostrehla. Aj tie boli tuším v inom jazyku.

Dovolím si tvrdiť, že mám pomerne bohatú slovnú zásobu, podľa mojej mamy už od detstva dosť bujnú fantáziu a ešte aj vyštudované dva svetové jazyky, no to, čo sa deje medzi reálnymi používateľmi slovenského jazyka, odborná literatúra od čias uzákonenia spisovnej slovenčiny Ludovítom Štúrom v roku 1843 nezaznamenala.

Pokúšam sa zapamätať si aspoň niekoľko zvukov, ktoré deckám dávajú ten neopakovateľný pocit nadvlády nad dospelými a aj nad nami, staršími ľuďmi, ale nejde mi to.

Občas si niečo odvodím z anglických pesničiek, čo som napočúvala ešte v minulom tisícročí, ale je to bieda. Čakám na jednotlivé vetné členy, na korektné dodržiavanie gramatických pravidiel a kategórií, na správny slovosled. Vety sa mi javia len ako náhodne vygenerované

tóny bez akejkoľvek logickej štruktúry či estetickéj alebo poznávacej funkcie. Ľudia strácajú schopnosť rozumieť si. Nerozumieme textom, ktoré prednášajú jedinci okolo nás, nevenujeme čas pochopeniu ich rozumových pochodov, vzdalujeme sa od seba nielen fyzicky, ale aj mentálne. Veci „skípneme“ či „čekneme“, ale pre mladých sme „boomeri“ alebo v lepšom prípade „grinči“. Sami pre seba majú názov, ktorý vystihuje aktivitu – či skôr pasivitu – pri prílišnom sledovaní hlúpych obsahov, keď potom dotýčny zbytočne preháňa a klame. Ďaleko od slangu neuteká naše niekdajšie „klasa“ alebo „špica“. Naše „trapoš, trapas, trápne“ nahradili slovom „cringe“. Ešte občas v triede začujem pri nejakej trápnej príležitosti slovo „joke“, a vtedy viem, ktorá bije, aj keď „dad joke“ by bolo oveľa, oveľa horšie.

Hovorí sa, že pri používaní cudzích slov zohráva veľkú úlohu šťastie, občas sa ich podarí použiť správne. Nuž čo, som z generácie, čo si význam a pravopis cudzích slov overí, najradšej v slovníku cudzích slov, menej často v internetovom vyhľadávачi, veď vieme... Ostávam pri spisovnej slovenčine, hoci aj mnohým slovám v mojej milovanej nemčine sa hovorí, že sú skôr „dengliš“. Z anglických slov mi v dlhodobej pamäti ostávajú číslovky do sto, názvy niektorých britských hudobných skupín, zopár básničiek, čo sa učili moje deti na základnej škole, čokoládové alebo pomarančové crincales a cheecake so slaným karamelom, na ktorý chodievame pravidelne s mojou BFF Dankou alebo s dievčatami z našej triedy, s ktorými sa kamarátim už skoro päťdesiat rokov. ∞

FULTON J. SHEEN: VÍŤAZSTVO NAD HLAVNÝMI HRIECHMI

Fulton J. Sheen vo výnimočnej novinke z vydavateľstva Zachej.sk vedie čitateľa pod Kristov kríž. Ukazuje, ako Ježišove posledné slová odhaľujú najhlbšie korene hlavných hriechov – hnevu, závidia, smilstva, pýchy, obžerstva, lenivosti a lakomstva – a zároveň ponúkajú cestu k ich premene na čnosť. Každé Pánovo slovo z kríža sa tak stáva odpoveďou Božej lásky na ľudskú slabosť. Autor s mimoriadnou duchovnou prenikavosťou spája Sväté písmo, morálnu teológiu a znalosť duše človeka, aby ukázal, že kríž nie je odsúdením, ale liekom, ktorý vedie k nášmu uzdraveniu. Tento duchovný sprievodca vás privedie od sebapoznania k milosti – a od kríža k slobode. (Zachej.sk)

JAN KARONOVÁ: U NÁS V MITFORDE

Prvá kniha z obľúbenej série od Jan Karonovej nás privádza do Mítfordu – mestečka, ktoré si získalo srdcia čitateľov. V Mítforde ste hneď ako doma. Vysoko v zelených kopcoch je vzduch priehľadný a čistý, mestečko je pôvabné a obyvatelia poväčšine milí.

A predsa má otec Tim, miestny farár, pocit, že mu čosi chýba. Vtedy mu do života vtrhne pes veľký ako nákladník a odmieta odísť. Objaví sa aj šarmantná nová susedka, ktorá začne vyšliapať cestičku v živom plote. K zápletke pridáme ešte milého, no opusteného chlapca, záhadnú krádež šperkov a tajomstvo staré šesťdesiat rokov. Čitatelia sa môžu ponoriť do komédie o obyčajných ľuďoch a ich obyčajných životoch. (i527 Martin Švikruha)

ERIKA TOMÁŠKOVÁ

DOZRIEVANIE LOGA

CESTA K NADČASOVEJ IDENTITE

Občas sa stáva, že natrafíme na názor alebo skôr predstavu, že logo je len obrázok, ktorý grafik „vykliká“ za jedno popoludnie. Doba praje riešeniam na počkanie, no pri budovaní značky sa skratky nevyplácajú. Ak má logo a vizuálna identita ako taká skutočne fungovať a reprezentovať hodnoty firmy dlhé roky, potrebuje prejsť procesom. My máme pre tento proces pracovný názov: dozrievanie loga.

Kvalitný dizajn totiž nie je len estetickou záležitosťou – je to strategický nástroj.

Prečo je teda logo viac než len obrázok?

Aby sme pochopili, prečo tvorba identity trvá určitý čas, je dobré ujasniť si základné pojmy, ktoré spolu úzko súvisia, no často si ich ľudia pletú a zostávajú nesprávne pochopené.

Značka (*brand*) je nehmotná povest' firmy. Pocit a dôvera, ktorú si zákazník odnáša po kontakte s produktom či službou. Hodnoty a poslanie, ktoré firma zastáva.

Branding zahŕňa všetky aktivity a procesy, ktoré toto vnímanie budujú. Od komunikácie až po spôsob, akým firma rieši problémy.

Vizuálna identita je tvárou značky. Všetko, čo vidíme – logo, farby, písmo. Je to vizuálna kotva, ktorá spája prísľuby a myšlienky do jedného uceleného obrazu.

Ak si ako značka chcete vybudovať dôveryhodnosť a odlíšiť sa od konkurencie, práve konzistentná práca na budovaní *brandingu* je ten správny smer.

Prečo dobrý dizajn potrebuje čas?

Skôr než sa teda pustíme do práce a tvorby identity, zhrňme si to. Vaša značka (*brand*) je vaša povest' – pocit, ktorý v ľuďoch ostane. *Branding* je proces, ktorým tento pocit budujeme. A vizuálna identita? To je tvár vašej značky. Logo je jej srdcom, ale bez správne nastaveného systému (farieb, *patternov*, štýlu fotiek) zostane len osamoteným symbolom bez hĺbky. A ako samotný proces tvorby prebieha u nás v *Mavio Media*?

Fáza 1: Hľadáme „prečo“

Každý náš projekt sa začína hĺbkovým rozhovorom. Inšpirovaní Simonom Sine-

kom nehľadáme len to, čo robíte, ale hlavne prečo to robíte.

Úlohou dizajnéra je preložiť abstraktné princípy do formy, ktorá rezonuje. Ak toto prepojenie chýba, logo bude vždy len peknou dekoráciou. Skutočne nadčasové logo je to, ktoré nemusíte meniť, pretože jeho hodnota je zakotvená v hlbokom koncepte a nie v povrchovej estetike.

Fáza 2: Skicovanie a testovanie (funkčná odolnosť)

Tu prichádza na rad remeslo. Logo musí fungovať na obrovskom billboarde aj na maličkých ikonách v mobile. Podľa princíпов Paula Randa (ktorých sa pri tvorbe držíme) musí byť logo jednoduché, zapamätateľné a odolné. Testujeme čitateľnosť, škálovateľnosť a to, ako symbol pôsobí v čiernobielej verzii. Práve toto „pilovanie“ detailov zaberá najviac času. Je to proces odstraňovania zbytočností, kým nezostane len čistá esencia vašej značky.

Fáza 3: Systém a manuál (dlhoročná investícia)

Dozreté logo od nás neodchádza samo. Dostáva „rodný list“ vo forme dizajn manuálu. Ten určuje, ako narábať s farbami, aké písmo používať a ako majú vyzeráť vaše *brand* kódy (napríklad špecifický *pattern*). Naším cieľom je teda vytvárať vizuálne

identity, ktoré existujú v čase a stanú sa pre firmu aktívom, nie nákladom.

Kedy je vlastne ideálny čas na nové logo?

Niekedy stačí osvieženie (*rebrand*), inokedy je potrebný úplne nový začiatok. Kritériom je úprimná odpoveď na otázku: „Reprezentuje toto logo ešte stále to, kým sme dnes?“ Ak sa vaša firma posunula, ale vaša vizuálna identita zostala v minulosti, brzdí váš rast.

Dobré logo nevznikne rýchlo. Vzniká postupne, vďaka hlbokému pochopeniu vášho podnikania a poctivej remeselnej práci. Naším cieľom je dať vášmu podnikaniu vizuálnu formu, ktorá vás ochráni a odlíši na dlhé roky.

Povedzte nám vaše „prečo“ a my mu dáme tvár, ktorá obstojí v čase. ☺

PETER SOLEJ

PREJAVY PIETY

Vyjadrenie hlbkej úcty, súcitu a spomienky na zosnulých je nielen gestom zdvorilosti, ale v prvom rade prejavom ľudskosti a kultúry národa.

POSLEDNÁ ROZLÚČKA

Odchod blízkeho človeka nás zasiahne vždy nečakanou silou, i keď mnohokrát sa dá táto skutočnosť v nadväznosti na dlhodobý vývoj udalostí očakávať. O to dôležitejšie je pripraviť zosnulému dôstojnú poslednú rozlúčku s týmto svetom. V dnešnej dobe sa vo veci priprav a realizácie obradov najčastejšie kontaktujeme s pohrebnou službou. Táto úloha je v zodpovednosti najbližších príbuzných. Ich prvou povinnosťou po odchode blízkej osoby do večnosti je pripraviť smútočné oznámenie, teda parte, a čo najskôr ho doručiť všetkým, ktorí by o rozlúčenie mohli mať záujem. Zo smútočného oznámenia má byť zrejmé, o aký obrad poslednej rozlúčky pôjde, kde a kedy sa uskutoční. Vybraných hostí, ktorých mienime pozvať na smútočnú hostinu, teda kar, po prípade na rodinné stretnutie pred obradom, oslovíme lístkom, ktorý priložíme k zasielanému parte. Mnohokrát je jeho súčasťou aj zmienka, resp. prosba pozostalých týkajúca sa kvetinových darov či výzva k inej forme zdieľaného smútku, napr. prostredníctvom prosby o modlitby, prípadne výzva k charitatívnej zbierke, ktorá môže nadväzovať na uplynulý život zosnulej osoby. Danú výzvu treba rešpektovať. Na smútočný obrad sa obliekame čo najkonzervatívnejšie. Páni volia čierny oblek doplnený o bielu košeľu s dlhým rukávom a čiernu kravatu. Rovnako dámy prichádzajú na smútočný obrad v čiernom odevu so zahalenými ramenami, kolenami i dekoltom. V prípade, že prinášame smútočnú kyticu, má byť zo živých kvetov, zviazaná v párnom počte a doplnená smútočnou stuhou. Kyticu bez veľkých ceremónií uložíme ku ka-

tafalku s úklonom a bez toho, aby sme prekladali iné kvetinové dary. Následne osobne vyjadrujeme sústrasť najbližším pozostalým. Pozor, úprimnú sústrasť „neželáme“, ale vyslovujeme. Snažíme sa o čo najväčšiu mieru empatie a vyhýbame sa „teatrálnym“ prejavom. V prípade, že sme oslovení, aby sme na poslednej rozlúčke predniesli príhovor, je na zodpovednosti osoby, ktorá nás o to požiadala, v dostatočnom časovom predstihu dodať podklady o živote a diele zosnulého, aby sme mu dokázali vzdať dôstojný, adekvátny prejav úcty. Smútočný príhovor je vhodné – aj pre náročnosť atmosféry – mať napísaný a čítať.

KONDOLENČNÁ KNIHA

Pri zosnutí osôb, ktorých životné die-
lo bolo späté s verejným pôsobením, je
zvykom, že sa v deň pohrebu vystavuje aj
kondolenčná kniha. V prípade význam-
ných osobností je táto kniha vystavená

viacero dní a na viacerých miestach spä-
tých s ich životným príbehom. Pri zápise
do kondolenčnej knihy dbáme na to, aby
sme čitateľne doplnili svoje meno, prí-
padne názov inštitúcie, ktorú reprezen-
tujeme. Naše vyjadrenie sústrasti mô-
žeme vykonať aj zaslaním oficiálneho
kondolenčného listu.

KLADENIE VENCOV

Jedným z prejavov piety je aj klade-
nie vencov. Často sa s týmto prejavom
stretávame pri spomienke na význam-
né osobnosti, ktoré položili svoj život za
vieru, obranu vlasti či pri výkone povola-
nia. Ak túto pietnu spomienku vyko-
náваме v skupine, na jej čele, hneď za
vencom kráča najvýznamnejší predsta-
viteľ, ktorý po položení venca v úklone
zdvorilostne upraví stuhu venca a ná-
sledne, keď sa vráti na svoje miesto, sa
spoločne pokloní s ostatnými členmi
skupiny. ☪

1 ST | SVÄTÁ A VELKÁ STREDA

Som prístahovalcom v cudzej zemi. (Ex 2, 22)

Niekedy sa aj my ocitneme v „cudzej zemi“ – v situáciách, ktoré sme si nevybrali. Môže to byť nové prostredie, strata istôt, zmena práce, vzťahov alebo plánov. Máme pocit, že náš život sa odklonil od veľkých snov. Práve tieto roky ticha a zdanlivej obyčajnosti bývajú Božou školou. Mojžiš sa musel naučiť pokore, trpezlivosti a závislosti od Boha. Skôr než sa stal vodcom Izraela, stal sa pastierom v púšti. Skôr než viedol národ, učil sa viesť rodinu. Boh si často pripravuje svojich služobníkov mimo reflektorov. Meno Gersamom nám pripomína ešte jednu pravdu: tento svet nie je našim definitívnym domovom. Aj my sme pútnikmi. Naša istota nespočíva v mieste, ale v Božej prítomnosti. Kdekoľvek nás Boh postaví, tam môže byť miesto rastu, dozrievania a požehnaní. Možno sa dnes cítiš ako „prístahovelec“ – niekto, kto celkom nezapadá. Nezabúdaj: Boh koná aj v období čakania. To, čo vyzerá ako odbočka, môže byť prípravou na tvoje najväčšie povolanie.

Liturgia VPD: Ex 2, 11 – 22; Jób 2, 1 – 10; Mt 26, 6 – 16, zač. 108; stichiry na 10 veršov; všetko zo Svätej a veľkej stredy; zdržanlivosť od mäsa (MM 36)

2 ŠT | SVÄTÝ A VEĽKÝ ŠTVRTOK

Až potiaľto môžeš ísť, ale nie ďalej, tu sa pycha твоjch vlín zlomí! (Jób 38, 11)

Jób prežíva utrpenie, ktorému nerozumie. Pýta sa prečo, a nedostáva vysvetlenie. Namiesto odpovede dostáva zjavenie – pohľad na Božiu veľkosť. Boh mu pripomína, že on je ten, kto stanovil hranice moru. Rozbúrené vlny sa môžu dvíhať, hučať, narážať..., ale majú svoje hranice. Tak je to aj s našimi „vlnami“. Niekedy sa na nás valia okolnosti ako príboj – choroba, sklamanie, strata, neistota. Zdá sa, že nás pohltia. Strach kričí, že už niet hraníc, že chaos víťazí. No Božie slovo hovorí niečo iné: aj najväčšia búrka má svoje „potiaľto“. Aj utrpenie má svoju hranicu. Aj zlo má limit. Boh nestráca kontrolu. On určuje, kam až môžu vlny dôjsť.

Večiereň s Lit. sv. Bazila Veľkého: Ex 19, 10 – 19; Jób 38, 1 – 23; 42, 1 – 5; Iz 50, 4 – 11; 1 Kor 11, 23 – 32, zač. 149; Mt 26, 1 – 20, zač. 107 a Jn 13, 3 – 17, zač. 44 a Mt 26, 21 – 39, zač. 108 a Lk 22, 43 – 45a, zač. 109 a Mt 26,40 – 27, 2, zač. 108; menlivé časti z Veľkého štvrtka (CHV 1)

3 PIA | SVÄTÝ A VEĽKÝ PIATOK

Ja ťa poznám podľa mena a našiel si milosť v mojich očiach. (Ex 33, 12b)

Mojžiš počuje od Boha: „Poznám ťa po mene.“ To nie je len informácia – je to vyznanie vzťahu. Byť poznaný po mene znamená byť prijatý, milovaný, osobne vybraný. Mojžiš nekončí pri tomto uistení. Túži poznať Božie srdce, jeho spôsob konania, jeho plán. Skutočná viera totiž nehľadá len požehnanie, ale samotného Boha. Aj my často prosíme o riešenia, odpovede, zmenu okolností. Mojžiš nás však učí prosiť o niečo hlbšie – o poznanie Božích ciest. Keď poznáme jeho cesty, dokážeme mu dôverovať aj vtedy, keď im nerozumieme. Byť poznaný Bohom je dar. Túžiť poznať ho viac je odpoveď lásky. A práve v tomto vzájomnom poznaní sa rodí milosť, ktorá premieňa život.

Večiereň s uložením plaščenice: Ex 33, 11 – 23; Jób 42, 12 – 17; Iz 52, 13 – 54, 1; 1 Kor 1, 18 – 2, 2, zač. 125; Mt 27, 1 – 38, zač. 110; Lk 23, 39 – 43, zač. 111; Mt 27, 39 – 54, zač. 113; Jn 19, 31 – 37, zač. 61; Mt 27, 55 – 61, zač. 113; menlivé časti z Veľkého piatka; zdržanlivosť od mäsa, mlieka a vajec s pôstom; **prikázaný sviatok** (CHV: 38)

4 SO | SVÄTÁ A VEĽKÁ SOBOTA

Patríš k nám alebo k našim nepriateľom? (Joz 5, 13b)

Pred Jozueom je výzva, ktorá presahuje jeho vlastné schopnosti. Zdvihne oči a uvidí muža s vytaseným mečom. Prvá otázka, ktorú položí, je veľmi ľudská: „Patríš k nám alebo k našim nepriateľom?“ Chce vedieť, na ktorej strane stojí Boh. Odpoveď ho však prekvapí: „Nie. Som vodcom Jahveho vojska.“ Akoby mu Boh hovoril: Neprišiel som postaviť sa na tvoju stranu. Prišiel som, aby si sa ty postavil na moju. To je dôležité povzbudenie aj pre nás. Často sa aj my pýtame: „Bože, si na mojej strane?“ No podstatnejšia otázka znie: Som ja na Božej strane? Jozue pochopil. Padol na tvár a povedal: „Čo chceš povedať mne, svojmu sluhovi?“ Víťazstvo sa začína pokorou. Ak stojíš pred niečím, čo ťa presahuje, zdvihni zrak. Boh prichádza ako vodca. Keď sa mu pokloníš a otvoríš svoje srdce, zisťíš, že nie si v boji sám.

Večiereň s Liturgiou sv. Bazila Veľkého: 1. Gn 1, 1 – 13; 2. Iz 60, 1 – 16; 3. Ex 12, 1 – 11; 4. Jon 1, 1 – 4, 11; 5. Joz 5, 10 – 16; 6. Ex 13, 20 – 15, 1a a pieseň 15, 1b – 19; 7. Sof 3, 8 – 15; 8. 1 Kr 17, 8 – 24; 9. Iz 61, 10 – 62, 5; 10. Gn 22, 1 – 18; 11. Iz 61, 1 – 9; 12. 2 Kr 4, 8 – 37; 13. Iz 63, 11 – 64, 4c; 14. Jer 31, 31 – 34; 15. Dan 3, 1 – 56; a pieseň 3, 57 – 58; menlivé časti z Veľkej soboty (CHV 60)

5 NE | SVÄTÁ A VEĽKÁ NEDEĽA PASCHY

... lebo odpustím ich zločiny a na ich hriechy už nebudem myslieť. (Jer 31, 34)

Slová proroka sú prísľubom novej zmluvy, ktorá sa vpiše do ľudského srdca. Keď Boh hovorí: „Svoj zákon vložím do ich vnútra a napíšem ho na ich srdce,“ ukazuje na premenu, ktorú človek nedokáže vykonať sám. Ježišova smrť priniesla odpustenie, ale jeho vzkriesenie prinieslo nový život. Nielen očistenie minulosti, ale aj novú budúcnosť. Nie iba oslobodenie od hriechu, ale nové srdce. Vzkriesený Kristus je potvrdením, že Boh svoje sľuby plní. Odpustenie je skutočné. To znamená, že minulosť už nemá posledné slovo. Vzkriesenie otvára osobný vzťah s Bohom. Už nejde len o poznanie pravidiel, ale o poznanie živého Pána. Ježiš žije, a preto môžeme Boha poznať ako Otca, ktorý je blízko. Nech je pre nás vzkriesenie povzbudením: Boh nezostal pri sľube. On koná, odpúšťa, premieňa srdce. A tam, kde Kristus vstal z mŕtvych, tam vždy kľučí nová nádej.

Liturgia: Sk 1, 1 – 8, zač. 1; Jn 1, 1 – 17, zač. 1; menlivé časti z Nedele Paschy; myrovanie; požehnanie pokrmov (HS: 227; PZ: 192; HP: 207; CHV: 74)

6 PO | SVETLÝ PONDELOK ODCHOD DO VEČNOSTI NAŠHO OTCA SV. METODA,

Spolu s nami stal sa svedkom o jeho zmrŕtvychvstaní. (Sk1, 22b)

Učeníci vedeli, že bez vzkriesenia by všetko ostatné stratilo zmysel. Kríž by bol tragédiou, nádej by sa rozplynula. Ale prázdny hrob zmenil vystrašených ľudí na odvážnych svedkov. Kandidát na apoštola mal byť niekto, kto „bol s nami po celý čas“. Svedectvo o vzkriesení nevyrastá z jedného silného zážitku, ale z vernosti na ceste. Z každodenného kráčania s Ježišom. Sme povolaní byť svedkami vzkriesenia. Možno sme nevideli prázdny hrob, ale môžeme dosvedčiť, čo vzkriesený Kristus urobil v našom živote. Ako priniesol odpustenie, pokoj, novú nádej. Svet dnes nepotrebuje len teórie o Bohu. Potrebuje ľudí, ktorí môžu povedať: „Stretol som Živého.“

Liturgia: Sk 1, 12 – 17. 21 – 26, zač. 2; Jn 1, 18 – 28, zač. 2 (rad.); Hebr 7, 26 – 8, 2, zač. 318; Jn 10, 9 – 16, zač. 36; antifóny a vchod z Ned. Paschy; tropár z Ned. Paschy a Metodovi; *Sláva kondak Metod., I teraz z Ned. Paschy; namiesto Sv. Bože sa spieva Ktorí ste v Krista...; prokimen a Aleluja zo Svetlého pon. a Metod.; prepustenie s krížom; sprievod okolo chr.; prikázaný sv. (HS: 227, 228, 371; PZ: 195, 350; HP: 211, 366)*

7 UT | SVETLÝ UTOROK

Ich oči boli zastreté, aby ho nepoznali. I spýtal sa ich: „O čom sa to cestou zhovárate?“ (Lk 24, 16 – 17)

Niekedy ani my nevidíme Božiu prítomnosť. Sklamanie, strach či únava môžu zakryť náš pohľad. Myslíme si, že sme sami. No nevidieť neznamená, že on tam nie je. Vzkriesený Kristus je bližšie, než si myslíme.

On vie, čo sa stalo, a predsa ich necháva hovoriť. Boh má záujem o náš príbeh, o naše otázky, o naše slzy. Neodmieta zronené srdce. Naopak, práve tam začína premieňať smútok na nádej.

Ak sa dnes cítiš ako títo učeníci – zastavený, zronený, neistý –, pamätaj: cesta sa ešte neskončila. Možno ho zatiaľ nepoznávaš, ale on kráča s tebou. A ten, ktorý sa priblížil k učeníkom, dokáže aj tvoje zastreté oči premeniť na pohľad plný svetla.

Liturgia: Sk 2, 14 – 21, zač. 4; Lk 24, 12 – 35, zač. 113; menlivé časti ako v deň Paschy, vrátane *Ktorí ste v Krista...*, prokimen a *Aleluja* zo Svetlého utorka; prepustenie s krížom (HS: 230; PZ: 196; HP: 211)

8 ST | SVETLÁ STREDA

Videl som Pána ustavične pred sebou, lebo je po mojej pravici, aby som nezakolísal. (Sk 2, 25)

To je tajomstvo vnútornej stability. Nie okolnosti, ale prítomnosť Pána dáva srdcu pevnosť. Keď je on po našej pravici, aj keď sa svet otriasa, naše vnútro môže zostať pevné.

„Preto sa teší moje srdce... aj telo mi spokojne spočíva v nádeji.“ Vzkriesenie prináša radosť, ktorá presahuje emócie. Je to hlboká istota, že náš život je ukotvený vo večnosti. Nádej nie je únik z reality – je to svetlo, ktoré preniká realitu až do jej najtemnejších miest.

Boh vzkriesil Ježiša. A ten istý Boh pôsobí aj dnes. To, čo ťa chce držať v moci, nemá nad tebou absolútnu vládu.

Keď budeš mať Pána pred sebou, keď mu dovoľíš stáť po tvojej pravici, tvoje srdce môže nájsť radosť aj uprostred boja. Lebo vzkriesenie znamená, že nádej je silnejšia než strach a život silnejší než smrť.

Liturgia: Sk 2, 22 – 36, zač. 5; Jn 1, 35 – 51, zač. 4; menlivé časti ako v deň Paschy, vrátane *Ktorí ste v Krista...*, prokimen a *Aleluja* zo Svetlej stredy; prepustenie s krížom (HS: 231; PZ: 197; HP: 212)

9 ŠT | SVETLÝ ŠTVRTOK

Ako sa môže človek narodiť, keď je starý? (Jn 3, 4)

Koľkokrát si aj my povieme: Už je neskoro. Už som veľa pokazil. Už sa nezmením. Vek tu neznamená len roky – znamená našu minulosť, zranenia, zlyhania, zaužívané spôsoby myslenia. Zdá sa nám, že nový začiatok patrí mladým, silným, „čistým“. A Ježiš odpovedá radikálne: „Ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha...“ Nehovorí o oprave starého života. Hovorí o novom narodení. To je obrovská nádej. Boh nás nepozýva len trocha sa polepšiť. On ponúka nový život. Narodenie z Ducha nie je výsledkom našej snahy, ale Božej moci. Tak ako sme si nemohli zabezpečiť prvé narodenie, tak si nemôžeme „naplánovať“ ani to druhé. Je to dar. Možno si myslíš, že si príliš starý na zmenu. Alebo si vzdialený od Boha. Svätý Duch dokáže vdychnúť život aj tam, kde je únava, prázdnota či rezignácia. Boh sa nepozera na to, koľko máš rokov, ale či si otvorený. Nové narodenie nie je o veku – je o viere. Keď zatúžiš po svetle, Duch môže konať.

Liturgia: Sk 2, 38 – 43, zač. 6; Jn 3, 1 – 15, zač. 8; menlivé časti ako v deň Paschy vrátane *Ktorí ste v Krista...*, prokimen a *Aleluja* zo Svetlého štvrtka; prepustenie s krížom (HS: 231; PZ: 197; HP: 212)

10 PIA | SVETLÝ PIATOK

Strávi ma horlivosť za tvoj dom. (Jn 2, 17)

Po vzkriesení sa chrámom stáva naše srdce. No niekedy sa aj v našom vnútri nahromadia „stoly“, ktoré tam nepatria – kompromisy, povrchnosť, duchovná vlačnosť, strach či vypočítavosť. A vzkriesený Kristus prichádza s rovnakou horlivosťou.

Jeho očistenie nie je zničením, ale oslobodením. Keď prevracia stoly, robí miesto pre skutočné stretnutie s Otcom. A práve táto horlivosť lásky ho privedie k vzkrieseniu. Vzkriesenie nám hovorí: Boh sa nevzdal svojho domu. Nevzdal sa teba. Má horlivú lásku, ktorá nechce, aby si žil polovične. Chce tvoje srdce čisté, slobodné, plné života.

Ak dnes cítiš, že Ježiš niečo v tvojom živote premieňa, možno aj bolestivo, nezľakni sa. To je horlivosť lásky. A kde Kristus očisťuje, tam zároveň kriesi. Tam, kde odstráni to staré, tam prinesie niečo nové – čo už nikto nemôže vziať.

Liturgia: Sk 3, 1 – 8, zač. 7; Jn 2, 12 – 22, zač. 7; menlivé časti ako v deň Paschy vrátane *Ktorí ste v Krista...*, prokimen a *Aleluja* zo Svetlého piatka; prepustenie s krížom; voľnica (HS: 232; PZ: 198; HP: 213)

11 SO | SVETLÁ SOBOTA

Ale aj Ján krstil v Enone, lebo tam bolo veľa vody. (Jn 3, 24)

Tam, kde je dostatok vody, môže prísť očista. Tam, kde je dostatok Božej milosti, môže prísť premena. Ľudia prichádzali dobrovoľne – s túžbou po zmene, s vedomím, že ich srdce potrebuje obnovu. Zaujímavá je aj poznámka, že Ján ešte nebol uväznený. Je to tiché pripomenutie, že čas milosti má svoje obdobie. Sú chvíle, keď je priestor konať, rozhodnúť sa, prísť k prameňu. Nemáme odkladať svoje obrátenie na neurčito. Dnes je pri nás Kristus. Zostáva. Čaká. Otázka znie: Prídem aj ja k „vode“? Dovoľím Bohu, aby ma očistil a dal mi nový začiatok?

Liturgia: Sk 3, 11 – 16, zač. 8; Jn 3, 22 – 33, zač. 11; menlivé časti ako v deň Paschy vrátane *Ktorí ste v Krista...*, prokimen a *Aleluja* zo Svetlej soboty; prepustenie s krížom (HS: 232; PZ: 198; HP: 214)

12 NE | DRUHÁ NEDEĽA PO PASCHE – O TOMÁŠOVI

„Pokož vám!“ (Jn 20, 26b)

Nie je to výčitka. Boh neprichádza, aby nás zahanbil za naše slabosti, ale aby do nich priniesol svoj pokoj. Je tam Tomáš, ktorý chcel dôkaz. Ježiš ho neobchádza ani nekarhá. Obracia sa priamo k nemu: „Vlož sem prst...“ Kristus sa nebojí našich otázok. Nebojí sa našich rán ani pochybností. On ich berie vážne. Dokonca nám ponúka svoje rany ako odpoveď. Ježišove rany nezmizli po zmrtvýchvstaní. Zostali ako znak lásky, ktorá prešla utrpením. A práve cez ne vedie cesta k viere. Aj my máme svoje „zatvorené dvere“ – strach, sklamanie, neistotu. Aj my máme chvíle, keď chceme vidieť a dotknúť sa. A práve tam prichádza Ježiš. Stojí uprostred nášho života a hovorí: „Pokož vám.“ Možno dnes nepočuje výčitku za svoju slabú vieru. Počuješ pozvanie: Nebuď neveriaci, ale veriaci. Dovoľ Kristovi vstúpiť aj cez zatvorené dvere svojho srdca.

Liturgia: Sk 5, 12 – 20, zač. 14; Jn 20, 19 – 31, zač. 65; predobraz. antif. a blažen. (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedeľným *pripivom*); menlivé časti z Nedele o Tomášovi (HS: 233; PZ: 199; HP: 214)

13 PO | HIEROMUČENÍK ARTEMÓN A SPOL.

*Naplňte ná-
doby vodou! (Jn 2, 7)*

Pascha nám pripomína, že Boh premieňa obyčajnú vodu nášho každodenného života na víno radosti a nového začiatku. Nepotrebuje našu dokonalosť, potrebuje našu ochotu naplniť nádoby. A to „až po okraj“ – nie napoly, nie z opatrnosti, ale celým srdcom. Možno aj dnes stojí pri nás Mária a potichu nám hovorí: „Urob všetko, čo ti povie.“ Možno nás Ježiš pozýva k jednoduchému kroku viery – odpustiť, začať znova, dôverovať viac než doteraz. Keď mu dáme to málo, čo máme, on z toho urobí viac, než si vieme predstaviť.

Nech je toto veľkonočné obdobie časom, keď dovolíme Kristovi naplniť naše prázdne nádoby – a premeniť ich na prameň radosti, ktorý poteší nielen nás, ale aj tých, ktorých nám posielal do cesty.

Liturgia: Sk 3, 19 – 26, zač. 9; Jn 2, 1 – 11, zač. 6; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedeľným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o Tomášovi (HS: 233; PZ: 199; HP: 214)

14 UT | RÍMSKY PÁPEŽ MARTIN VYZNÁVAČ

*Lebo Boh neposlal Syna
na svet, aby svet odsúdil. (Jn 3, 17)*

Boh nedáva odpoveď v podobe zákona, ale v podobe vzťahu. Nedáva vysvetlenie utrpenia, ale vstupuje doň. Posiela svojho Syna nie ako sudcu so zdvihnutým prstom, ale ako Spasiteľa s otvorenou náručou. To je jadro kresťanskej nádeje – že nad našim životom nestojí rozsudok, ale milosrdenstvo.

„Kto v neho verí, nie je súdený.“ Veriť znamená viac, než súhlasí rozumom. Znamená zveriť sa. Oprieť sa o Krista aj vtedy, keď nerozumieme. Prijatť, že sme milovaní, skôr než si to zaslúžime. A práve táto dôvera otvára dvere večnému životu – už teraz, v hĺbke srdca.

Liturgia: Sk 4, 1 – 10, zač. 10; Jn 3, 16 – 21, zač. 10; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedeľným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o Tomášovi (HS: 233; PZ: 199; HP: 214)

15 ST | APOŠTOLI ARISTARCH, PUUDENT A TROFIM

*Spoznali ich, že
boli s Ježišom. (Sk 4, 13b)*

Byť s Ježišom mení človeka zvnútra. Aj dnes svet potrebuje ľudí, na ktorých bude vidno, že „boli s Ježišom“. Možno nebudeme mať vždy správne slová. Možno si budeme pripadať slabí či nedostatoční. No ak budeme s ním – v modlitbe, v tichu, v každodennej vernosti – on dá našim krokom odvahu a našim slovám silu.

Skutočná múdrosť sa rodí zo spoločenstva s Kristom. A práve z tejto blízkosti vyrastá odvaha, ktorá dokáže meniť svet.

Liturgia: Sk 4, 13 – 22, zač. 11; Jn 5, 17 – 24, zač. 15; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedeľným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o Tomášovi (HS: 233; PZ: 199; HP: 214)

Michal Kuruc

16 ŠT | MUČENICE A PANNY AGAPA, IRENA A CHIONIA

*Kto počúva moje slovo a verí..., pre-
šiel zo smrti do života. (Jn 5, 24)*

Nie raz na konci dejín, ale už teraz, uprostred obyčajného dňa. Kristus nehovorí o budúcej možnosti, ale o zmene stavu srdca – spôsobe, akým človek hľadá na realitu. To je skutočná viera. Agapa, Irena a Chionia či mnohí iní mučeníci nezomreli ako porazení. To nebola prehra, ale víťazstvo, pretože získali oveľa viac. Smrť pre nich nebola stenou, ale dverami k tomu, ktorý dával ich životu zmysel. Vzkriesenie mení perspektívu. Čoho sa dnes bojíš? Straty mena, istoty, pohodlia? Ony stratili všetko, čo svet považuje za hodnotu, a predsa získali Život s veľkým Ž. Viera nie je únik z reality, ale nový horizont, z ktorého sa realita vidí pravdivejšie. Svätý Bazil Veľký píše, že kto sa drží Krista, už stojí na brehu večnosti. A kto stojí na tomto brehu, nemusí sa báť vln.

Liturgia: Sk 4, 23 – 31, zač. 12; Jn 5, 24 – 30, zač. 16; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedeľným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o Tomášovi (HS: 233; PZ: 199; HP: 214)

17 PIA | PREPODOBNÍ OTCOVIA SIMEON A AKAKIOS

*... nehľadám svoju vôľu,
ale vôľu toho, ktorý ma poslal. (Jn 5, 30b)*

Poslušnosť môže znieť nepriateľsky, ako čosi, čo obmedzuje slobodu. Poslušnosť však znamená zrieknuť sa toho, čo chcem, na čo mám nárok, a prijať vôľu a nárok druhého, no múdrejšieho. S poslušnosťou je to ako s ladením hudobného nástroja. Bez správneho ladenia nástroj vydáva iba chaotický hluk. Ale po naladení majstrom z neho zaznieva krásna hudba.

Mnohí mnísi a púštni otcovia sa učili poslušnosti, lebo tá vedie k harmónii života a srdca. Poslušnosť potláča sebeckto a vytvára v srdci priestor na konanie Božej vôle a na skutky jeho múdrosti. Kristova smrť na kríži v poslušnosti Otcovi a víťazstvo nad smrťou nás učí, že život prichádza cez odovzdanie sa Bohu. Skús dnes povedať: „Pane, nie moja predstava, ale tvoja múdrosť.“ V tom možno nájsť skutočnú slobodu a pokoj.

Liturgia: Sk 5, 1 – 11, zač. 13; Jn 5, 30b – 6, 2, zač. 17; predobraz. antif. a blažen. (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedeľným *pripívom*); menl. časti z Nedele o Tomášovi; zdržanlivosť od mäsa (HS: 233; PZ: 199; HP: 214)

18 SO | PREPODOBNÝ JÁN, UČENÍK SVÄTÉHO GREGORA DEKAPOLITU

*Nehľadáte ma preto, že ste vi-
deli znamenia... (Jn 6, 26)*

Ludia často prichádzajú k Ježišovi s očakávaním okamžitého riešenia svojich potrieb – chlieb pre hladný žalúdok, útechu pre duševnú únavu. Ježiš však ponúka vzácnejší chlieb – ten, ktorý sýti srdce a dáva život. Rovnako aj my často až veľmi konkrétne vieme, čo chceme: pohodlie, istoty, uzdravenie z choroby, vyriešenie problému, zmenu toho druhého... Ale čo naozaj potrebujeme, nie vždy vieme rozoznať. Vzkriesený Kristus nás učí nehľadať povrchné uspokojenia, ale hlbšie naplnenie, ktoré pramení z Božej prítomnosti a lásky. Pascha v nás otvára túžbu po niečom väčšom, než môžeme nájsť na tomto svete. V Pasche môžeme vidieť za konečnosť sveta a zatúžiť po pravde, pokoji a večnom živote. Je to pozvanie žiť nielen telom, ale srdcom a dôverovať Bohu, že prevýši naše túžby.

Liturgia: Sk 5, 21 – 33, zač. 15; Jn 6, 14 – 27, zač. 19; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedeľným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o Tomášovi (HS: 233; PZ: 199; HP: 214)

19 NE TRETIA NEDELA PO PASCHE – O MYRONOSIČKÁCH

... keď sa pozreli, videli, že kameň je odvalený... (Mk 16, 4)

Myronosičky kráčajú k hrobu, aby dokončili pomazanie Ježišovho tela. Ženie ich láska, ale sú naplnené aj strachom, veď nevedia presne, čo ich čaká. A predsa idú v nádeji a konajú verne. Ich krok vernosti sa stáva miestom Božieho zásahu. Hrob je prázdny – vzkriesenie prichádza tam, kde človek dôveruje aj bez úplného pochopenia. Sv. Ján Zlatoústý poukazuje na to, že ženy videli Pána skôr než apoštoli, pretože neustúpili strachu a zostali pri Kristovi až do konca. Ich odhodlanie ukazuje, že viera nie je len pocit, ale rozhodnutie konať aj v neistote. Pascha nás učí, že skutočné Božie konanie sa často začína v tichých gestách vernosti, a že odvážny krok v neistote otvára srdce zázraku, ktorý presahuje naše očakávania. Ako keď drobné semienko začína kľíčiť pod zemou. Nevidíme, ale život sa rodí.

Liturgia: Sk 6, 1 – 7, zač. 16; Mk 15, 43 – 16, 8, zač. 69; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o myronosičkách (HS: 234; PZ: 200; HP: 216)

20 PO PREPODOBNÝ TEODOR TRICHINAS

Ak nevidíte znamenia a divy, neveríte. (Jn 4, 48)

Prečo Boh neurobí nejaké zázraky, aby celý svet uveril? Alebo aspoň aby môj syn či dcéra uverili? Očakávame, že viera je následkom zázraku. Kráľovský úradník v evanjeliu však ukazuje presný opak: jeho syn je vážne chorý, a predsa ho Ježišova odpoveď naplní vierou, skôr než uvidí zázračné uzdravenie. To ukazuje, že viera nie je reakcia na zázrak, ale predchádza jeho uskutočnenie. Niekedy si myslíme, že Božie pôsobenie sa prejaví okamžite vo vonkajších okolnostiach, ale často sa najprv musí zmeniť naše vnútro. Pascha nás učí, že Boh koná aj vtedy, keď ešte nevidíme výsledky. Cesta domov úradníka je obrazom našich dní: môžeme veriť Božiemu slovu a jeho príslubom, aj keď okolnosti sa ešte nemenia. Viera otvára priestor pre Božiu prítomnosť a pokoj, ktorý predchádza zázrak.

Liturgia: Sk 6, 8 – 7, 5a. 47 – 60, zač. 17; Jn 4, 46b – 54, zač. 13; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o myronosičkách (HS: 234; PZ: 200; HP: 216)

21 UT MUČENÍK JANUÁR A SPOL.

Nezháňajte sa za po-
minutelným pokrmom... (Jn 6, 27)

Často sa aj my v modlitbách sústredíme na skutky – čo musíme urobiť, splniť alebo vyprosiť, aby sme boli s Bohom zadobre. Ježiš však obracia toto myslenie typu – človek uspokojuje Boha – hore nohami. Boh dáva „Boží chlieb“, ktorý jediný dokáže uspokojiť vnútorný hlad človeka po zmysle, láske a prijatí. Tým chlebom je Ježiš s tým najväčším skutkom človeka je viera v neho. Zatiaľ čo starozákonná manna padala z neba, aby Izraeliti prežili na ceste do zaslúbenej zeme, Ježiš zostupuje z neba, aby nám otvoril cestu k Otcovi. Nie je len poskytovateľom darov, ale darom samotným. Podobne ako v priateľstve. Rovnako ako keď nás viac ako dary teší prítomnosť priateľa, keď dôverujeme Kristovi, aj obyčajná práca sa stáva miestom stretnutia s ním. Ak postavíme do stredu snaženia vieru v Krista, náš každodenný „zápas o chlieb“ získa nebeský rozmer.

Liturgia: Sk 8, 5 – 17, zač. 18; Jn 6, 27 – 33, zač. 20; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo 1. a 2. antifóna Paschy a 3. každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Ned. o myronosičkách (HS: 234; PZ: 200; HP: 216)

22 ST PREPODOBNÝ TEODOR SYKEÓNSKY

Ja som chlieb
života. (Jn 6, 35)

Ježiš neponúka len radu a morálne pravidlo, ale seba samého. Chlieb sa neobdivuje z diaľky – láme sa a je. Chlieb je niečo praktické a každodenne používané, niečo prirodzené. Nie je to vec, ktorá sa uloží na poličku na nasledujúce mesiace. Tak je to aj so vzťahom k Bohu: živí sa časom, dôverou a blízkosťou. Ak sa s niekým nestretávame, vzťah ochladne. Podobne je to s vierou.

Mnohí sa boja, že ak prídu k Bohu so slabosťou, budú odmietnutí. No Kristus sľubuje: „Kto ku mne príde, toho nevyženie.“ Je to ako domov, kde aj po zlyhaní zostávajú dvere otvorené, alebo miesto, kde sa po ťažkom dni vrátiš k niekomu, kto ťa objíma a dodá silu. Boh nás nechce udupať, pokoriť. Boh sa neunaví čakať. On nie je sudca, ale Otec, ktorý prestiera stôl. Stačí prísť a dovoliť mu, aby nás nasýtil pokojom, ktorý svet nevie dať.

Liturgia: Sk 8, 18 – 25, zač. 19; Jn 6, 35 – 39, zač. 21; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o myronosičkách (HS: 234; PZ: 200; HP: 216)

23 ŠT VELKOMUČENÍK, TRIUMFÁTOR A DIVOTVORCA JURAJ

... svet vás nenávidí. (Jn 15, 19)

Ježiš hovorí, že svet bude nenávidieť tých, čo ho nasledujú. To nie je hrozba, ale realistické upozornenie, že svet sa bráni svetlu, keď odhaľuje jeho temnotu. Svätý Juraj je dôkazom týchto Ježišových slov, ale zároveň príkladom človeka s vierou, ktorý sa rozhodol neuhnúť ani pod tlakom nenávisťi a temnoty. Strach síce kričí, že treba ustúpiť, ale láska a viera sú silnejšie než strach. Juraj je ako strom v búrke – vietor ho ohýba, no korene držia pevne. Práve Kristovo vzkriesenie dodáva odvahu a silu obstáť aj v najťažších búrkach. Ono ukazuje, že aj keď navonok víťazí temnota, svetlo má posledné slovo, vzkriesený Kristus má posledné slovo – a to slovo je život.

Liturgia: Sk 8, 26 – 39, zač. 20; Jn 6, 40 – 44, zač. 22 (radové); Sk 12, 1 – 11, zač. 29; Jn 15, 17 – 16, 2, zač. 52 (Jurajovi); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropáre z Ned. o myronosičkách a Jurajovi, *Sláva kondak Jurajovi, I teraz*, kondak z Nedele o myronosičkách; prokimen, *Aleluja* a pričasten z Nedele o myronosičkách a Jurajovi (HS: 234, 373; PZ: 200, 352; HP: 216, 367)

24 PIA MUČENÍK SÁVA STRATILAT

Ja som
chlieb života. (Jn 6, 48)

Ježiš je chlieb, ktorý sa dáva svetu. Zmysel chleba nie je, aby zostal celý, ale aby nasýtil. Na to sa však musí lámať. Taká je aj Kristova obeta – nie strata, ale darovanie. Moc sa často chápe ako schopnosť presadiť sa, ovládnuť, zvíťaziť. Kristus ukazuje inú silu: silu daru. Na kríži sa nebráni, a predsa práve tam víťazí. „... smrťou smrť premohol...“; to je paradox Paschy – slabosť sa stáva zdrojom života. Ako svieca. Keď horí, ubúda z nej, ale práve vtedy dáva svetlo. Keby sa chcela „zachovať“, nechala by nás v tme. Podobne rodič, ktorý obetuje čas pre dieťa, nestráca, ale buduje – svoje dieťa i svoj vzťah s ním. Kristova obeta premieňa predstavu moci: víťazí ten, kto sa vie darovať. Skutočná sila nie je v tom, koľko si udržíme pre seba, ale koľko lásky dokážeme rozdať. V darovaní sa človek nezmenšuje – rastie.

Liturgia: Sk 8, 40 – 9, 19a, zač. 21; Jn 6, 48 – 54, zač. 23; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o myronosičkách; zdržanlivosť od mäsa (HS: 234; PZ: 200; HP: 216)ß

*Toto vám prikazu-
jem: aby ste sa milovali. (Jn 15, 17)*

To je Ježišovo jediné prikázanie. Láska je jadrom Nového zákona. Ale hneď dodáva, že svet môže učeníkov nenávidieť. Láska teda nie je sladký cit, ale odvážne rozhodnutie, lebo táto láska bude nenávidená vo svete, ktorý si osvojil zlo a nenávisť. Keď sa niekto rozhodne žiť čestne v prostredí, kde sa podvádza, stáva sa nepohodlným. Nie preto, že kričí, ale preto, lebo jeho život je zrkadlom. Ježiš pripravuje svojich učeníkov na to, že vernosť tejto láske bude bolieť. No zároveň ich uisťuje, že ak zostanú v jeho láske, nebudú sami. Láska, ktorá vychádza z Boha, nie je slabosť. Je to sila, ktorá ticho mení svet – nie mečom, ale vytrvalosťou dobra.

Liturgia: Sk 9, 19b – 31, zač. 22; Jn 15, 17 – 16, 2, zač. 52 (radové); 1 Pt 5, 6 – 14, zač. 63; Mk 6, 7 – 13, zač. 23; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropáre z Nedele o myronosičkách a Markovi, *Sláva* kondak Markovi, *I teraz*, kondak z Nedele o myronosičkách; prokimen, *Aleluja* a pričasten z Nedele o myronosičkách a Markovi (HS: 234, 374; PZ: 200, 353; HP: 216, 369)

*Môj čas ešte nenadi-
šiel, ale váš čas je stále tu. (Jn 7, 6)*

Ježiš nekráča do Jeruzalema okázalo, ale akoby potichu. Jeho „bratia“ ho vyzývajú, aby sa ukázal, aby si získal pozornosť. On však odpovedá, že jeho čas ešte neprišiel. Kristus nepodlieha tlaku popularity ani potrebe zapáčiť sa. Vie, že pravda nepotrebuje reklamu. Pravda potrebuje, aby dozrel čas, alebo skôr, aby tí, ktorí ju budú počuť, boli zrelí na jej prijatie. Žijeme vo svete, kde sa hodnotí podľa viditeľnosti a za pravdu sa považuje to, čo prehlušuje všetko ostatné. Božie dielo však rastie v tichu, v skrytosti. Nekričí, neburáca, nepremáha, ale prichádza v podobe „tichého a jemného vánku“, v ktorom sa Boh dáva poznať tým, čo bdejú. Nedajme sa ani my zlákať hlukom, ale hľadajme trpezlivo pravdu, ktorá prichádza v tichom vánku, v skrytosti, za zatvorenými dverami, v stretnutí s Kristom v modlitbe.

Liturgia: Sk 10, 21 – 33, zač. 25; Jn 7, 1 – 13, zač. 25; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o porazenom, okrem kondaku Paschy (HS: 236; PZ: 203; HP: 218)

Chceš ozdraviť? (Jn 5, 6)

V centre evanjelia je muž, ktorý tridsaťosem rokov nesie svoje ochrnutie. Je to človek, ktorý uviazol v čakárni na zázrak, pritom však stratil nádej v ľudí. Čaká, a pritom nerozoznáva možnosť záchran – uzdravenia. Často sme mu podobní. Máme svoje zranenia, závislosti, alebo staré hnevy. Čakáme, že „niekto“ nás zachráni, že sa okolnosti zmenia, no pritom zabúdame, že „Prameň života“ stojí priamo pred nami. Alebo skôr sme sa už udomácnili vo svojej „chorobe“ natoľko, že sa bojíme „vstať“ a niešť „svoje lôžko“ zodpovednosti. Byť zdravý znamená totiž vojsť do neznámych situácií. Preto sa Ježiš pýta: „Chceš ozdraviť?“ Hriech je skutočné ochrnutie duše, ale chceme vstať? Keď vstaneme, musíme kráčať! „Hľa, ozdravel si, už nehreš...!“ Uzdravenie nie je cieľ, ale začiatok novej cesty – cesty k Bohu.

Liturgia: Sk 9, 32 – 42, zač. 23; Jn 5, 1 – 15, zač. 14; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o porazenom (HS: 236; PZ: 203; HP: 218)

*Ako to, že sa vyzná v kni-
hách, keď sa neučil? (Jn 7, 15)*

Uprostred sviatkov Ježiš vstupuje do chrámu a učí. Ľudia sa čudujú: „Ako to, že vie Písma, keď sa neučil?“ A on odpovedá: „Moje učenie nie je moje, ale toho, ktorý ma poslal.“ Ježiš nehľadá vlastnú slávu. Pravá múdrosť sa rodí z poslušnosti Bohu a z konania jeho vôle. Mnohí si myslia, že múdrosť je množstvo poznatkov a znalostí. No asi každý pozná človeka, ktorý má diplomy a tituly, a predsa „nevie žiť“. A jednoduchého, ktorý nemá vzdelanie, ale ide z neho pokoj a jeho slová sú hodné zamyslenia. Sv. Gregor Naziánsky hovorí, že teológom je ten, kto sa modlí. Múdrosť neprichádza len štúdiom, ale čistotou srdca. Ak chceme rozumieť Kristovi, nestačí ho skúmať zvonka. Treba sa rozhodnúť konať Božiu vôľu v poslušnosti.

Liturgia: Sk 14, 6b – 18, zač. 34; Jn 7, 14 – 30, zač. 26; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; menlivé časti z Polovice Päťdesiatnice; namiesto Dôstojné je sa spieva z Polovice (HS: 238; PZ: 205; HP: 220)

*Kto je moje telo a pije
moju krv, ostáva vo mne... (Jn 6, 56)*

To nie je len symbol blízkosti, ale skutočné spojenie. Ako chlieb, ktorý zjeme, sa stáva energiou pre telo, tak Eucharistia sa stáva silou pre dušu. Katechizmus hovorí, že sväté prijímanie nás hlbšie zjednocuje s Kristom, odpúšťa všedné hriechy a posilňuje lásku. Nie je to magický úkon, ale živý vzťah: Kristus vstupuje do nášho vnútra, aby liečil, osvecoval a premieňal. Železo je chladné a tmavé, no keď zostane v plameni, začne žiariť a páliť. Nezmení podstatu, ale prijme vlastnosti ohňa. Tak je to s človekom, ktorý často prijíma Eucharistiu s vierou – postupne sa v ňom rozhorí Kristova trpezlivosť, pokoj a schopnosť odpúšťať. Kristus nás neopravuje zvonka ako pokazený stroj. Premieňa nás zvnútra, aby sme mysleli, cítili a konali viac ako on.

Liturgia: Sk 10, 1 – 16, zač. 24; Jn 6, 56 – 69, zač. 24; predobrazujúce antifóny a blaženstvá (alebo prvá a druhá antifóna Paschy a tretia každodenná s nedelným *pripívom*); menlivé časti z Nedele o porazenom, okrem kondaku Paschy (HS: 236; PZ: 203; HP: 218)

Ja som svetlo sveta. (Jn 8, 12)

Človek bez svetla si zvykne na prítomie. Ak sa v tom šere náhle rozsvieti, začnú ho bolieť oči. Aj Kristovo svetlo sa stáva nepríjemným, pretože odhaľuje pravdu. Osvetľuje naše postoje, naše skryté úmysly, naše hriechy. Farizeji sa s ním sporia, lebo jeho svetlo narúša ich prítomie, ich spokojnosť, ich uspokojené svedomie. To svetlo je však veľmi potrebné. Sv. Bazil Veľký píše, že duša potrebuje Boha, aby poznala pravdu. Kristovo svetlo je ako maják pri mori. Nemení búrku, ale ukazuje smer. Kto sa ním riadi, dopláva bezpečne do prístavu. Aj my potrebujeme Kristovo svetlo, aby nás viedlo.

Liturgia: Sk 10, 34 – 43, zač. 26; Jn 8, 12 – 20, zač. 29 (radové); Sk 12, 1 – 11, zač. 29; Lk 5, 1 – 11, zač. 17; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár z Polovice Päťdesiatnice a Jakubovi; *Sláva* kondak Jakubovi, *I teraz* z Polovice Päťdesiatnice; prokimen, *Aleluja* a pričasten z Polovice Päťdesiatnice a Jakubovi; namiesto *Dôstojné* je sa spieva *Anjel zvestoval a Osviet' sa* (HS: 238, 376; PZ: 205, 355; HP: 220, 371)

Jaroslav Girovský

OTEC KYRIAK PÍŠE...

Zamysleli ste sa niekedy nad otázkou, kedy sa vlastne z evanjeliového čítania dozvedáme o Kristovom zmŕtvychvstaní? Pascha, Vzkriesenie Ježiša Krista, Božieho Syna, je totiž ústrednou udalosťou, okolo ktorej sa všetko sústreďuje. Správna odpoveď je Veľká sobota. Na samotnú Nedeľu Paschy, ale v chráme nečítame žiadne evanjelium o vzkriesení. Sme však účastníkmi tohto zázraku, pretože chrám, do ktorého vstupujeme, je prázdny hrobom, kde nenájdeme mŕtve Ježišovo telo, ale živú hlavu Cirkvi, na ktorú sa môžeme opäť naštepiť. Preto potom môžeme spievať slová: „Videli sme Kristovo Vzkriesenie...“ Kolkokrát počas týchto svätých a svetlých dní zaznie z našich úst tropár *Christos voskrese?* Sú to desiatky či stovky opakovaní? Predsa sa nám však ponúka omnoho viac: aby tieto slová zaznievali nielen z našich úst, ale z našich životov, z našich postojov, z nášho prežívania spoločenstva v Cirkvi, ale aj vo svete. Veď apoštol Jakub hovorí, že viera bez skutkov je mŕtva. Ako by potom mohla skutočne žiť naša viera v Kristovo vzkriesenie, ak by sme ju nedosvedčovali aj svojím životom? Ten, ktorý vstal z mŕtvych, chce vstúpiť do našich srdiec, aby tam priniesol pokoj, o ktorý sa mnohokrát márne snažíme iba vlastnými silami. ✕

SVÄTÉ LITURGIE V APRÍLI NA VAŠE A NAŠE ÚMYSLY:

za čitateľov – 12. apríl, Chrám sv. apoštolov Petra a Pavla v Zbehnove, slúži otec Ján Sabol

za priateľov Slova – 14. apríl, 17.00 h, Chrám sv. archanjela Michala v Hrabovčíku, slúži otec Marek Baran

za autorov – 19. apríl, 09.00 h, Kaplnka sv. Makríny v kláštore sestier baziliánok v Prešove, slúži otec Miroslav Chorendžák

za redakciu – 26. apríl, Kaplnka sv. Kríža v exercičnom dome jezuitov v Prešove, slúži otec Miroslav Dancák

„Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás vo svojom veľkom milosrdenstve vzkriesením Ježiša Krista z mŕtvych znovuzrodil pre živú nádej.“
(1 Pt 1, 3)

Požehnané sviatky Vzkriesenia nášho Spasiteľa Ježiša Krista vám praje

ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA
JUDr. STANISLAV KAŠČÁK, s. r. o.
PRÁVNE SLUŽBY A PORADENSTVO

MAJSTROVSTVÁ KŇAZOV VO FUTSALE

POLSKO ► V poľskom Lubline odštartovali 10. februára 18. majstrovstvá Európy kňazov vo futsale (*Euro Priest 2026*), na ktorých sa zúčastnilo 18 tímov a 255 kňazov z celej Európy. Do turnaja sa zapojili družstvá z Albánska, Bieloruska, Bosny a Hercegoviny, Česka, Chorvátska, Talianska, Kazachstanu, Kosova, Malty, Poľska, Portugalska, Rakúska, Rumunska, Slovenska, Slovinska, Srbska, Ukrajiny a Maďarska.

Slovenskí kňazi vstúpili do šampionátu výborne. V úvode zdolali Taliansko presvedčivo 9 : 0, následne si poradili aj so Srbskom 10 : 0. Skupinovú fázu uzavreli remízou s Rumunskom 4 : 4 a postúpili do štvrtfinále. V ňom narazili na Chorvátsko. Po vyrovnanom priebehu sa zápas skončil remízou 1 : 1 a o postupujúcom rozhodli pokutové kopy. V penaltovom rozstrele mali viac šťastia Chorváti, ktorí zvíťazili 3 : 2. Slovenská reprezentácia kňazov, zložená z kňazov oboch obradov z celého Slovenska, vstúpila

do druhého hracieho dňa zápasom proti Maďarsku. Po vyrovnanom priebehu podľahla tesne 1 : 2, čo rozhodlo o tom, že Slováci bojovali o 7. miesto. V zápase o konečné umiestnenie však slovenský tím ukázal odhodlanie aj bojovnosť. Proti Bielorusku zvíťazil 2 : 1, čím si zabezpečil konečné 7. miesto.

Majstrovstvá v Lubline neboli len o výsledkoch. Podľa organizátorov aj účastníkov išlo o stretnutie, modlitbu a budovanie bratstva medzi kňazmi, kde šport slúžil ako prostriedok jednoty a porozumenia. Mesto sa počas týchto dní stalo skutočnou „metropolou európskeho kňazského futbalu“, v ktorej sa prirodzene spájala duchovný rozmer s férovou športovou súťažou. Večerný slávnostný ceremoniál vo štvrtok 12. februára symbolicky uzavrel celý šampionát. V piatok sa jednotlivé reprezentácie vydali na cestu domov s novými skúsenosťami, priateľstvami a spoločnými zážitkami. (Peter Paľovčík; foto: TSKE)

PÔSTNA FORMÁCIA V ZÁMORÍ

USA ► Gréckokatolícke farnosti sv. Mikuláša a Presvätej Bohorodičky v severozápadnej Indiane v Spojených štátoch amerických využili príležitosť rásť v učeníctve a spoločenstve spolu s kombinovanou formáciou počas tamojších nedeľných škôl (ECF) pre deti a dospelých, ktoré sa začali v prvú nedeľu Veľkého pôstu 22. februára. Deti absolvovali krátku lekciu spevu, aby sa pripravili na spev božskej liturgie na Kvetnú nedeľu. Naučili sa aj teológiu ikonografie, aby sa pripravili na Nedeľu ortodoxie, a počas božskej liturgie išli v sprievode so svojimi ikonami. Na biblickom štúdiu pre dospelých, ktoré viedol Tony McCullough, farník Farnosti Presvätej Bohorodičky, bolo treba pridať ďalšie stoličky. Corinne Coxová, farníčka Farnosti sv. Mikuláša, povedala, že biblické štúdium bolo v ich farnosti dlho očakávané a že bola veľmi rada, keď počula o spojitostiach s Mesiasom.

ECF zakončili nedeľnou večernou liturgiou v Kostole sv. Mikuláša. Rodiny z Farnosti Presvätej Bohorodičky zostali, aby sa spolu s Farnosťou sv. Mikuláša modlili a korunovali túto príležitosť spoločného učeníctva a spoločenstva oslavou. (text a foto: Eparchia v Parme)

RÍM ► V Bazilike sv. Sofie na Via di Boccea prijal 8. februára z rúk Sviatoslava Ševčuka, väčšieho kyjevsko-haličského arcibiskupa, kňazské svätenie diakon Dr. Daniel Galadza, profesor na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme a zamestnanec Dikastéria pre východné cirkvi. Daniel Galadza sa narodil v roku 1981 v Chicagu v USA, ale vyrastal v Kanade, kde jeho otec, profesor východnej liturgie Peter Galadza pôsobil vo akademických pozíciách. Otec Daniel Galadza prijal diakonát ako neženatý v roku 2018 a odvtedy diakonoval po celom svete. V januári 2024 bol diakonom aj na intronizácii metropolitu Jonáša v Prešove. Daniel Galadza ovláda okrem ukrajinčiny aj francúzsky, taliansky, nemecký, ruský i gruzínsky jazyk a rozumie aj slovenčine. Je členom *Spoločnosti pre východnú liturgiu* (SOL) a v rámci Dikastéria má na starosti liturgickú sekciu. (D. Černý)

VATIKÁN ► Generálny sekretár Synody biskupov kardinál Mário Grech informoval listom z 10. februára arcibiskupa Cyrila Vasila SJ o zriadení východnej právnickej komisie pri Generálnom sekretariáte Synody. Za člena tejto komisie bol vymenovaný aj vladyka Cyril. Rozhodnutie bolo prijaté po poslednom riadnom generálnom zhromaždení Synody biskupov so súhlasom Svätého Otca. Úlohou novozriadenej komisie je vypracovať návrhy normatívnych textov, ktoré nadviažu na právne podnety vyplývajúce z doterajšej synodálnej cesty 2021 – 2024. (TSKE)

NEMECKO ➤ Hildesheimský biskup Heiner Wilmer bol zvolený za nového predsedu Nemeckej biskupskej konferencie (DBK). Vo funkcii nahradza biskupa Georga Bätzinga a konferenciu povedie nasledujúcich šesť rokov. Zvolený bol na plenárnom zasadnutí DBK vo Würzburgu. Biskupi zároveň potvrdili vo funkciách generálnu sekretárku DBK Beate Gillesovú a hovorca Matthiasa Koppa. Gillesová je prvou ženou na čele generálneho sekretariátu DBK. Kopp, bývalý spolupracovník Rádia Vatikán, pôsobí aj ako poradca Dikastéria pre komunikáciu, pod ktoré patrí *Vatican News*. V rámci Nemeckej biskupskej konferencie bol biskup Wilmer doteraz zodpovedný za spoločenské a sociálne otázky a viedol komisiu pre spravodlivosť a mier (*Iustitia et Pax*). Je členom Kongregácie kňazov Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a autorom duchovnej literatúry. (Vatican News)

VATIKÁN ➤ Svätý Otec Lev XIV. menoval vladky Mariána Andreja Pacáka CSsR, emeritného biskupa Apoštolského exarchátu sv. Cyrila a Metoda v Toronte pre Slovákov byzantského obradu, za apoštolského vizitátora pre slovenských gréckokatolíckych veriacich žijúcich v západnej Európe. V piatok 13. marca 2026 na pravé popoludnie zverejnilo túto informáciu Tlačové stredisko Svätej stolice. Vladky Marián preberá službu vizitátora po vladkovi Milanovi Lachovi SJ, ktorý bol menovaný za nového bratislavského eparchiálneho biskup. (TK KBS)

ARCIBISKUP MAXIM V USA

USA ➤ Prešovský arcibiskup metropolita Jonáš Maxim 23. februára – 10. marca absolvoval pastoračno-pracovnú cestu do USA. Cieľom návštevy bolo posilniť putá s veriacimi v diaspóre, prehĺbiť spoluprácu s miestnymi biskupmi a podporiť jednotu Cirkvi. Súčasťou programu boli liturgické slávenia, stretnutia s predstaviteľmi Cirkvi i osobné rozhovory s veriacimi. Program sa začal liturgickými sláveniami v štáte New Jersey. V stredu 25. februára bola božská služba vo Woodland Parku, v piatok v Trentone a v sobotu utiereň a svätá liturgia v katedrále v Passaicu. V Pittsburgu sa stretol s arcibiskupom metropolitom Williamom C. Skurlom a v nedeľu 1. marca slávil archijerejskú liturgiu. V pondelok 2. marca sa vo Washingtone, D. C., uskutočnilo stretnutie so zástupcami Konferencie biskupov USA (USCCB). Následne sa metropolita stretol v New Yorku s Mons. Ronaldom Hicksom a v Newarku s kardinálom Josephom Williamom Tobinom, CSsR. Pastoračná cesta vyvrcholila v nedeľu 8. marca v Passaicu. (text a foto: TK KBS)

AUDIENCIA U PÁPEŽA

VATIKÁN ➤ Hlava Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi arcibiskup Sviatoslav Ševčuk sa vo štvrtok 12. februára stretol vo Vatikáne so Svätým Ocom. Levovi XIV. odovzdal zoznam mien zajatcov a sochu symbolizujúcu mier. Pápežovi poďakoval za solidaritu a podporu, ako aj za diplomatické úsilie Svätej stolice na ceste k spravodlivému a trvalému mieru na Ukrajine.

Arcibiskup Ševčuk zdôraznil, že Ukrajinská gréckokatolícka cirkev je partikulárna, no zároveň globálna, prítomná na všetkých kontinentoch sveta: „(...) nie je Cirkvou len pre Ukrajincov, ale je otvorená hlásaniu evanjelia všetkým národom“. Na konci audiencie arcibiskup Ševčuk opätovne pozval Leva XIV. na návštevu Ukrajiny. (text a foto: Vatican News)

SKCH NA UKRAJINE

UKRAJINA ➤ Slovenská katolícka charita (SKCH) pokračuje v pomoci obyvateľom vojnou zmietanej Ukrajiny. Generálny sekretár SKCH Filip Macák sa spolu s tímom nachádzal na Ukrajine, aby sa pri príležitosti štvrtého výročia invázie ruských vojsk stretol s partnerskými organizáciami a na vlastné oči sa presvedčil o adrešnosti pomoci. „Počas štyroch rokov vojny sme aj vďaka partnerstvu Konferencie biskupov Slovenska či minulej podpore *SlovakAid*, poskytlí pomoc súhrnne vo výške 7 632 880 eur,“ uviedol Filip Macák a dodal: „Je silné byť tu v deň výročia invázie. Vidíme, ako sa finančné prostriedky premieňajú na konkrétnu pomoc. Počúvame príbehy, ktoré sú bolestivé a smutné, ale zároveň vidíme obrovské nasadenie ľudí, ktorí pomáhajú. Mnohé hrôzy si ani nevieme predstaviť. O to viac si vážime každé gesto solidarity. Pán Boh zaplať každému, kto dokáže dať niečo zo seba pre našich susedov.“

Po začiatku okupácie 24. februára 2022 poskytovala SKCH v spolupráci s diecéznymi charitami na hraniciach materiálnu pomoc, stravu a zázemie utečencom. Odvtedy systematicky pomáha ľuďom zasiahnutým vojnou. „Stojíme pri ťažko skúšaných a trpiacich ukrajinských občanoch, malých deťoch a sirotách dovtedy, kým bude vojna trvať,“ zdôraznil Macák. SKCH pôsobí na Ukrajine už dvanásť rokov. (Tamara Lesná)

SYNODÁLNY TÍM

PREŠOV ► 10. februára sa v priestoroch Gréckokatolíckej teologickej fakulty PU v Prešove uskutočnilo druhé stretnutie aktualizovaného *Archieparchiálneho synodálneho tímu* za účasti vladyku Jonáša Maxima ako aj dvoch pozvaných bratov – pozorovateľov z Evanjelickej cirkvi a. v. a z Pravoslávnej cirkvi. Stretnutie sa začalo úvodnou modlitbou, po ktorej nasledovalo rozlišovanie. Vychádzajúc z osobnej skúsenosti členov so synodálnou cestou zaznelo viacero podnetných myšlienok a návrhov. Zdôraznená bola najmä osobná zodpovednosť za archieparchiu a aktívna angažovanosť v jej živote, potreba vzájomnej komunikácie a sieťovania farských pastoračných rád a komisií aj v rámci metropolie, ako aj dôležitosť kresťanských odborníkov v rôznych oblastiach života. Po vzájomnom zdieľaní členov tímu dostali slovo aj pozvaní bratia.

Vo svojich vystúpeniach pomenovali problémy, ťažkosti i radosti, ktoré prežívajú vo svojich cirkevných spoločenstvách, a zároveň ponúkli vlastné postrehy k vnímaniu a prežívaniu synodality. V rámci stretnutia zaznel návrh, aby sa v ďalšej práci synodálneho tímu vychádzalo aj z dokumentov archieparchiálneho zhromaždenia, ktoré sa uskutočnilo v rokoch 2013 – 2015 a aby sa na ne nadviazalo v súčasnom kontexte života a potrieb veriacich archieparchie.

Konkrétnym krokom je pripraviť synodálne stretnutie participatívnych orgánov archieparchie spolu s tými, ktorí majú na starosti prípravu archieparchiálneho zhromaždenia, ako zdôraznil vladyka Jonáš. Na záver spomenul cirkvi ako nemocnice – všetci sú chorí. Všetci – lekári aj pacienti sa potrebujeme liečiť, a tým hlavným liečiteľom – zdrojom uzdravenia je Kristus. Cirkev je o vzťahoch, o záujme, o ľudskosti. Synodalita by mala prečisťovať cesty našej komunikácie.

Stretnutie sa nieslo v duchu otvorenosti, bratského dialógu a spoločného hľadania spôsobov, ako ešte vernejšie žiť synodálnu cestu v našej miestnej cirkvi. (Adriána Cenkerová a Marcel Mojzeš; foto: Marcel Mojzeš)

VÍKEND S KRISTOM

NÍZKE TATRY ► Od štvrtkového večera do nedeľného obe- da 8. februára sa uskutočnila *víkendovka mladých*, na ktorej sa stretli vysokoškooláci i pracujúci z rôznych miest. Stretnutie bolo príležitosťou na duchovné prehĺbenie, budovanie spoločenstva i spoločný oddych. Program víkendu sa niesol v rytme modlitby, svätej liturgie, zábavy a katechéz.

Účastníkov počas víkendu povzbudzovali kňazi z Košickej eparchie. Vzácny momentom bola aj návšteva arcibiskupa Cyrila Vasiľa, ktorý mladých povzbudil vo viere a upriamil ich pozornosť na dôležitosť pevného zakorenenia v Kristovi aj uprostred každodenných povinností. V tichu modlitby a chvál mohli účastníci priniesť Bohu svoje radosti aj starosti a znovu zakúsiť, že nie sú sami. Mladí si užili aj korčuľovanie na ľade, adrenalínovú jazdu na motokárach, spoločnú prechádzku zakončenú posedením pri horúcej čokoláde či prehliadku štólne, ktorá bola pre niektorých aj ozajstnou skúškou odvahy.

Na záver víkendu zaznievalo medzi mladými presvedčenie, že za niekoľko dní sa opäť vytvorilo živé a úprimné spoločenstvo. Spoločenstvo, ktoré sa dokáže navzájom niest, povzbudzovať a pripomínať si, že aj v náročných obdobiach života možno čerpať silu z Krista. (Lucia Pirčáková)

KARNEVAL PLNÝ RADOSTI A SPOLOČENSTVA

KOROMĽA ► Nedela 8. februára patrila vo farnosti Koromľa smiechu a kreativite. Spoločnými silami obce Koromľa a farského úradu Koromľa bol úspešne zorganizovaný už 3. ročník obľúbeného karnevalu. Dom kultúry sa zaplnil maskami od výmyslu sveta. Bolo úžasné sledovať, že chuť zabávať sa nepozná vek – masky si pripravili nielen tí najmenší, ale aj mladí a skôr narodení. Nechýbala modlitba, predstavenie masiek (od rozprávkových postavičiek až po originálne domáce výtvo- ry), tanec a hudba (parket žil energiou od začiatku až do konca), zábavné hry (preverili šikovnosť aj postreh súťažiacich), pohostenie (dobroty, ktoré k pravej fašiangovej atmosfére patria). Hoci v hrách nechýbala zdravá súťaživosť, víťazom sa stal v ten deň každý, kto prispel k dobrej nálade. Všetci si odniesli nielen sladké odmeny, ale hlavne hrejivý pocit z budovania spoločenstva. (Marianna Tothová; foto: Tobiáš Miňo)

KOŠICKÉ PÁRY SI ZMERALI SILY

KOŠICE ► Pri príležitosti *Národného týždňa manželstva* sa 13. februára uskutočnilo v Košiciach netradičné podujatie s názvom *Mudrujkvíz – Čas pre naše manželstvo*. Farnosti Košice-Sever a Košice-Nad Jazerom pozvali manželov, aby na chvíľu investovali svoj čas do upevnenia vzájomného vzťahu prostredníctvom vedomostí a zábavy.

Podujatie, ktoré sa konalo v priestoroch KPC na sídlisku Podhradová, prilákalo 28 manželských párov. Organizátori pre nich pripravili dynamický program rozdelený do siedmich súťažných kôl, počas ktorých museli dvojice odpovedať na celkovo sedemdesiat otázok. Kvíz nebol len skúškou všeobecného prehľadu, ale najmä príležitosťou pre manželov spolupracovať, komunikovať a spoločne sa zasmiať.

Atmosféru večera dotváralo aj občerstvenie v réžii farnosti, ktoré poskytlo priesťor na rozhovory a zdieľanie skúseností medzi párami. *Mudrujkvíz* sa tak stal nielen súťažou, ale predovšetkým oslavou manželstva. (Tomáš Miňo; foto: Vladimír Varga)

FARSKÝ VALENTÍN

PORUBA POD VIHORLATOM ► Stalo sa už tradíciou, že sa v rámci aktivít *Národného týždňa manželstva* stretnú manželské páry našej farnosti. Tak to bolo aj 14. februára. Manželia z farnosti sazišli na liturgii v chráme ďakovať za spoločné roky a vyprosovať si požehnanie pre svoje rodiny do ďalších dní. Po liturgii nasledovala eucharistická pobožnosť s individuálnym požehnaním párov, kde si manželia opäť prizvali do svojich zväzkov samotného Boha.

Celý program pokračoval neformálnym posedením v sále domu kultúry, kde prítomné páry mali možnosť vypočuť si časť prednášky Maxa Kašparů: *Budujte šesťsten a nevyhoríte*. Záver oficiálnej časti patrilo manželskému objatiu, ktoré bolo tento rok zvolené ako viditeľný symbol *Národného týždňa manželstva*. Ďalej pokračovali rozhovormi v priateľskom duchu, a tak prispeli k prehĺbeniu partnerských vzťahov. Pritom si pochutnávali na vynikajúcich špecialitách, ktoré pripravil obecný úrad v rámci akcie *Fašiangová zabíjačka*. (Andrea Geregová, foto: Juraj Gereg)

OSLAVA MANŽELOV

KOROMĽA ► Láska je dar, o ktorý sa treba starať každý deň. Počas *Národného týždňa manželstva 2026* sme sa v našej farnosti intenzívne sústredili na tému: *Tu a teraz*. Celý týždeň sa niesol v znamení modlitieb za manželov, ktoré vyvrcholili spoločným programom. Sobotný podvečer 14. februára sme začali tam, kde každé kresťanské manželstvo čerpá silu – v chráme. Zjednotili sme sa pri modlitbe *Akatistu požehnania rodín*. Bol to moment vďačnosti a odovzdanosti doplnený požehnaním manželov. Program pokračoval v dome kultúry, kde sa pri slávnostnej večeri stretlo 53 párov. Atmosféra bola plná radosti a blízkosti. Hostami večera boli otec Peter Labanič s manželkou Karin. Svojím pútavým a milým rozprávaním nám priblížili rozdiely v tom, ako prežíva manželstvo muž a ako žena. Ponúkli rady, ako si lepšie rozumieť „tu a teraz“. Zvyšok večera patrilo príjemným rozhovorom, budovaniu priateľstiev a zdieľaniu spoločných chvíľ, ktoré nám v každodennom zhone často unikajú. (Marianna Tothová; foto: Lucia Čisarová a Dušan Šašš)

MODLITBY

PREŠOV ► V nedeľu 15. februára sa v prešovskej M-aréne uskutočnilo stretnutie *Modlitby za uzdravenie*, ktoré organizuje spoločenstvo *Skala rodín* a spoločenstvo *Marana tha*. Večer sa niesol v atmosfére pokoja a otvorenosti pôsobeniu Boha, ktorý bol predstavený ako milujúci Otec, túžiaci uzdraviť človeka v celistvosti – na tele, duši aj duchu. Celé podujatie viedli svojim slovom a modlitbou lídri spoločenstiev otec Peter Horváth a Peter Štupák. Jednou z hlavných tém bolo odpustenie. Zaznelo aj to, že odpustenie je podmienkou vnútorného uzdravenia a prináša slobodu. Účastníci boli pozvaní k osobnému rozhodnutiu odpustiť a dôverovať Bohu a odovzdať mu svoje bolesti i očakávania. Silnými boli aj svedectvá Patrika a Kristíny, ktorí sa podelili o svoje skúsenosti uzdravenia. Účastníci, ktorých bolo približne 250, odchádzali zo stretnutia posilnení, naplnení nádejou a svedectvom o tom, že Boh Otec je dobrý, blízky a pripravený dotýkať sa každého, kto k nemu prichádza s otvoreným srdcom. (text a foto: Silvia Horváthová)

V KOŠICIACH SI UCTILI SV. KONŠTANTÍN A CYRILA FILOZOFA

KOŠICE ► Pod záštitou Spolku sv. Cyrila a Metoda sa v Košiciach-Terese na Syropôstnu nedelu uskutočnila slávnosť na počesť blaženého skonu sv. Konštantína-Cyrila Filozofa.

Pri tejto príležitosti slávnostnú liturgiu slávil otec Marko Durlák, archimandrita a protosynkel Prešovskej archieparchie, s prítomnými kňazmi.

V príležitostnej kázni otec Marko poukázal na dejinné súvislosti v časoch života bratov Cyrila a Metoda, ktoré boli poznačené vyvrcholením obrazoborectva a morálnym úpadkom niektorých byzantských cisárov. Aj tu môžeme hľadať príčinu, prečo solúnski bratia hľadali radšej utiahnutý život v monastieri ako verejnú službu. „Keď však prišla výzva na misiu k Slovanom, považovali ju za svoje životné poslanie,“ uviedol.

Po svätej liturgii otec Michal Hospodár krátko zhodnotil činnosť spolku za uplynulý rok a predstavil nových zakladajúcich členov spolku. Prvým z nich bol otec Martin Mráz, aktuálny predseda spolku, a druhým Ing. Jaroslav Jevčák z Michaloviec. Noví členovia si prevzali pamätné plakety a vyjadrili svoje nadšenie i podakovanie.

Slávnosť spevom sprevádzal Zbor sv. Cyrila a Metoda pod vedením Lucie Lovašovej.

Prítomní veriaci prijali aj pozvanie na spoločnú metropolitnú púť na Veľhrad, ktorú inicioval a organizačne zabezpečuje gréckokatolícky cyrilometodský spolok, a prebehne 9. mája 2026. (Michal Hospodára, foto: archív SSCM)

CESTA KOMUNIKÁCIE

SIGORD ► 20. – 22. februára sa v Centre pre rodinu na Sigorde uskutočnil kurz *Cesta efektívnej komunikácie*, zameraný na komunikáciu vo vzťahoch. Na víkend sa zúčastnilo 24 účastníkov. Práve nesprávna komunikácia býva príčinou nedorozumení, konfliktov a zranení, ktoré postupne vytvárajú medzi manželmi odstup a určité bariéry. Cieľom víkendu bolo pomôcť účastníkom prehĺbiť ich schopnosť komunikovať a posunúť ju na vyššiu úroveň. Kurz ponúkol aj praktické cvičenia, nástroje a priestor na rozhovory v pároch. Účastníkov sprevádzali odborníci na komunikáciu z *Centra pro rodinu* v Ostrave, ktorí vytvorili bezpečnú atmosféru, v ktorej sa dalo rozprávať aj o náročných témach bez obáv z odsúdenia, a s humorom. (Jozef Greško)

ŠTYRI ROKY BOLESTI

KOŠICE ► 24. február je dňom, ktorý navždy zmenil životy miliónov Ukrajincov. Je to deň, ktorý bude vždy pripomínať obrovské bolesti, smrť a skúšky. Zároveň je to však deň neporaziteľnosti, jednoty a sily ukrajinského národa. Tento deň si pripomenulo aj cirkevné spoločenstvo ukrajinských veriacich pri Katedrálnom chráme v Košiciach. Program sa začal popoludňajšou svätou liturgiou v chráme. Po jej zakončení sa usporiadala procesia, ktorá spolu s kňazom pre ukrajinských veriacich otcom Miroslavom Medviďom CSsR putovala na Hlavné námestie, ku Katedrále sv. Alžbety. Tam sa konala panychída za zomrelých vojakov a nevinne zavraždených ľudí počas vojny. Ďakujeme všetkým, ktorí prišli podporiť Ukrajinu. Kto aj keď mlčí, naďalej stojí po ich boku. (sr. Alžbeta SSNPM)

PRVÁ PÔSTNA NEDEĽA SO SENIORMI

SEČOVCE ► V chráme v Sečovciach sa 22. februára, na Prvú pôstnu nedeľu, ktorá je zasvätená úcte svätých ikon, uskutočnila archijerejská svätá liturgia. Predsedal jej vладыka Cyril Vasil, ktorý sa zároveň stretol s kňazmi Košickej eparchie na dôchodku. Toto bratské stretnutie každoročne vytvára priestor na modlitbu, podakovanie a spoločenstvo s tými, ktorí po desaťročia verne slúžili Cirkvi. Súčasťou slávenia bola aj účasť ikonopiscov z eparchie. V homílii zaznelo pripomenutie, že ikona nie je iba umeleckým dielom, ale viditeľným vyjadrením viery Cirkvi, „oknom do neba“, ktoré sprostredkúva stretnutie s Kristom, Bohorodičkou a svätými. Vyvrcholením bolo požehnanie ikon a ikonopiscov, ktorým Cirkev vyjadrila vďačnosť za ich službu evanjelizácie prostredníctvom umenia. Požehnanie sa stalo silným svedectvom spojenia viery, tradície a krásy, ktorá východnú kresťanskú spiritualitu charakterizuje. (Peter Palovčík; foto: Pavol Obráz ml.)

VÝROČIE SMRTI

BRATISLAVA ➤ 2. marca uplynulo desať rokov od úmrtia slovenského maliara, sochára a ilustrátora Mikuláša Klimčáka, rodáka z Humenného. Mikuláš Klimčák zomrel 2. marca 2016 v Bratislave, a jeho dielo naďalej inšpiruje umelcov i verejnosť. Klimčák patril medzi prvých akademicky vzdelaných monumentalistov na Slovensku a počas svojho života sa venoval maľbe, grafiti, gobelínom, mozaikám, intarziám, vitrážam a plastike z dreva, kovu či betónu. Jeho tvorba spája humanistické témy, veľkomoravské dejiny a cyrilo-metodskú kresťanskú tradíciu. Medzi jeho najvýznamnejšie diela patrí gobelín *Byzantská misia na Veľkej Morave* (1963 – 1971) v Bratislavskom hrade a návrhy opôn pre divadlá v Bratislave a Trnave.

Klimčák sa výrazne podieľal aj na sakrálnnej výzdobe gréckokatolíckych a rímskokatolíckych chrámov. Jeho oltáre, ikonostasy, fresky a vitráže nájdeme v chrámoch v Humennom, Lutíne, Bačkove, Kružlove, Prešove či Bratislave. Vo svojich dielach čerpal z byzantskej ikonografie a cyrilo-metodskej tradície, pričom zdôrazňoval začiatky slovenských národných dejín a obdobie Veľkej Moravy. Klimčák šíril kultúru inšpirovanú vierou a jeho diela dodnes nesú silné duchovné poslanstvo.

Za svoju tvorbu získal viaceré ocenenia vrátane rytiera Rádu sv. Silvestra udeleného pápežom Benediktom XVI. (2007) a medaily prezidenta SR za mimoriadne zásluhy o rozvoj slovenskej kultúry (2011). Ministerstvo kultúry SR pri príležitosti 10. výročia jeho úmrtia takisto ocenilo jeho významný prínos k slovenskej výtvarnej kultúre. (TK KBS)

PREDNÁŠKY O RODINE

PREŠOV ➤ 24. februára 2026 pokračovali na Gréckokatolíckej teologickej fakulte prednášky zamerané na výzvy chápania manželstva, rodiny a kresťanskej katechézy. Hostami boli Małgorzata Dudová a Andrzej Kielian z Pápežskej univerzity Jána Pavla II. v Krakove. Dudová analyzovala dnešný neraz skreslený pohľad na rodinu, ktorý je ovplyvnený individualizmom a pluralizmom. Andrzej Kielian zdôraznil, že katechéza nemá byť len odovzďovaním informácií, ale formovaním svedomia a schopnosti rozlišovať znamenia čias. Obe prednášky tak vytvorili celok: reflexia rodiny sa spojila s katechetickou perspektívou, ktorá ukazuje, že pravda o človeku, manželstve a rodine je zakorenená v Božom pláne stvorenia a vykúpenia. (Peter Tirpák; foto: Ľuboš Pavlišinovič, Jana Ferencová)

O DIGITÁLNYCH NÁSTROJOCH

PREŠOV ➤ 25. februára navštívil hodinu piateho ročníka odboru katolícka teológia v rámci predmetu didaktika Peter Olejár, učiteľ anglického jazyka a výtvarnej výchovy na Základnej spojenej škole bl. P. P. Gojdiča v Prešove, ktorý je zároveň absolventom GTF PU. V prezentácii priblížil systém *Edu-page*, ktorý je dnes nevyhnutnou súčasťou práce učiteľa. Prakticky ukázal, ako učiteľ zapisuje učivo do triednej knihy, eviduje známky, zadáva názov hodiny, zapisuje neprítomnosť či dovolenku a ako prebieha komunikácia s kolegami a rodičmi. Ďalšou časťou bola práca s interaktívnou tabuľou. Študenti sa učili, ako spustiť interaktívne materiály, pracovať s dokumentmi a používať interaktívne pero. Okrem toho študentom predstavil aj ďalšie programy, nástroje a webové stránky, ktoré môžu byť pre nich ako budúcich učiteľov prínosom. (text a foto: František Onderko)

SPIŠSKÉ PODHRADIE ➤ V sobotu 7. februára sa v Spišskom Podhradí stretlo spoločenstvo Skala s diecéznym biskupom Mons. Františkom Trstenským. Podujatie *Deň s vladykom* sa konalo už po piaty raz; po prvýkrát spoločenstvo kňazských a laických rodín odprezentovalo svoje aktivity za predošlý rok biskupovi Rímskokatolíckej cirkvi. Na úvod všetkých privítal otec Peter Horváth a po spoločnej modlitbe šiestej hodinky nasledovala prezentácia aktivít spoločenstva. Ďalej zazneli svedectvá dvoch manželských párov o požehnaní, ktoré ich rodiny vďaka Skale zažívajú. Otec biskup povzbudil celé spoločenstvo, aby už teraz bolo soľou a svetlom. Dôležitou súčasťou Dňa s vladykom je prijímanie a obnova záväzkov členov spoločenstva. Tento rok po prvý raz prijalo záväzky spoločenstva jedenásť manželských párov. Otec biskup udelil osobitné požehnanie každému z nich a napokon požehnal celému spoločenstvu do ďalšieho roka. Po hlavnej časti nasledoval spoločný obed s radosnými rozhovormi a vzájomným zdieľaním. Deň s vladykom je pre Skalu dôležitou udalosťou: spoločenstvo vykazuje svoje aktivity a deklaruje, že chce slúžiť uprostred Cirkvi a celej Cirkvi. Rovnako tak prosí o požehnanie (súhlas) pre pokračovanie vo svojej činnosti. Spoločenstvo Skala združuje kňazské a laické rodiny, gréckokatolícke aj rímskokatolícke, ktoré tú-

žia po hlbšom vzťahu s Bohom. Formácia prebieha v malých bunkách, ktoré sa pravidelne stretávajú. (P. Burda)

ŠAŠTÍN ► 14. až 15. februára privítal Šaštín medzinárodné podujatie *Woodbadge Days*. Stretnutie organizované *Federáciou skautov Európy* (UIGSE-FSE) spojilo 65 skautských vedúcich z trinástich štátov, aby spoločne rozvíjali metodológiu výchovy mládeže a posilnili medzinárodnú spoluprácu. Podujatie prebiehalo pod vedením federálnej komisárky Nathalie Flamovej z Belgicka. Hlavným cieľom *Woodbadge Days* je zjednotenie a správna aplikácia skautskej metodológie na tej najvyššej úrovni. Vedúci získali nielen nové odborné poznatky, ale aj povzbudenie k organizovaniu spoločných medzinárodných táborov, ktoré pomáhajú budovať mosty medzi mladými ľuďmi naprieč Európou aj svetom. Keďže Federácia skautov Európy kladie dôraz na formáciu v duchu kresťanských hodnôt, súčasťou podujatia bol aj bohatý duchovný program. Ten zastrešili P. Thomas Michelet OP, federálny duchovný asistent a dominikán z Francúzska, a vladyka Milan Lach SJ. *Federácia skautov Európy* (UIGSE-FSE) je medzinárodná organizácia so štatútom súkromného združenia veriacich laikov, ktorú Svätá stolica oficiálne uznala v roku 2008. Organizácia sa zameriava na formáciu mladého človeka prostredníctvom pôvodnej skautskej metódy zakladateľa lorda Baden-Powella. V súčasnosti združuje viac ako 70 000 členov v 23 štátoch Európy, Severnej a Južnej Ameriky. Na Slovensku federáciu zastupuje *Združenie katolíckych vodkýň a skautov Európy na Slovensku*. (A. Žilinek)

VYSOKÉ TATRY ► 19. februára sa študenti Gréckokatolíckej teologickej fakulty (GTF) vybrali na spoločný výlet do Vysokých Tatier, ktorý pripravilo kolégium študentov *SYNODOS*. Bol to deň plný radosti, rozhovorov a budovania spoločenstva. Navštívili Hrebienok, kde si pozreli nádherný *Tatranský ľadový dóm*. Obdivovali ľadové umenie, užívali si atmosféru zimy a nechýbalo ani veselé sánkovanie. Zavítali aj na Štrbské pleso, kde si vychutnali krásu zasneženej prírody a spoločné chvíle. Počas dňa sa stíšili pri modlitbe deviatej hodinky. Boli plní vďačnosti za priestor na zdieľanie, zábavu a upevňovanie vzťahov aj mimo stien fakulty. Domov sa vracali oddychnutí, povzbudení a plní novej energie do začiatku semestra. (GTF)

PREŠOV ► V Prešove sa v sobotu 28. februára konalo formačné stretnutie rehoľných sestier z Kongregácie služobníč Nepoškvrnenej Panny Márie (SS-NPM). Stretnutie, ktoré sa uskutočnilo v kňazskom seminári, bolo pre sestry časom milosti, stíšenia a duchovnej obnovy. Vladyka Milan Lach vo svojich prednáškach zdôraznil krásu a zodpovednosť duchovného materstva a vyzval sestry prežívať prítomný okamih – tu a teraz – v každodennosti, službe, modlitbe aj obyčajných situáciách. Silným impulzom bola aj jeho výzva nebyť „priemernými“ v láske, odovzdanosti a túžbe po svätosti. Podľa vyjadrenia sestier služobníč bolo toto formačné stretnutie pre ne skutočne požehnaným časom, ktorý priniesol nový impulz pre ich duchovnú cestu a službu. (SSNPM)

ANIMACAMP

VYSOKÁ NAD UHOM ► 27. februára až 3. marca sa v Pútnickom pastoračnom centre bl. Anny Kolesárovej vo Vysokej nad Uhom uskutočnil *ANIMACAMP #2* v rámci *Animátorskej školy Košickej eparchie*. Duchovným sprievodcom *campu* bol otec Milan Kmec. Postupne predstavil päť skúseností učeníka: stíšenie, poslušnosť, radikálnu premenu, službu a schopnosť nechať si poslúžiť Bohom. Súčasťou programu bola aj reflexia nad životom a svedectvom bl. Anny Kolesárovej, ktorej život je úzko spojený s miestom konania *campu*. Mladí sa zamýšľali aj nad témou identity muža a ženy a nad hodnotou čistoty. Druhý *ANIMACAMP* bol pre účastníkov intenzívnym časom modlitby, formácie aj budovania spoločenstva. Počas niekoľkých dní mali možnosť nielen počúvať katechézy, ale najmä prežiť konkrétnu skúsenosť učeníctva – v modlitbe, sviatostiach, službe i v každodennom živote spoločenstva. Z *Domčeka* vo Vysokej nad Uhom tak mladí odchádzali povzbudení vo viere a posilnení v túžbe prinášať Krista do svojich farností a spoločenstiev. (Ráchel Zorvanová)

IKONOPISECKÝ KURZ

TREBIŠOV ► V Trebišove sa začal ikonopisecký kurz pre širokú verejnosť, ktorý vedie miestny kňaz Roland Nosov. Účastníci sa počas ôsmich stretnutí učia nielen techniku písania ikon, ale aj trpezlivosť a vnútornému stíšieniu. Kurz prebieha v pastoračnej miestnosti gréckokatolíckej farnosti a účastníci si môžu vybrať, či budú písať ikonu Ježiša Krista alebo Bohorodičky. Duchovný otec Roland Nosov zdôrazňuje, že ikonopisectvo nie je len výtvarná činnosť, ale aj modlitba a forma duchovného prehĺbenia: „Cieľom je, aby ľudia vystúpili zo svojej komfortnej zóny a nechali pôsobiť Svätého Ducha. Ťahy štetcov idú podľa predkresleného kánonu – najprv tenké kontúry, potom základné farby rúch a telové farby,“ vysvetľuje Nosov. Kurz tak spája techniku s duchovnou formáciou a prehľbuje pôstny čas účastníkov. Účastníci oceňujú nielen samotnú tvorbu, ale aj priestor na duchovné pookriatie a osobný kontakt s Bohom. „Chcela som formu psychohygieny, toto je ideálne strávený čas na duchovné pookriatie,“ uvádza Natália Begalová. (TK KBS)

DOBRODINEC ROZŠIRUJE PÔSOBNOSŤ

PREŠOV ► 3. marca 2025 spustila Gréckokatolícka cirkev na Slovensku darcovský portál *Dobrodinec.online*. Presne po roku sa projekt rozširuje o nové možnosti podpory. Projekt priniesol nielen konkrétne finančné výsledky, ale aj posilnenie vedomia, že Cirkev stojí na solidarite svojich členov. Doteraz bolo hlavným cieľom spolufinancovanie mzdových nákladov duchovných – táto potreba naďalej zostáva prioritou, pridávajú sa k nej však nové oblasti podpory.

Prvou z nových možností je priama podpora farností, kde si darca môže zvoliť konkrétnu farnosť a podporiť jej činnosť, pastoraáciu, prácu s mládežou či miestne iniciatívy. Druhou možnosťou je podpora spoločných pastoračných aktivít, ako sú napríklad skvalitňovanie vzdelávania na cirkevných školách, podpora katechézy, sociálne a charitné projekty, ako aj pastoračné a formačné diela. Zároveň sa otvára možnosť pre subjekty Gréckokatolíckej cirkvi požiadať o podporu pre svoj vlastný projekt cez samostatnú darcovskú kampaň na portáli. Projekt *Dobrodinec* umožňuje jednorazové aj pravidelné príspevky. (ISPA)

LIETAJME ZA ZÁŽITKAMI

V minulom čísle sme spolu stáli pred fascinujúcou pamiatkou *Bocca della verita* (Ústa pravdy) a bazilikou *Santa Maria in Cosmedin*, kde sme mohli nájsť relikvie sv. Valentína. Dnes vás pozývam vydať sa len desať minút chôdze do kopca, na jeden zo siedmich pahorkov Ríma – Aventín. Ak je priestranstvo pod ním rušným trhoviskom dejín, Aventín je jeho tichou modlitebňou.

POMARANČOVÁ ZÁHRADA A POHĽAD VIERY

Cesta nahor vás privedie do *Giardino degli Aranci* (Pomarančovej záhrady). Je to miesto, kde sa vôňa citrusov mieša s dychberúcim výhľadom na Baziliku sv. Petra. O pár krokov ďalej, na Námestí Maltézskeho rytierov, nájdete slávnu kľúčovú dierku. Keď do nej nazriete, uvidíte Kupolu sv. Petra v dokonale orámovanej aleji. Je to silná metafora pre náš duchovný život: niekedy musíme privrieť oči pred svetom, aby sme jasne uvideli to podstatné.

BAZILIKA SANTA SABINA: SLOVENSKÁ STOPA

Srdcom Aventínu je však Bazilika Santa Sabina. Tento skvost z 5. storočia dýcha ranokresťanskou čistotou. Pre nás Slovákov má však osobitný význam. Dlhé roky bola titulárnym chrámom zosnulého kardinála Jozefa Tomka, ktorý tu zanechal nezmazateľnú stopu svojej služby Cirkvi.

Bazilika je známa aj svojou hlbokou liturgickou tradíciou. Práve tu Svätý Otec každoročne celebruje svätú omšu na Popolcovú stredu. Kráča v kajúcej procesii od neďalekého Kostola sv. Anzelma, aby nám pripomenul pokoru, z ktorej vyrastá naša viera. Starobylé vyrezávané dvere z cédrového dreva, na ktorých je jedno z najstarších vyobrazení ukrižovaného Krista, vás pozývajú vstúpiť do ticha, ktoré lieči.

Tip pre pútnika: Navštívte Santa Sabinu podvečer. Svetlo prechádzajúce cez alabastrové okná vytvára v interiéri atmosféru, ktorá priam núti k pokľaknutiu a vďakyvzdaniu za dar viery. (Tomáš Miňo, foto: wikimedia.org) ☞

K MORU ZA 1,50 €

Ak po návšteve rímskych bazilík zatúžite po morskom vánku, najlacnejšou voľbou je Lido di Ostia. Stačí vám bežný lístok BIT za 1,50 € (platný 100 minút). Z centra sa odvezte metrom linky B na stanicu Piramide. Tu prestúpte na nadzemný vlak smer Cristoforo Colombo (nástupisko je hneď vedľa metra, lístok netreba znova označovať). Za približne 30 minút vystúpte na stanici Lido Centro. Od mora vás delí už len krátká prechádzka a nájdete tam aj bezplatné verejné pláže.

PRÍBEHY Z KUFRA

Eva mala kufor zbalený trikrát. Praktická mama, pripravená na všetko – a predsa jej hlavou bežal zoznam možných katastrof. Keby sa dalo, nikam by neletela. Jej pokojný manžel to nechápal: „Čo hysterčíš? Veď nejaké bude.“ Ich deti – šesťročná Hanka a štvorročný Tomáš – mali pred sebou prvý let. Na letisku v Košiciach prešli všetkými kontrolami ľahko. Je malé, útulné, rodinné. Všetko je poruke, personál vľúdny a na vystresované mamy zvyknutý. Deti sa však každé tri minúty pýtali to isté:

„Kedy už odletíme?“

„Ako vyzerá svet zhora?“

„A čo je v oblakoch?“

Eva si vydýchla, až keď sedeli v lietadle. Runway. Zrýchlenie. Stúpanie od zeme. K oblakom. Hanka sa pustila maminej ruky. Jej oči žiarili: „Mami, my letíme!“ Tomáš – flegmatik telom i dušou – vytiahol knižku, nasadil si slúchadlá a zmizol vo vlastnom svete. Aj Eva sa upokojila. Deti to zvládajú. Svet sa zmenšil. A stíchol.

„To už?“ nechápala, keď zazneli pokyny na pristávanie. Let bol krátky. Necelé dve hodiny – presne čas, za ktorý môže s deťmi kresliť, rozprávať im príbehy či zjesť sušienku.

Keď vystúpili v Ríme, Eva pochopila, že najťažšia časť cesty je za nimi. Nebol to let. Bol to jej strach pred ním. Strach z lietania. Strach z lietania s deťmi. Strach v jej hlave.

Na spiatocnej ceste už vedela, že ak by aj prišli nečakané situácie, vždy je tu pomoc – letiskový personál, letušky, systém, ktorý funguje presne podľa manuálov na všetko. Nabudúce si trúfne aj na dlhší let. A možno už bez trojnásobne zbaleného kufra. ☞

KOŠICE
INTERNATIONAL
AIRPORT

Vybral by si si jeden milión eur hneď teraz alebo dve tisícky každý mesiac?

Boris Určite jeden milión hneď teraz. Mám pesimistický scenár, neviem, či sa dožijem toľko, aby sa mi to pri dvoch tisíckach mesačne dorovovalo. Jednoduchá matematika. Euro padá, okolo nás je vojna, inflácia... Zobral by som milión, nakúpil zlato a utiekol do Argentíny. A žil šťastne, až do smrti. 😊

Saša Vybrala by som si možnosť dostávať menšiu sumu peňazí každý mesiac. Jednak to vychádza výhodnejšie matematicky (v prípade, že ihneď neumriem, ale v tom prípade by mi to asi bolo celkom ukradnuté) a po druhé, som schopná minúť akúkoľvek sumu na hovadiny. Aj milión eur. Preto mi treba dávať peniaze v dávkach. Ako psovi granule. 😊

Július Jednoznačne by som si vybral milión eur. Albert Einstein vraj povedal: „Úrok z úroku je ôsmy div sveta. Tí, ktorí ho pochopia, na ňom zarábajú. Tí, ktorí nie, ho celý život platia.“ V praxi to znamená, že ak by som milión eur investoval s konzervatívnym výnosom 4 %, ročne by mi to prinieslo 40 000 € a samotný milión by mi stále ostal. Ak sme tento príklad pochopili, mali by sme si položiť druhú otázku: Vieme, ako s peniazmi správne pracovať? Lebo práve to rozhoduje o našej finančnej budúcnosti.

Instaslovo

1. Playlist

... pod tarchou očakávaní, ktoré som v hlave mal, ja nechám všetku bolesť, obliekam si rúcho chvál, pazerám za horizont, vychádza slnko a končí sa tma, nachádzam ľahkosť tam, kde už dlho nepadal dážď...

dawidd, DJ Damian Cus-tom & Katarína Jura

VYCHÁDZA SUN

Instaslovo

Správna odpoveď z minulého čísla ..

Hádanka:
Klára išla spať o 20.30 hod.

Instaslovo

30pod30

Poznáš niekoho, kto by sa mal objaviť na vedľajšej strane? Daj nám o ňom vedieť cez tento QR.

30 30

KLÁRA NOVOTNÁ

(25 ROKOV)

Povedala by som si, že som obyčajná, ale nikdy sa mi nepodarí skryť svoju osobnosť. Ako východniarka som poriadne hlučná, rada rozosmievam ľudí a milujem deti. Môj príbeh sa ešte stále píše, a to každodenným vyslovením svojho áno Bohu. Odmala ma učili dôverovať Pánovi, ale v nikom som to nevidela také skutočné, ako by som si priala.

Vyštudovala som herectvo na vysokej škole v Banskej Bystrici a ako jedna z mála v ročníku som mala vybavenú prácu hneď po škole. V umeleckom svete sa to nedeje často, ale nejako som si nad tým nelámala hlavu. Vždy som tvrdo pracovala a vedela, čo chcem dosiahnuť. Minulý rok presne v tomto čase som sa modlila za lepšiu prácu. Za umelecké príležitosti a nazvime to priamo – úspech.

Mnohí by povedali, ako skvelo sa mi začalo dariť. Bolo ma vidno. Hodiny svojho života som však trávila na cestách. Kamkoľvek, len za prácou. Nedokázala som byť na viacerých miestach naraz. Moja rodina ma videla čím ďalej, tým menej. Pracovala som aj cez svoje sily, niekedy dokonca za minimálne peniaze. Okúsila som pozlátku slávy, kde mi boli ponúkané mnohé úlohy a závislosti popod nos. „Ak sa chceš dostať ďalej, každý musí toto...“ Lenže ja som cítila, že moja hodnota je niekde inde.

Pred polrokom by som bez hanby povedala, že na prvom mieste v mojom živote je práca. Všetko ostatné príde potom s ňou. V tomto zakalenom pohľade a neprajnom umeleckom svete som začala vyhľadávať niečo čisté. Niečo, čo uspokojí moje túžby po pochopení a absolútnom prijatí. Vždy som mala problém, pretože som bola príliš úprimná. Mnohí ma vnímali ako šialenú, naivnú a vysmievali sa z mojej viery. Prichádzali ku mne nepravdivé reči o mojej osobe, ktoré ma dosť ranili. Lenže ja tu nie som na to, aby som sa páčila všetkým ľuďom.

Jedného dňa som sa dostala do projektu, o akom som ani nesnívala. Nikdy som o to Boha neprosila, pretože som si pripadala ako nehodná takejto veľkej žiadosti. Ale Boh mal so mnou iné plány. Som súčasťou detského projektu. Oh, a keby len jedného! Jeden je komerčný a televízny, v ďalšom vediem malé duchovné stretko detí do desať rokov a ešte pôsobím aj v divadle, kde hráme pre školákov v anglickom jazyku. Ani som nevedela, že to potrebujem. Vydali sme detský seriál a dve knihy, som súčasťou krásneho projektu *Godzone*, kde ma prijali presne takú energickú, akou ma Pán stvoril.

Hľadajte spôsob, akým k vám Boh hovorí. Ku mne totiž rozpráva cez detské oči, objatia, smiech a tú ich bezpodmienečnú lásku. Zrazu vidím, ako si rozumieme a že im mám čo povedať. Možno nie každý berie moju umeleckú prácu ako kresťanskú záležitosť, ale ja vo svojom srdci to tak vnímam. Zrazu som začala počúvať vety ako: „Je zaujímavé, že k vám moje dieťa ide, lebo doma nechce objasniť ani vlastnú babku alebo otca.“

Tu som pochopila svoju úlohu. Začala som si prvýkrát v živote písať modlitebný denník každý deň. Vedeli ste, že Pán odpovedá na naše modlitby už do pár dní? Šialené! A tak som sa začala budiť s áno na perách. Áno, použi si ma. Áno, aj dnes. Áno tvojej vôli! Dnes je pre mňa prioritou Boh.

Pomôcky: tho, Ariána,	stratila som reč	1	Európsky pohár, skratka	regionálny operačný program, skratka	meno psa	doktor		ochotne	Exeter Learning Environment	citoslovce súhlasu	knihy Starého zákona	2	rímsky boh lásky
kombinéza						zlá žena porania							
nehľadela som													
on, po nemecky			pokiaľ vojenský útvar							tiež, po anglicky	načo		
lopta, po česky				časť dňa nevlasťnila					neplúž olejnatá rastlina				
účes mládeže				japonská miľa lalotanie				planéta daj pod hladinu					sumerský boh nebies
cestoval balónom					Indián znač. streš. krytiny						babyl. Bo-hyňa Zem bieda		
vodca kozákov						v poriadku znaka strešnej krytiny				tamto osobné zámeno			
predložka			meno Delona španielsky člen					otravné látky EČV Žitiny				logaritmus naturalis, skratka	dvojhĺaska
parazitná rastlina						3							
muž tmavej pleti						dcéra kráľa Minoa							

Slovo – oficiálny časopis Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku
www.casopisslovo.sk

Ročník 58, mesačník, číslo 4

Adresa redakcie

SLOVO, Hlavná 3, 080 01 Prešov
tel.: 051/756 26 42, 0909 266 013
e-mail: redakcia@casopisslovo.sk

V prípade záujmu o zasielanie časopisu nás kontaktuje na: distribucia@casopisslovo.sk.

Číslo účtu

SK45 0200 0000 0032 1020 6959

Vydavatelia

Gréckokatolícka cirkev na Slovensku,
Hlavná 1, 081 35 Prešov, IČO 51311917
Petra, n. o., Hlavná 1, 080 01 Prešov,
IČO 37886622

Cirkevné schválenie

ABÚ v Prešove, č. j. 3317/99

Šéfredaktorka

PhDr. Valéria Juríčková, PhD.

Redakcia

Mgr. Richard Fučko
ThDr. Miroslav Dancák, PhD.
PhDr. Adriana Matoláková, PhD.
Mgr. Miroslav Chorenďák
Dipl.-Theol. Univ. Ján Sabol

Grafický návrh

Mgr. Jozef Petričko

Grafické spracovanie

Bc. Žaneta Tkáčová, DiS. art

Za obsah inzerátov nezodpovedáme.

Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Zásady ochrany osobných údajov sú uvedené na webovej stránke <http://casopisslovo.sk/vyhlasenie/>.

Tlač: Alfa print, s. r. o., Martin

Distribúcia: Mediaprint-Kapa Pressegrasso, a. s., Bratislava
ISSN 1335-7492. EV 182/08

Dátum vydania: 01.04.2026

Titulná strana: archív redakcie

Y	K	R	H	O	S	P	I	C	E	M	P	M	O	F	T	S
K	V	O	P	L	U	T	O	Ú	S	O	A	S	A	Ť	U	U
T	T	T	Y	D	A	S	O	K	T	T	I	R	Š	T	U	E
J	I	K	O	N	Y	V	L	R	O	O	Á	E	A	A	K	J
K	V	F	E	K	Ý	O	A	O	G	R	K	N	L	I	K	A
A	O	É	E	Ť	N	T	L	T	V	O	A	Y	P	H	T	R
L	I	M	A	N	I	P	U	K	S	E	V	A	S	O	E	V
E	Y	H	É	U	E	I	C	O	V	O	N	Á	T	A	L	Š
R	T	K	Y	T	T	B	V	S	T	U	P	S	N	A	K	A
Á	E	A	T	E	A	O	U	Ť	A	Ž	I	S	K	O	A	N
B	L	B	S	P	O	D	R	E	P	L	P	Y	L	O	P	C
Y	U	Á	R	E	C	Í	C	I	P	O	V	A	L	Y	O	E
CH	R	T	K	A	N	I	N	Y	N	É	R	Y	T	S	R	Y

Tajničku osemsmervky tvorí 28 nevyškrtaných písmen.

Autor: Marek Pataky

Legenda: AUTORI, BENEFIT, CÍČER, EKIPA, FARÁR, HOSPICE, IKONY, ISTOTA, KABÁT, KALERÁBY, KAPOR, KOMÉTA, KOSOVO, KOTVY, KRSTY, KYSAK, MATKA, MOTOR, OPTIK, ORGOVÁN, OSADY, OVOCIE, PLUTO, PODREP, POKORA, POLYP, POSTAVA, POTRAT, POVALY, RULETY, SALVY, SKLON, SKUPINA, SLOVENSKO, STYRÉNY, SUDCA, SUTANA, ŠANCE, ŠKOLA, ŤAŽISKO, TEPLA, TESÁR, TIARA, TKANINY, ÚTOKY, VLAKY, VSTUP, VÝTAH.

VTIPY

Šiel som k veštkyňi a zaklopal som. Spozna dvier sa ozvalo: „Kto je?“ Tak som odišiel.

Žid uteká zo ZSSR do Izraela. Na letisku v Moskve mu vyberú z kufra Leninovu sošku a pýtajú sa: „Čo to je?“

Žid: „Ale to sa pýtajú nesprávne, majú sa pýtať, kto to je. To je Vladimír Iljič Lenin, otec revolúcie, pôvodca nášho skvelého komunizmu.“

To isté sa opakuje na letisku v Izraeli: „Čo to je?“

Žid: „Ale pán colník, to sa pýtajú nesprávne, majú sa pýtať, kto to je. To je Vladimír Iljič Lenin, najväčší vrah v deji-

nách ľudstva.“

Žid pride k svojim izraelským príbuzným a synovec sa ho pýta: „Strýko, kto to je?“

Žid: „Ale to sa pýtajú nesprávne, majú sa pýtať, čo to je. To je 5 kg zlata.“

Boh dal ženám obočie, a ony si ho vytrhali, aby si ho mohli namaľovať znova.

Boh dal ženám nechty, ale ony si lepia gélové.

Boh dal ženám pery, a ony si ich musia zväčšovať.

Keď ani Boh nedokáže urobiť ženu šťastnou, ako to má zvládnuť obyčajný muž?

Zaujímalo by ma, či my leňosi pôjdeme

do neba, alebo po nás niekoho pošlú.

Milujem knihy, ktoré vás rozplačú už na prvej stránke. Teraz čítam učebnicu matematiky pre deviaty ročník a je to fakt sila

Pýta sa Mara dcéry: „Tak čo, vyjadril sa už ten tvoj nápadník?“

„Áno, musím počkať,“ hovorí dcéra.

„A vieš aj, dokedy máš čakať?“ „Neviem. Povedal, že som posledná, ktorú si vezme

Mám 39 rokov. Prvýkrát som pozval slečnu do kina. Neprišla. Najviac bola sklamaná moja mama. Zbytočne kupovala tri vstupenky.

JUBILEÁ KŇAZOV

František Fedor – 2. apríl – 96 rokov života; **Milan Mojžiš** – 5. apríl – 70 rokov života; **Peter Fedor** – 7. apríl – 60 rokov života; **František Kuzmiak** – 14. apríl – 30 rokov kňazskej vysviacky; **Juraj Danko st.** – 18. apríl – 70 rokov života; 22. apríl – **Metod Marcel Lukáčik** – 25 rokov kňazskej vysviacky; **Pavol Vaľko** – 24. apríl – 50 rokov života

Jubilanti – apríl

50 rokov: Andrea Puškašová, Veľký Ruskov

60 rokov: Magdaléna Bublová, Nacina Ves
70 rokov: Andrej Kasarda, Kováčová; Valéria Mikitová, Horná; otec Milan Mojžiš, Ďačov; Marta Nastišinová, Svidník; Helena Varchulová, Svidník

75 rokov: Anna Dzurjová, Vysoká nad Uhom; Katarína Filková, Priekopa; Viera Hirjaková, Zbudza; Imrich Hirka, Abrahonovce; Katarína Kováčová, Košice; Helena Vinerová, Michalovce

80 rokov: Mária Brecková, Michalovce; Anna Hatalová, Vranov nad Topľou; Štefan Hudák, Bajany; Magdaléna Ilčíková, Košice; Mária Olejárková, Svidník; Mária Orosová, Michalovce; Štefan Vaško, Budkovce; Zuzana Špaková, Košice-Šaca

85 rokov: Margita Fedorová, Dvorianky; Eva Nyarjašová, Vranov nad Topľou; Anna Tóthová, Vysoká nad Uhom; Helena Zubková, Sačurov; Rozália Ďurčíková, Helcmanovce; Ján Špavelko, Sečovce

90 rokov: Jozef Zubko, Nižný Hrabovec

OZNAMY

Redakcia časopisu Slovo veľmi pekne ďakuje všetkým darcom, ktorí podporili časopis Slovo akýmkoľvek finančným darom. Ďakujeme.

V Katedrálnom chráme Narodenia Presvätej Bohorodičky na Moyzesovej ulici v Košiciach sa už dva roky pravidelne slúžia cirkevno-slovanské liturgie s ruskými čítaniami a homíliou každý štvrtok poobede o 17.00 h a každú tretiu nedeľu o 09.00 h.

VÝHERCA

V marcovom losovaní bola zo všetkých riešení vylosovaná pani **Katarína Vasilová** z Jakubian.

Správne riešenia z februárového čísla: Krížovka: Láska je priateľstvo človeka s Bohom.

Riešenia zasielajte na adresu: SLOVO, Hlavná 3 080 01 Prešov alebo inzercia@casopisslovo.sk.

BLAHOŽELANIA

5. apríla sa dožíva 70. narodenín otec **Milan Mojžiš**, pri tejto príležitosti mu srdečne blahoželáme:

Drahý otec Milan, s láskou spomínáme

na roky vášho pôsobenia v našej farnosti. K vášmu životnému jubileu vám vyprosujeme, aby ste aj v ďalších rokoch zostali plný sviežosti a naďalej prinášali hojné ovocie svojej duchovnej služby. Nech vás Pán požehnáva na mnoho šťastných rokov, milých Bohu! Aj naďalej ostávate v našich modlitbách. s vďačnosťou veriaci farnosti Drienica

V Nedeľu Paschy 5. apríla sa dožíva krásneho životného jubilea 70 rokov náš otec **Milan Mojžiš**. K jeho okrúhlym narodeninám mu zo srdca prajeme hojnosť Božej milosti a požehnania, pevné zdravie, veľa sily, radosti a pokoja, aby ešte dlho mohol svedčiť svojím životom o Božej láske. Chceme mu vyjadriť aj veľkú vďaku za roky jeho oddanej služby Cirkvi a otcovskej starostlivosti o veriacich v zverených farnostiach. Nech otca Milana a jeho rodinu ešte dlho živí a posilňuje náš dobrý a milostivý Otec Boh! *Christos voskresel!* Vyprosujú a želajú najbližší.

14. apríla 1996 bol vysvätený náš duchovný otec **František Kuzmiak**. V tomto roku to bude už 30 rokov od tejto významnej životnej udalosti. Pri tejto príležitosti by sme mu chceli za našu farnosť Miklušovce popriať pevné zdravie, bohatstvo Božích milostí a darov Svätého Ducha na príhovor Presvätej Bohorodičky.

za veriacich farnosti Miklušovce Mária Čuchtová

Drahý duchovný otec **Pavol Vaľko**, pri príležitosti vášho životného jubilea – 50. narodenín vám zo srdca prajeme zdravie, šťastie, veľa radosti, Božej milosti a Božieho požehnania. Ďakujeme za vašu službu, obetavosť, starostlivosť a

duchovnú múdrosť.

duchovnú múdrosť.

Do ďalších rokov vám prajeme pevné zdravie a ochranu Presvätej Bohorodičky. *Na mnohaja i blahaja lita!* s úctou a vďakou veriaci z Jakubian

24. apríla oslávi svoje 50. narodeniny otec **Pavol Vaľko**. K tomuto krásnemu jubileu mu úprimne blahoželáme.

Drahý náš duchovný otec Pavol, ďakujeme vám za horlivú službu, starostlivosť o náš duchovný život a osobný príklad kresťanskej viery pre dobro našich duší. Nech vás Boh i ďalej posväčuje a sprevádza svojou spásou, aby boli vaše ďalšie roky požehnané a plodné na lásku, radosť a múdrosť. Vo svojich každodenných modlitbách vám vyprosujeme pomoc Presvätej Bohorodičky, ktorej je zasvätený náš chrám. *Na mnohaja i blahaja lita!*

s úctou vaši veriaci Farnosti Narodenia Presvätej Bohorodičky v Drienici

SPOMÍNANIE

6. marca 2026 uplynulo 20 rokov od úmrtia nášho drahého starkého

Šimona Brondoša a 2. apríla 2026 uplynú 8 rokov, čo nás navždy opustila naša milovaná starká

Milena Brondošová z Vernára. Tí, ktorí ste ich poznali, prosím, venujte im tichú spomienku a modlitbu.

smútiaca rodina

INZERCIA

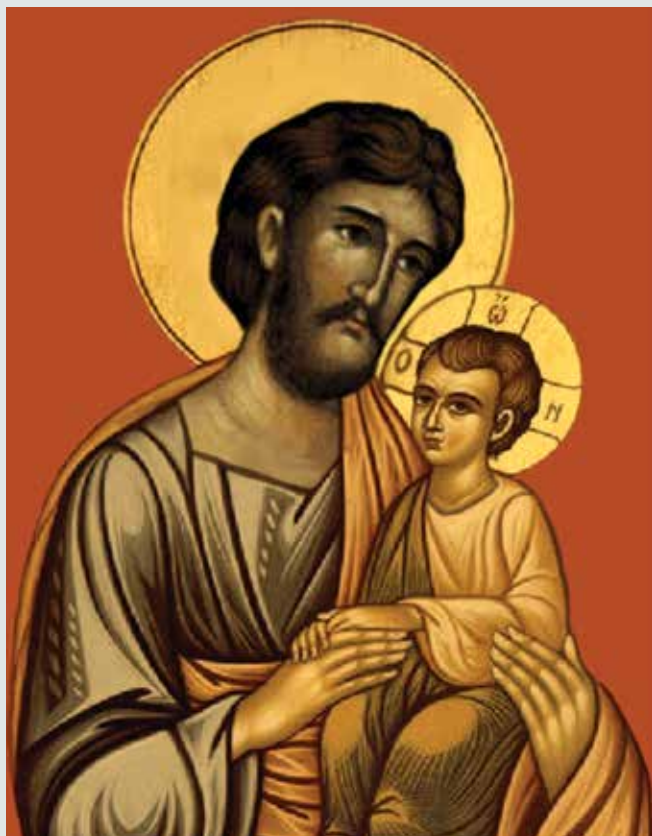
Rekonštrukcie striech a veží chrámov.

Nové strechy. Demontáž a likvidácia azbestu. Vypracovanie potrebnej projektovej dokumentácie. www.svestav.sk. Mobil: 0905 437 209, mejl: svestav@svestav.sk

Ručne písané ikony. www.ikony.sk

Fy DUDAS ponúka:

- elektrické pohony zvonov
 - lineárny a magnetický pohon zvonov
 - diaľkové ovládanie zvonov (GSM)
 - zvonové drevené a ocelové konštrukcie
 - nové zvony a srdcia zvonov
 - vežové hodiny a kladivá zvonov
 - opravu starých systémov
- e-mail: jandudas@teraz.de
tel.: **0907 268 344**, www.zvonydudas.sk

MODLITBA K SVÄTÉMU JOZEFVI

Svätý Jozef, snúbenec presvätej Panny, ty si nebeským ochrancom rodín. Buď otcom, strážcom, patrónom i priateľom každého, kto žije v našom dome. Daj, aby sme Ťa nasledovali v našich každodenných prácach tichosťou, odovzdanosťou a láskou vo všetkom, čo podnikáme. Vyprosuj nám ducha sústredenosti pri práci a ducha lásky k modlitbe, ktorými si bol naplnený. Ako dobrý hospodár svojho domu, spravuj zhora aj materiálne dobrá tejto domácnosti.

Nech je nám tento dom ako dom v Nazarete, kde prebývala Svätá rodina, ktorej ty si bol hlavou. Nech sa každý, kto tu pracuje, denne presvedča o tom, že zverí sa tvojej ochrane a pomoci, znamená zveriť sa do dobrých rúk. Rúk, ktoré usilovne pracovali a vychovávali Božieho Syna. Jemu patrí sláva spolu s Otcom i s presväтым a životodarným Duchom, teraz i vždycky i na veky vekov. Amen.

Slovo

MOLÍTV A KU SVJATOMU JOSÍFOVI

Svjatyj Josife, Ženíchu Presvjatoj Ďivy, ty nebesným chrániťelom rodín. Buď otcjom, vartašom, pokroviteľom i prijateľom každého, chto žyje v našim domi. Daj, žeby s' me tebe nasľidovali v našych denno-denných robotach blahosťov, oddanosťov i ľubvov vo všytkim, što tvoríme. Vypros' nam ducha uvažnosti při robofi i ducha ľubvi ku molitvi, kotryma byv ty napovnenyj. Jak dobryj spravcja svoho domu, spravuj zhory i materijalny blaha našoho obysta. Naj je nam tot d'ím jak d'ím v Nazarefi, de perebyvala Svjata rodina, kotroj ty byv holovov.

Naj každýj chto tu robiť, denno-denno utverdiť sja v ťim, že oddati sja pid tvoju ochranu i pomič, značiť oddati sja do dobrych rúk. Do rúk, kotry oduševleno robili i vychovávali Božoho Syna. Jomu naležyť slava vjedno z Otcjom i presvjatym i živototvornym Duchom, teper' i navse, i naviky-vikiv. Amiiñ.

Slovo